

Ruimte voor nieuwe vormen van begraven

Vastgesteld door de gemeenteraad d.d. 16 december 2021

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Wettelijk kader	4
2.1	Wet op de lijkbezorging (Wlb)	4
2.2	Inspectierichtlijn Lijkbezorging (Wlb)	4
2.3	Besluit op de lijkbezorging (Blb)	5
2.4	Procedure aanwijzing bijzondere begraafplaats en realisatie	5
3	Begraven op eigen erf	6
3.1	Inleiding	6
3.2	Visie op begraven op eigen erf van het voormalig Staatstoezicht (Inspectie)	6
3.3	In behandeling nemen en beoordeling van een verzoek tot begraven op eigen erf	6
3.4	Toetsingscriteria Montferland	7
4	Natuurbegraven	9
4.1	Inleiding	9
4.2	Wat is een natuurbegraafplaats?	9
4.3	Hoe ziet de gemeente Montferland natuurbegraven/een natuurbegraafplaats?	10
4.4	Effect van natuurbegraven op natuur	11
4.5	Provinciaal beleid inzake GNN, GO en natuurbegraven	13
4.6	Basisprincipes voor natuurbegraven in de gemeente Montferland	16
4.7	Potentieel voor natuurbegraven geschikte gebieden in Montferland	22
4.7.1	<i>Hydrologische omstandigheden</i>	22
4.7.2	<i>Voor natuurbegraven in aanmerking komende gebieden in Montferland</i>	23
4.8	Behoeftes aan natuurbegraafplaatsen	28
4.8.1	<i>Onderzoek door branchevereniging Brana</i>	28
4.8.2	<i>Behoeftes aan natuurbegraven in de gemeente Montferland</i>	30
4.9	Organisatie natuurbegraven	30
4.9.1	<i>Inleiding</i>	30
4.9.2	<i>Brana</i>	30
4.9.3	<i>Natuurbegraven Nederland</i>	31
4.9.4	<i>Natuurbegraafplaatsen van Waarde</i>	31
4.9.5	<i>Rijkstoezicht (Inspectierichtlijn Lijkbezorging)</i>	32
4.10	De voorbereiding van een initiatief en de omgevingsdialoog	33
	Bijlagen	
	Bijlage 1 Adviezen voor begraafplaatsen Inspectierichtlijn Lijkbezorging	34
	Bijlage 2 Provinciaal beleid Gelders Natuurnetwerk en Groene Ontwikkelingszone	37
	Bijlage 3 Typering Potentiele gebieden voor substantiële natuurontwikkeling in de gemeente Montferland	40
	Bijlage 4 Actoren bij Natuurbegraven en natuurbegraafplaatsen in de omgeving	50
	Geraadpleegde Literatuur	53

1 Inleiding

Voor u ligt de beleidsnotitie 'Ruimte voor nieuwe vormen van begraven'.

Hiermee wordt door de gemeente Montferland invulling gegeven aan de gemeentelijke verantwoordelijkheid rondom bijzondere begraafplaatsen. Kenmerk van deze bijzondere begraafplaatsen is dat de gemeente daarvoor geen initiatiefnemer is. De gemeente draagt immers de zorg voor voldoende begraafmogelijkheden op en het beheer van de gemeentelijke begraafplaatsen.

Er is echter ook behoefte aan andere vormen van begraven, zoals begraven in de natuur (natuurbegraafplaats), maar in enkele situaties ook aan begraven op eigen erf.

In deze notitie worden de mogelijkheden voor deze bijzondere (nieuwe) vormen van begraven in de gemeente Montferland verkend. Bij beide vormen van begraven geeft de gemeente de voorwaarden waaronder aan deze nieuwe vormen van begraven medewerking kan worden verleend.

Natuurbegraafplaatsen

Tijdens de raadsvergadering van 24 september 2015 zijn burgemeester en wethouders via een unaniem aangenomen motie (LBM) al opgeroepen om met eigenaren van natuur te onderzoeken of er een natuurbegraafplaats in onze gemeente gerealiseerd kan worden.

Een natuurbegraafplaats is een plek die deel uitmaakt van een natuur- en/of bosgebied. Men kan er zowel overledenen in een grafkist of lijkwade begraven. De graven moeten op termijn opgaan in de natuur. Er dient daarom gebruik te worden gemaakt van onbehandelde en/of onbewerkte natuurlijke materialen. Hoewel er destijds overleg met Natuurmonumenten heeft plaatsgevonden, heeft dat niet tot een concreet initiatief geleid.

Begraven op eigen erf

De Wet op de Lijkbezorging sluit 'begraven op eigen erf' niet uit, mits de betreffende grond de formele status van begraafplaats krijgt. Onder 'eigen erf' wordt hier verstaan een particulier terrein waarvan het de bedoeling is dit te bestemmen voor het begraven van één of een zeer beperkt aantal overledenen. Er bestaat hiervoor echter nog geen beleid.

In de gemeente is momenteel één graf buiten de 'reguliere' begraafplaatsen aanwezig: het historische graf uit 1897 van 'Oud Kapitein Ter See' Jacob Schattenkerk (1773-1841) aan de Bosslagstraat in Didam (zie foto linksonder op het voorblad).

2 Wettelijk kader

2.1 Wet op de lijkbezorging (Wlb)

De Wet op de lijkbezorging (verder: Wlb) vormt het kader waaraan alle aspecten die betrekking hebben op de lijkbezorging moeten voldoen.

In art. 20 t/m 22 van de Wlb wordt de overheidszorg behandeld met betrekking tot het ambtshalve begraven c.q. cremen van niet-bezorgde overledenen. Daarnaast wordt onderscheid gemaakt tussen gemeentelijke begraafplaatsen en bijzondere begraafplaatsen.

de burgemeester:

- draagt zorg voor de ambtshalve begravingen;
- verleent vergunning bij herbegravingen en opgravingen van lijken binnen de wettelijke grafrusttermijn van 10 jaren.

het college van B&W:

- geeft toestemming voor het in gebruik nemen van een (bijzondere) begraafplaats en/of een uitbreiding van een (bijzondere) begraafplaats;
- verleent vergunning voor het oprichten van een bewaarplaats voor asurnen gelegen buiten een crematorium of begraafplaats;
- verleent vergunning voor de bestemming van een terrein waarop permanent asverstrooiingen plaatsvinden.

de gemeenteraad:

- draagt zorg voor het toewijzen van de bestemming begraafplaats aan de betreffende gronden met bijbehorende voorwaarden;
- draagt zorg voor het sluiten van een gemeentelijke begraafplaats of delen daarvan;
- draagt zorg voor het sluiten van een begraafplaats indien de laatste 10 jaren geen begraving heeft plaatsgevonden.

Artikel 33 Wlb geeft aan dat een gemeente de plicht heeft om te zorgen voor een gemeentelijke begraafplaats. Daarnaast geeft artikel 40 Wlb aan de gemeenteraad de bevoegdheid om te beslissen over de aanleg of uitbreidingen van bijzondere begraafplaatsen.

Een begraafplaats is een besloten gebied waar lichamen van overleden personen worden begraven. Een begraafplaats wordt ook wel een kerkhof genoemd, omdat oorspronkelijk een begraafplaats meestal werd aangelegd in de hof (= tuin of erf) van de kerk.

Naast een kerkgenootschap is het ook mogelijk dat particulieren een verzoek tot de aanleg van een bijzondere begraafplaats indienen. Omdat in de Wlb nauwelijks criteria te vinden zijn waaraan de gemeenteraad een dergelijke aanvraag kan toetsen, is het wenselijk dat de gemeente beleid opstelt met een toetsingskader om eventuele verzoeken te kunnen beoordelen.

Aan de vergunning voor het in gebruik nemen van de begraafplaats op grond van art. 41 Wlb worden voor zover van toepassing de volgende voorschriften verbonden:

1. Eigenaar moet een openbaar begraafregister bijhouden volgens artikel 27 van de Wlb die na opheffing van de begraafplaats aan de gemeente moet worden overhandigd (de begraafplaats wordt beheerd met een bijbehorend openbaar begraafregister);
2. Begrafenissen dienen minimaal 24 uur tevoren gemeld te worden bij de administratie van de begraafplaatsen;
3. Bij sluiting van de begraafplaats wordt daarvan direct melding gedaan aan het college van burgemeester en wethouders, conform artikel 43 van de Wlb.

2.2 Inspectierichtlijn Lijkbezorging (Wlb)

Enige tijd geleden was het nog wettelijk verplicht om het staatstoezicht te horen over verzoeken voor een aanwijzing van een bijzondere begraafplaats. Ontwikkelingen en de wijziging van de Wet op de lijkbezorging (Wlb), de uitvoeringsbesluiten en de daarin voor de Inspectie van de Volksgezondheid voor de Milieuhygiëne neergelegde adviserende taken brachten de inspectie ertoe de visie op de milieu-hygiënische problematiek rond de lijkbezorging in een richtlijn vast te leggen. De inspectierichtlijn kan worden gezien als het advies van de Inspectie van de Volksgezondheid voor de Milieuhygiëne over de belangrijkste milieu-hygiënische aspecten van de lijkbezorging, voor zover die voortvloeien uit haar taken op grond van de Wet op de lijkbezorging en enkele milieuwetten.

De richtlijn is primair bedoeld voor aspecten van de lijkbezorging die betrekking hebben op volksgezondheid en milieuhygiëne. Het biedt adviezen ter voorkoming van bodem- en grondwaterverontreiniging, onvolledige lijkvertering, luchtverontreiniging door crematoria en over situering en zonering m.b.t hinderaspecten.

De adviezen van de inspectie voor begraafplaatsen zijn opgenomen in bijlage 1 bij deze notitie. De door de voormalige Inspectie Milieuhygiëne opgestelde richtlijn is inmiddels vervallen, maar de aanbevelingen blijven voor een groot deel bruikbaar.

2.3 Besluit op de lijkbezorging (Blb)

De Wlb biedt de mogelijkheid nadere regels te stellen ten aanzien van enkele specifieke onderwerpen. Hieraan is invulling gegeven in het "Besluit van 4 december 1997, houdende voorschriften ter uitvoering van de Wet op de lijkbezorging", getiteld Besluit op de lijkbezorging (Blb).

Het Blb geeft nadere regels aan onderwerpen als:

- de verklaring van overlijden;
- de wijze van begraven;
- de inrichting van een graf en de afstand van de graven onderling;
- de wijze van verbranden en de bestemming van de as;
- het internationale vervoer van lijken;
- handelingen bij overledenen aan boord van Nederlandse schepen en op installaties ter zee;
- handelingen bij overledenen van leden van de Nederlandse Krijgsmacht in het buitenland;
- straf- en slotbepalingen.

2.4 Procedure aanwijzing bijzondere begraafplaats en realisatie

De realisatie van een nieuwe bijzondere begraafplaats is alleen mogelijk als de wettelijk voorgeschreven procedure, nodig om te komen tot een bestemmingsplanherziening, is afgerond. De bestemmingsplanprocedure kan pas worden gestart na aanwijzing door de raad van een stuk grond als bijzondere begraafplaats. Deze aanwijzing vindt alleen plaats als een concreet verzoek daartoe is ingediend, dus niet ambtshalve.

Voor zover uit toetsing van zo'n verzoek blijkt dat wordt voldaan aan de voorwaarden, wordt een voorstel aan de raad voorgelegd om een beslissing te nemen op het verzoek tot aanwijzing van de bijzondere begraafplaats. In het kader van een zorgvuldige voorbereiding zal publicatie van een aan de voorwaarden getoetst verzoek tot de aanwijzing van een bijzondere begraafplaats plaatsvinden en zal het ontwerp raadsvoorstel daartoe ter inzage worden gelegd.

Na afloop van de zienswijzetermijn volgt het definitieve voorstel aan de raad. Indien de raad besluit tot aanwijzing van de bijzondere begraafplaats, dan is de aanwijzing onder voorbehoud dat de herziening van het bestemmingsplan ook onherroepelijk wordt. Het aanwijzingsbesluit van de raad en het besluit van burgemeester en wethouders om bepaalde (technische) maatregelen te treffen om de grond geschikt te maken als begraafplaats, wordt aan de aanvrager bekendgemaakt. Het aanwijzingsbesluit van de raad wordt gepubliceerd overeenkomstig het bepaalde in de Algemene wet bestuursrecht, zodat belanghebbenden kennis kunnen nemen van het aanwijzingsbesluit en daartegen beroep kunnen instellen bij in dit geval Gedeputeerde Staten van de Provincie. Bij het definitieve aanwijzingsbesluit wordt medegedeeld dat de herzieningsprocedure pas start als de beroepsprocedure tegen het aanwijzingsbesluit van de raad is afgerond. Eerst nadat het bestemmingsplan onherroepelijk is geworden, kan de begraafplaats ook als zodanig door aanvrager in gebruik worden genomen. Burgemeester en wethouders toetsen daarbij of aan alle wettelijke eisen is voldaan. Ook tegen dit ingebruiknemingsbesluit kan vervolgens beroep worden ingesteld bij Gedeputeerde Staten.

3 Begraven op eigen erf

3.1 Inleiding

Artikel 40 van de Wet op de lijkbezorging (Wlb) geeft de gemeenteraad de bevoegdheid om te beslissen over de aanleg of uitbreidingen van bijzondere begraafplaatsen. Dit artikel biedt particulieren de mogelijkheid om een verzoek tot de aanleg van een bijzondere begraafplaats in te dienen. Vroeger bestond ook de mogelijkheid voor de aanleg van een familiegraf op eigen grond, echter deze mogelijkheid is in 1991 afgeschaft. De mogelijkheid voor een particulier verzoek om een bijzondere begraafplaats te mogen aanleggen, is echter blijven bestaan. Een terughoudende opstelling daarbij is gewenst.

Bij de behandeling van de Wlb in de Tweede Kamer is door de Minister van BZ destijds gezegd: *"Ik verwacht dat een gemeenteraad er niet spoedig toe zal overgaan een eigen terrein van een particulier als (bijzondere) begraafplaats aan te wijzen, omdat hij daar zijn familie wil begraven. Het zal bij omwonenden toch wel vaak op bezwaren stuiten dat iemand begravingen in zijn achtertuin verricht. Zelf acht ik het bepaald ongewenst dat een ieder op zijn eigen terrein tot begraving zou kunnen overgaan"*. (Handelingen II, 1982/83, blz. 1038) De wetsbehandeling ademt dus een terughoudende opstelling uit voor gemeenten.

De gemeente behoudt, ook bij deze bijzondere begraafplaatsen, zoals een familiegraf op eigen erf haar verantwoordelijkheid daar waar het gaat om toezicht op en handhaving van een ongestoorde grafrust. Het is daarom wenselijk dat de gemeente beleid met toetsingskader opstelt om daarmee eventuele verzoeken of aanvragen van particulieren te kunnen beoordelen.

Omdat er sprake is van een voldoende en gedifferentieerd aanbod van begraafmogelijkheden in Montferland, maar ook vanwege de ruimtelijke implicaties voor de omgeving die een particuliere bijzondere begraafplaats met zich meebrengt, is het in beginsel niet noodzakelijk om in te stemmen met de aanleg van een particuliere begraafplaats op eigen erf. Een bijzondere begraafplaats op eigen erf kan uitsluitend in uitzonderlijke omstandigheden worden toegestaan.

3.2 Visie op begraven op eigen erf van het voormalig Staatstoezicht (Inspectie)

In de Inspectierichtlijn Lijkbezorging (zie paragraaf 2.2) worden ook adviezen gegeven m.b.t. het begraven in eigen grond. Onder 'eigen grond' wordt verstaan een particulier terrein waarvan het de bedoeling is dit te bestemmen voor het begraven van één of een zeer beperkt aantal overledenen. De inspectie had de algemene gedragslijn om negatief te adviseren over dergelijke aanvragen. De gemeente heeft voldoende voorzieningen als het gaat om begraven van overleden personen. Er kan zich een probleem voordoen wanneer op meerdere locaties kleine bijzondere begraafplaatsen ontstaan die gedurende lange tijd (minimaal 10 jaar) een beslag op de grond leggen. Hiernaast kan de aanleg van een bijzondere begraafplaats nadelige gevolgen hebben voor bewoners van aangrenzende percelen. Er moet in geval van een begraafplaats op eigen erf bij aanvrager dan ook sprake zijn van een "meer dan simpel verlangen".

"De Inspectie Milieuhygiëne acht het in eigen grond begraven van overledenen ongewenst. In situaties waarin onvoldoende historische binding met de grond aanwezig is en voor de toekomst gegarandeerd kan worden, adviseert de Inspectie Milieuhygiëne de gemeenteraad dan ook zeer terughoudend te zijn bij het verlenen van een vergunning voor het aanleggen van een bijzondere begraafplaats op eigen grond. In elke gemeente in Nederland (waaronder dus ook Montferland) is immers een voldoende gedifferentieerd aanbod aan begraafmogelijkheden. Het creëren van een bijzondere begraafplaats moet plaatsvinden in afweging van het algemeen belang en het belang van de initiatiefnemer. Het is wenselijk dat de gemeente ten aanzien hiervan gemeentelijk beleid ontwikkelt, gebaseerd op de gebruikelijke aan begraafplaatsen te stellen eisen en een en ander tevens in te kaderen in haar ruimtelijke ordeningsbeleid."

Uit de Inspectierichtlijn Lijkbezorging, 3e herziene druk

3.3 In behandeling nemen en beoordeling van een verzoek tot begraven op eigen erf

Een begraafplaats op eigen erf is een element dat gedurende lange tijd een beslag op de ruimte legt en waar derhalve terughoudend mee moet worden omgegaan. In uitzonderingsgevallen kan aan een dergelijk verzoek toch medewerking worden verleend.

De gemeente Montferland is van oordeel dat minimaal aan de volgende voorwaarden moet worden voldaan voordat een verzoek tot 'begraven op eigen erf' voor verdere inhoudelijke behandeling door de gemeenteraad in aanmerking komt:

- a) de aanvrager moet de eigenaar van de grond zijn. De grond moet vrij zijn van alle rechten, zodat een ononderbroken gebruik van de grond mogelijk is zonder dat een andere partij aanspraak kan maken op de grond;
- b) aanvrager dient een aantoonbare historische, emotionele binding te hebben met het perceel. Die binding wordt in ieder geval aanwezig geacht indien de aanvrager (en/of zijn ouders/grootouders) minimaal 50 jaar woonachtig zijn (zijn geweest) op het perceel. Van de aanvrager zelf wordt verwacht dat hij/zij minimaal 20 jaar ononderbroken woonachtig is op het perceel (bijvoorbeeld een landgoed dat al meerdere generaties in familie eigendom is);
- c) Naast de historische binding heeft de aanvrager een meer dan simpel verlangen aangetoond om te begraven op de locatie, blijkende uit een al dan niet religieuze levensovertuiging, die ook kan bestaan uit een samenhang van waarden en normen van levensbeschouwelijke aard;
- d) er moet voldoende gewaarborgd zijn dat de nabestaanden de binding met de grond behouden, in ieder geval binnen de grafrusttermijn. Notarieel kan worden vastgelegd dat het perceel en de bijbehorende woning gedurende minimaal 10 jaar (grafrusttermijn) in familiebezit blijven. Indien een aanvraag niet voldoet aan deze regels dan zal de aanvraag worden afgewezen.

Indien het verzoek hieraan voldoet, kan een verdere inhoudelijke beoordeling plaatsvinden. Een verzoek tot aanleg van een bijzondere begraafplaats op eigen erf wordt voorts getoetst aan de Wlb. De technische adviezen die de inspectierichtlijn geeft zijn zonder uitzondering ook van toepassing op de aanleg van een bijzondere begraafplaats op eigen erf. Daarnaast worden in de inspectierichtlijn een aantal adviezen gegeven ten aanzien van de situering van een begraafplaats. Ook deze adviezen zijn van toepassing op een bijzondere begraafplaats op eigen erf. De gemeente is van oordeel dat er voldaan moet (kunnen) worden aan de technische adviezen zoals gesteld in de inspectierichtlijn van de Wlb en Blb¹. Deze zijn dan ook geïncorporeerd in de onder 3.4 genoemde toetsingscriteria.

3.4 Toetsingscriteria Montferland

Voor de beoordeling van een verzoek tot de aanleg van een bijzondere begraafplaats op eigen erf, acht de gemeente Montferland de onderstaande criteria van belang.

Eisen ten aanzien van de aanvrager en het perceel (zie ook 3.3):

1. De betreffende gronden zijn in eigendom van de aanvrager (aanvrager dient dit aan te tonen). De grond is vrij van rechten van derden zodat met het oog op de grafrust een ononderbroken gebruik van de grond mogelijk is;
2. De aanvrager heeft een lange historische en/of emotionele binding met het perceel; Die binding wordt in ieder geval aanwezig geacht indien de aanvrager (en/of zijn ouders/grootouders) minimaal 50 jaar woonachtig zijn (zijn geweest) op het perceel. Van de aanvrager zelf wordt verwacht dat hij/zij minimaal 20 jaar ononderbroken woonachtig is op het perceel (bijvoorbeeld een landgoed dat al meerdere generaties in familie eigendom is);
3. Naast de historische binding heeft de aanvrager een meer dan simpel verlangen aangetoond om te begraven op de locatie, blijkende uit een al dan niet religieuze levensovertuiging, die ook kan bestaan uit een samenhang van waarden en normen van levensbeschouwelijke aard;
4. Voor de toekomst moet voldoende duidelijk zijn dat de nabestaanden de binding met de grond behouden, in ieder geval binnen de wettelijke grafrusttermijn. Notarieel wordt vastgelegd dat het perceel en de bijbehorende woning gedurende minimaal 10 jaar (grafrusttermijn) in familiebezit blijven;
5. De locatie voor de bijzondere begraafplaats op eigen erf ligt buiten de bebouwde kom als bedoeld in artikel 20a van de Wegenverkeerswet;
6. Niet gelegen in het grondwaterbeschermingsgebied;

Eisen ten aanzien van de bestemming van de grond:

7. De aard, het feitelijk huidige gebruik of de bestemming van het perceel maken het gebruik als begraafplaats op eigen erf mogelijk en verzetten zich niet tegen de aanwijzing;
8. Het aan te wijzen perceel ligt niet in een gebied waarvoor het aannemelijk is dat een wijziging van de huidige bestemming of het gebruik zal optreden die de grond daardoor voor het gebruik als begraafplaats op eigen erf blijvend ongeschikt maakt;

¹ Zie 'Technische adviezen voor de inrichting van begraafplaatsen en graven' uit bijlage 2 Inspectierichtlijn Lijkbezorging, Publicatie 99-01, 3e herziene druk

Eisen ten aanzien van de inrichting van de bijzondere particuliere begraafplaats op eigen erf:

9. Er moet voldaan (kunnen) worden aan de technische adviezen zoals gesteld in de inspectierichtlijn van de Wlb en Blb. De locatie moet technisch geschikt zijn te maken voor een gebruik als begraafplaats (verteringsproces). Zie bijlage 2 Inspectierichtlijn Lijkbezorging;
10. De bijzondere particuliere begraafplaats op eigen erf dient op tenminste 30 meter afstand van een woning, een gebouw met een woonbestemming of een bouwwerk dat als woonruimte in gebruik is, te worden aangelegd;
11. De afstand van de bijzondere particuliere begraafplaats op eigen erf tot de openbare weg en de erfgrans met derden moet minimaal 30 meter bedragen;
12. In de grond liggen geen kabels, leidingen en andere nutsvoorzieningen in een straal van 20 meter rondom de gewenste begraafplaats op eigen erf;
13. De bijzondere particuliere begraafplaats op eigen erf dient van de openbare weg of openbaar toegankelijke terreinen, visueel te worden afgeschermd door een natuurlijke afscheiding met een hoogte van tenminste 1.80 m, bestaande uit streekeigen beplanting;
14. In geval van een particuliere begraafplaats op eigen erf met de bestemming bos of natuur moet de natuurlijke gesteldheid van de bodem het begraven (lijkvertering) zonder nadere maatregelen (ophoging of hydrologische maatregelen) mogelijk maken;

Specifieke eisen van de gemeente Montferland

15. De totale oppervlakte van het perceel, dan wel aansluitende percelen in eigendom van aanvrager, waarbinnen om de aanwijzing als bijzondere particuliere begraafplaats op eigen erf wordt verzocht, dient minimaal 5 ha te zijn;
16. De oppervlakte van één bijzondere particuliere begraafplaats op eigen erf bedraagt in beginsel niet meer dan 16 m². De begraafplaats biedt plaats aan één graf voor maximaal twee stoffelijke overschotten.

4 Natuurbegraven

4.1 Inleiding

Er is al enige tijd een duidelijk groeiende maatschappelijke vraag naar natuurbegraven. Boseigenaren zien het concept 'natuurbegraven' als een belangrijk, nieuw verdienmodel. Tegelijkertijd moet rekening gehouden worden met de randvoorwaarden vanuit de Wet natuurbescherming, het besluit Algemene regels ruimtelijke ordening (Barro), de provinciale omgevingsverordening (in geval van de ligging binnen het Gelders Natuurnetwerk of de Groene Ontwikkelingszone), de Wet op de lijkbezorging en de Waterwet.

De trend is afkomstig uit Engeland. In Engeland is dit fenomeen al lange tijd erg populair. Het oorspronkelijke Britse natuurbegraven gebeurt vooral op agrarische gronden, die vervolgens worden overgelaten aan een spontane natuurlijke ontwikkeling naar bos. Natuurbegraven wil zeggen dat het stoffelijk overschot wordt begraven op een wijze die het milieu en de natuur zo min mogelijk beïnvloedt, en waarbij tevens de natuur- en landschapsbeleving zo min mogelijk worden verstoord.

4.2 Wat is een natuurbegraafplaats?

Een natuurbegraafplaats² is in het provinciaal beleid van de provincie Gelderland als volgt gedefinieerd:

natuurbegraafplaats

terrein met als hoofdbestemming natuur en als nevenbestemming begraafplaats;

Op een natuurbegraafplaats is de begraaffunctie ondergeschikt aan de natuurfunctie. De natuurbegraafplaats wordt na de laatste begrafenis volledig overgedragen aan de natuur. Een natuurbegraafplaats wordt gezien als een bijzondere plek om te gedenken. Nabestaanden hoeven zich niet bezig te houden met onderhoud, grafrechten en grafbedekking. Er is eeuwige of zeer langdurige grafrust. Velen ervaren het als een cirkel van leven en dood waarin mens en natuur altijd verbonden zijn. Een ieder kan op een natuurbegraafplaats, begraven worden.

Uit 'De natuurbegraafplaats in Nederland, toekomst of fictie'

Natuurbegraafplaats

De inrichting van een natuurbegraafplaats kenmerkt zich door de natuurlijke sfeer. De graven liggen verspreid en vallen niet op door overdadige grafmonumenten, de gebruikte grafmonumenten passen goed in de natuurlijke sfeer.

Figuur 38 natuurbegraafplaats

Alterra heeft in 2013 een landelijke inventarisatie verricht naar de toen (mei 2013) 14 'natuurbegraafplaatsen' in Nederland³. Vijf daarvan hadden een bestemming 'bos' of 'natuur' met een dubbelbestemming of functieaanduiding 'begraafplaats'. Voor deze vijf is een maximum aan het aantal graven/ha gesteld, dat varieert van 100 tot 425 graven/ha. Alterra geeft aan dat gelet op de brede variatie aan kenmerken van een dergelijke begraafplaats het oordeel of kan worden gesproken van een natuurbegraafplaats moeilijk op een enkel kenmerk, zoals het aantal graven/ha, kan worden gebaseerd. Ook andere kenmerken waaronder de spreiding van graven over de ruimte en tijd zouden hierin moeten worden betrokken.

² Bij een natuurbegraafplaats wordt een 'grafrecht' gekocht. Bij de notaris wordt vastgelegd dat men het recht heeft om t.z.t. op die plek te worden begraven.

³ Natuurbegraafplaatsen in Nederland, landelijke inventarisatie 2013, Alterra-rapport 2470, Alterra Wageningen 2013

Een natuurbegraafplaats wordt voorts gekenmerkt door een wijze van begraven die het milieu en de natuur niet of zo min mogelijk belast en (de beleving van) het natuurlijke karakter van de omgeving minimaal beïnvloedt. Het is een plek waar het begraven een ondergeschikte rol speelt ten opzichte van de natuur. Grafrechten worden eeuwig verleend, een laatste rustplaats in de vrije natuur.

4.3 Hoe ziet de gemeente Montferland natuurbegraven/een natuurbegraafplaats?

Overeenkomstig het provinciale beleid definieert de gemeente een natuurbegraafplaats als 'een terrein met een hoofdbestemming natuur en een nevenbestemming begraafplaats'. Op een natuurbegraafplaats is de begraaf functie ondergeschikt aan de natuurfunctie. Na de laatste begrafenis wordt de begraafplaats volledig overgedragen aan de natuur. Op de natuurbegraafplaats is sprake van eeuwige grafrust. Graven worden niet geruimd. Er wordt begraven op een wijze die het milieu en de natuur zo min mogelijk belast en het natuurlijk karakter van de omgeving en de beleving of belevingswaarde daarvan zo min mogelijk beïnvloedt. De natuurlijke waterhuishouding van het gebied moeten het begraven (lijkvertering) ter plaatse zonder nadere maatregelen (zoals ophoging van gronden voor een diepere grondwaterstand of hydrologische maatregelen) mogelijk maken. Er wordt alleen in vergankelijke materialen begraven. De graven dienen zich op grond van de wettelijke vereiste in Blb ten minste 65 cm onder het maaiveld te bevinden en ten minste 30 cm boven de gemiddeld hoogste grondwaterstand.

De ondergeschikte betekenis van het begraven aan de natuur komt naar het oordeel van de gemeente in beginsel ook tot uiting in het aantal graven/ha. De behoefte aan een serene, sobere plek voor de overledene in de natuur verhoudt zich volgens de gemeente in beginsel niet tot een terrein met een hoge dichtheid aan graven. Het gebied is in eerste instantie een natuurgebied en behoort ook zo te worden ervaren. Het begraven is daaraan ondergeschikt en vindt verspreid over het gebied plaats. In onderstaande tabel uit het rapport van Alterra⁴ is weergegeven wat de gemiddelde afstand is tussen de graven bij verschillende grafdichtheden.

Tabel 9. Varianten voor de grafdichtheid, het aantal graven per ha en de gemiddelde afstand tussen de graven.

	Varianten					
Aantal graven per ha	50	100	150	250	500	1000
Gem. afstand tussen de graven*	20 m	14 m	11 m	9 m	6 m	4,5 m

* Afgerond. Uitgaand van een homogene verdeling in verspringend verband.

Het begraven conformeert zich aan het natuurbeheer, dus er vinden geen begravingen plaats wanneer dat in een bepaald (deel)gebied leidt tot verstoring van de natuur. Natuurbegraven past binnen het beheer van het beoogde natuurype.

Op een natuurbegraafplaats is geen sprake van een omheining als barrière voor wilde dieren. Waar nodig wordt om deze reden dieper begraven dan vereist op basis van de Wib.

Op een natuurbegraafplaats wordt enkel begraven in één laag (eenmalige verstoring van bodem/eeuwige grafrust). Het meebegraven van een biologisch afbreekbare urn (maximaal 2) in geval van een natuurbegraving wordt denkbaar geacht. Ook het solitair begraven van urnen (maximaal 2 urnen in één urnengraf) wordt denkbaar geacht. Voor de verstrooiing van as dient in beginsel te worden omgezien naar de daarvoor specifiek aangewezen terreinen.

⁴ Terug naar de natuur: Mogelijke effecten en juridische aspecten t.a.v. natuurbegraven, asverstrooien en urnbijzetting in natuurgebieden, Alterra-rapport 1789, ISSN 1566-7197 2009

4.4 Effect van natuurbegraven op natuur

Met betrekking tot het effect van natuurbegraven op natuurwaarden heeft in (het recente) verleden reeds een en ander aan onderzoek plaatsgevonden.

Onderzoek door Alterra⁵ in 2009 heeft al uitgewezen dat het effect op vegetatie in bestaand bos of natuurgebieden groter is dan in gebieden die door middel van natuurbegraven worden omgevormd naar natuur. De mate waarin verstoring van bestaande natuur plaatsvindt is ook afhankelijk van de natuurwaarde en het bestaande natuurstype. De mate van verstoring van bodem en vegetatie bij het delven en dichten van het graf is mede afhankelijk van de dichtheid van de graven (aantal graven/ha), de frequentie van het begraven en de spreiding van begraven (en daarmee het te berijden terrein). De mate van verstoring is ook afhankelijk van het bestaande bodemprofiel (landbouwgrond is volledig verstoord) en de gevoeligheid van de aanwezige vegetatie voor berijding door voertuigen en betreding.

Tabel 8. Mogelijk risico van 'significante' (X) en niet-significante (x) effecten op de natuur als gevolg van activiteiten en verschijnselen die samenhangen met natuurbegraven.

	Mogelijk effect	Component natuurgebied				
		Lucht	Bodem	Water	Flora	Fauna
Delven en dichten graf	Fysieke schade	-	X	-	X	x
	Rustverstoring	-	-	-	-	x
Grafbezoek	Fysieke schade	-	x	-	x	-
	Rustverstoring	-	-	-	-	X
Vertering stoffelijke resten	Toevoeging stoffen	-	X	X	x	x

Alterra heeft uit onderzoek geconcludeerd dat de stoffen die bij het verteren van het stoffelijk overschot vrijkomen (wanneer het lichaam wordt begraven op de wettelijk vereiste minimale diepte) nauwelijks effect hebben op flora, vegetatie en fauna. Voorwaarde is wel dat de lichamen geen conserverende handelingen mogen hebben ondergaan en dat er wordt gewerkt met materialen (kisten, lijkwades, kleding) die door de natuur worden afgebroken.

In opdracht van de provincie Gelderland zijn vrij recent (ca. 2017) nog onderzoeken verricht door B-Ware⁶ en Wageningen Environmental Research (WER, voorheen Alterra) naar het effect van natuurbegraven op vegetatie, bodemchemie en grondwaterkwaliteit in het Gelders Natuurnetwerk (GNN). Op natuurbegraafplaats 'Heidepol' (Arnhem) heeft in 2017 specifiek onderzoek plaatsgevonden naar de effecten van natuurbegraven op vegetatie en bodemchemie⁷.

Op basis van de uitgebrachte rapporten en het daarover tussen partijen gevoerde overleg is in 2018 geconcludeerd dat het aantal graven/ha in het GNN zou kunnen worden verhoogd van 50 naar 500 graven/ha als daarmee tegelijkertijd die gebieden voor natuurbegraven zouden worden uitgesloten, waarvan het grondwater voeding geeft aan voedselarme natuurgebieden. Zo kan hoge nitraatuitspoeling naar het grondwater in die voedselarme gebieden worden voorkomen.

Voor fosfor geldt dat de belasting via begraven zeer laag zal zijn. Voor de overige elementen (kalium, calcium, zwavel, zware metalen etc.) geldt dat de hoeveelheden die vrijkomen uit een menselijk lichaam niet leiden tot een noemenswaardige belasting van het grondwater in die zin dat dit leidt tot een significante verhoging van de concentraties die toch al in het grondwater aanwezig zijn.

Los van de hydrologische situatie en eventuele verrijking van het grondwater, is vooral ook de bodem-chemische samenstelling en dan met name de nutriëntenrijkdom en de basenverzadiging het meest bepalend voor het soort vegetatie dat zich op bepaalde locatie ontwikkelt. Daarbij gaat het om de pH (zuurgraad), stikstofbeschikbaarheid, fosfor, kalium, calcium. De samenstelling van de bodem en de mate (hoeveelheid) waarin bepaalde stoffen voorkomen, bepaalt mede of er sprake is van (zeldzamere) soorten van voedselarme milieus.

⁵ Terug naar de natuur: Mogelijke effecten en juridische aspecten t.a.v. natuurbegraven, asverstrooien en urnbijzetting in natuurgebieden, Alterra-rapport 1789, ISSN 1566-7197 2009

⁶ Effecten van natuurbegraven op vegetatie, bodemchemie en grondwaterkwaliteit, B-ware, 2 november 2017

⁷ Effecten van natuurbegraven op de vegetatie op Natuurbegraafplaats Heidepol, Wageningen Environmental Research, Wageningen, oktober 2017

Natuurbegraven hoeft op zichzelf niet te leiden tot een verslechtering van de bodem-chemische samenstelling of toestand en daarmee verslechtering van de vegetatieontwikkeling. Natuurbegraven kan bij omvorming immers ook een goede bijdrage leveren aan een meer gewenst natuurtype van een voedselarm milieu door verschraling of plaggen (omvorming). Buffering en nutriëntenbeschikbaarheid in de bodem zijn naast de hydrologie, het meest sturend voor vegetatieontwikkeling en het natuurtype.

In het bovengenoemde onderzoek naar de effecten van natuurbegraven op de vegetatie op Heidepol is gebleken dat het natuurbegraven daar geen blijvend negatieve invloed heeft op de samenstelling van stoffen in de bodem en de vegetatie die deze bodemsamenstelling mogelijk maakt, noch in de bossen en noch in de jonge graslanden. Er is geen wezenlijk effect gevonden van het natuurbegraven op de geteste abiotische bodemparameters (pH, totaal stikstof en fosfor, nitraat en ammoniak en magnesium en calcium). Van belang daarbij is wel dat Heidepol voor een groot deel bestond uit voormalige landbouwgrond, waarbij natuurbegraven daar juist een middel is om de gewenste verschraling te realiseren.

De verstoring als gevolg van het delven en dichten van het graf, de benodigde werkruimte, de uitvaart, maar ook zaken als bodemverdichting door het rijden met voertuigen is mede afhankelijk van de natuurwaarde en het natuurtype (soort vegetatie) van het gebied op dat moment en hoe daarbij met de vegetatielaag wordt omgegaan. Natuurbegraven kan er dan toe leiden dat er pleksgewijs een tijdelijke teruggang in het successiestadium plaatsvindt.

Op Heidepol is onderscheid gemaakt in deelgebieden met meer of minder kans op verstoring. Zo vindt in bepaalde deelgebieden geen natuurbegraven plaats, terwijl in andere gebieden het aantal begraafplaatsen 500 graven/ha of 1.000 graven/ha bedraagt.

De mate van verstoring door grafdelving en de uitvaart is mede afhankelijk van successiestadium waarin een natuurgebied zich bevindt. Als het gebied al natuurwaarde bezit kan het effect van natuurbegraven groter zijn. Op de meest kwetsbare gebieden na blijkt de verstoring tijdelijk en is er nauwelijks sprake van effect op het bodemleven.

Over de (verstoring)effecten op de natuur werd in 2013 al geconcludeerd dat het essentieel is om rekening te houden met de spreiding van de graven en de begraaffrequentie.

In geval van een initiatief tot natuurbegraven in bestaande natuur dient dan ook goed onderzoek te worden gedaan naar de bestaande bodemchemie, het bestaande natuurtype en de gevoeligheid van de vegetatielaag voor berijding en betreding, de bestaande natuurwaarden, het beoogde natuurdoeltype en of dit met natuurbegraven realiseerbaar is c.q. met welke spreiding of begraaffrequentie. Onderzocht dient te worden op welke wijze een hogere natuurkwaliteit kan worden gegenereerd. Er dient met onderzoek inzicht te worden verschaft in de (kap/rooi) werkzaamheden die plaatsvinden en het effect daarvan op de huidige natuurwaarde.

Ook in geval van natuurbegraven op naar natuur om te vormen landbouwgrond wordt met een natuurbeheerplan inzichtelijk gemaakt hoe het gebied wordt beheerd en hoe toekomstige graven zodanig worden ingepast dat de (nieuw) ontstane natuurwaarden daarmee worden ontzien.

Uiteraard geldt in deze gebieden dat de natuurlijke omstandigheden (waterhuishouding) het begraven (lijkvertering) ter plaatse zonder nadere maatregelen (zoals ophoging of hydrologische maatregelen) mogelijk moeten maken.

Voor natuurbegraven zijn bij voorbaat uitgesloten de grondwaterbeschermingsgebieden en de gebieden die niet kunnen voldoen aan de eisen op basis van het Blb (grondwaterstand). De graven dienen zich op grond van de wettelijke vereiste in de Wilb ten minste 65 cm onder het maaiveld te bevinden en ten minste 30 cm boven de gem. hoogste grondwaterstand⁸. Dat betekent dat in beginsel alleen droge gebieden (met grondwatertrap VII of VIII) in aanmerking komen.

4.5 Provinciaal beleid inzake GNN, GO en natuurbegraven

Sinds de provinciale omgevingsvisie 2014 is de provinciaal ecologische hoofdstructuur opgebouwd uit het Gelders Natuurnetwerk (GNN) en de Groene Ontwikkelingszone (GO). Het GNN is een samenhangend netwerk van bestaande en te ontwikkelen natuur van internationaal, nationaal en provinciaal belang dat strekt tot de veiligstelling van ecosystemen met de daarbij behorende soorten. Het GNN vormt de groene ruggengraat van het Gelders landschap. Het bestaat uit alle terreinen met een natuurbestemming binnen de voormalige EHS en bevat tevens een zoekgebied voor nog te realiseren nieuwe natuur. Een groot deel is internationaal beschermd: de Natura 2000-gebieden. Juist in deze gebieden moet de biodiversiteit worden behouden of verbeterd. De prioriteit wordt in deze gebieden gelegd bij het behalen van de Natura 2000-doelen. Het GNN en de GO vervullen daarnaast een belangrijke rol bij het behoud van de biodiversiteit. De verbindingszones maken voor een klein deel onderdeel uit van het GNN. Voor het behoud en de versterking van de biodiversiteit in Gelderland streeft de provincie naar het opheffen van versnippering en een goede aansluiting tussen het natuurnetwerk en het Duitse Biotopverbund. De provincie wil de natuur van het GNN beschermen tegen aantasting. Centraal staat de bescherming van de kernkwaliteiten. De kernkwaliteiten bestaan uit bestaande natuurwaarden, uit nog te ontwikkelen potentiële waarden en de omgevingscondities zoals stilte.

De GO heeft een dubbele doelstelling. Er is ruimte voor verdere economische ontwikkeling in combinatie met een (substantiële) versterking van de samenhang tussen aangrenzende en inliggende natuurgebieden. In de GO is het de ambitie om de natuurdoelen te verbinden met de versterking van het landschappelijke raamwerk en van de landschappelijke karakteristieken. De GO bestaat uit terreinen met een andere bestemming dan bos of natuur die ruimtelijk vervlochten zijn met het GNN. Het gaat vooral om landbouwgrond. De verbindingszones maken deel uit van de GO. Door de samenhang met de aangrenzende en inliggende natuur van het GNN herbergt de GO ook kenmerkende natuurwaarden.

⁸ Alterra over diepte graf ('Terug naar de natuur', 2009, pag. 21)

Volgens de Wet op de Lijkbezorging moet de afstand tussen kistbodem en de gemiddeld hoogste grondwaterstand minimaal 30 cm bedragen. De grondlaag bovenop de kist moet minimaal 65 cm zijn. Bij een kisthoogte van 40 cm moet een graf dus minimaal 105 cm diep zijn en moet het grondwater op minimaal 1,35 meter zitten. Bij dubbele graven moet het graf nog eens 70 cm dieper worden (40 cm kist plus 30 cm grond tussen beide kisten). Alterra adviseert om op terreinen waar vossen, wilde zwijnen en loslopende honden kunnen voorkomen (om grafverstoring te voorkomen), dieper te begraven. Geadviseerd wordt dat het stoffelijke overschot dieper dan een meter komt te liggen.

In de GO gelden de volgende doelstellingen:

- de samenhang tussen de natuurgebieden bevorderen en daarmee het GNN versterken en overgangen tussen natuurbestemmingen en andere functies zonerend;
- ruimte bieden voor de verdere ontwikkeling van functies die hier aanwezig zijn en passen;
- kansen bieden voor creatieve functiecombinaties ter versterking van het natuurlijke systeem door een versterking van de kernkwaliteiten van natuur en landschap;
- beschermen van bos.

De kernkwaliteiten van het GO zijn

- de samenhang met aangrenzende natuurgebieden;
- de aanwezige en nog te ontwikkelen natuurwaarden (in het bijzonder de ecologische verbindingzones);
- de landschappelijke, cultuurhistorische, geomorfologische en archeologische waarden;
- de abiotische kwaliteiten stilte, donkerte, openheid en rust (omgevingscondities).

Bij de beoordeling van de effecten op de kernkwaliteiten in de GO is het van belang dat de oppervlakte en ecologische samenhang niet worden aangetast dan wel substantieel worden versterkt. Daar waar het geluidbelasting, licht en verstoring van rust betreft, kan het voorkomen dat bij uitbreiding van een functie een beperkte toename niet te vermijden is. Hoewel uitgangspunt is dat die beperkte aantasting zo veel mogelijk wordt voorkomen kan - in gevallen waarin dit niet mogelijk blijkt - door een toename in oppervlakte natuur en verbetering van de ecologische samenhang toch een positief saldo worden bereikt.

Naturbegraven biedt in de GO goede mogelijkheden om de ontwikkelingsdoelen te realiseren. Voor zover een naturbegraving plaats wordt voorgestaan binnen de GO kan dit als een aanvaardbare ontwikkeling worden beschouwd, mits gecombineerd met een substantiële versterking van de kernkwaliteiten in het zelfde plan.

Naturbegraven is in het GNN in de ondergenoemde kwetsbare natuurtypen door de provincie uitgesloten. Deze gebieden zijn dusdanig waardevol, dat het niet mogelijk is om hier een begraving plaats in te richten zonder de kernkwaliteiten significant aan te tasten.

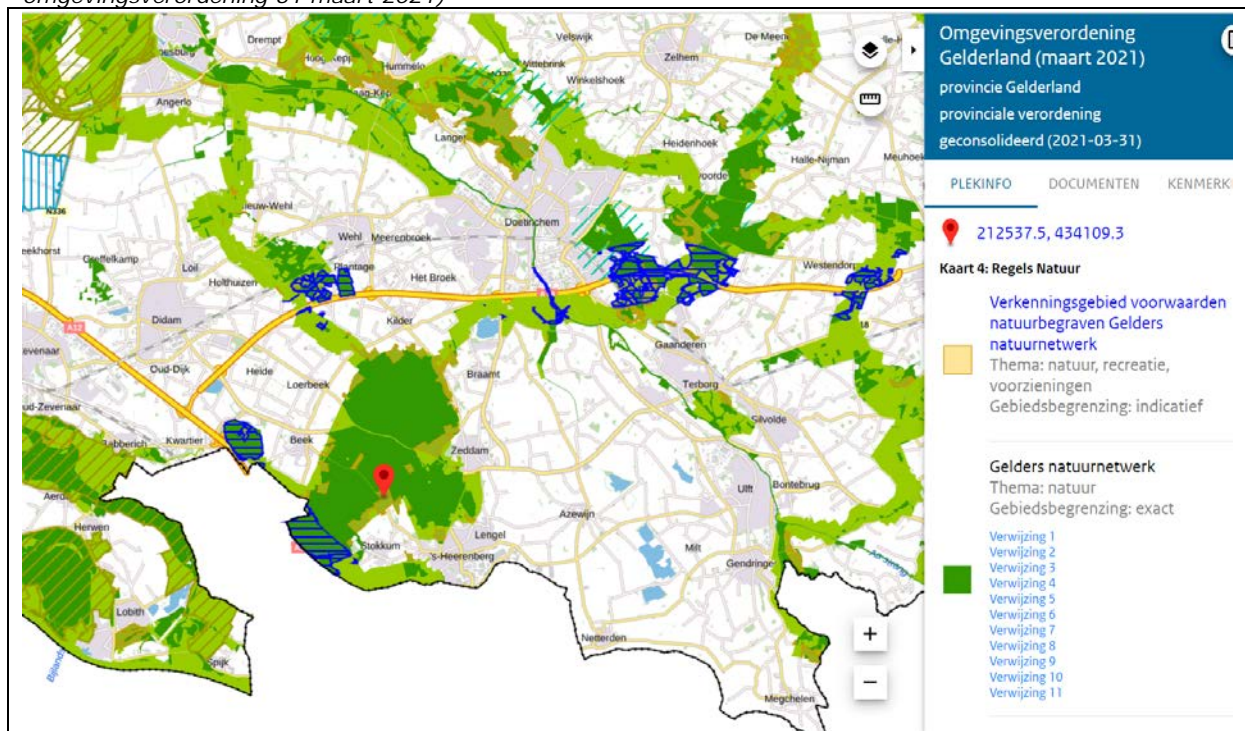
Het gaat hierbij om de volgende categorieën (kwetsbare natuurtypen):

- Gebieden die zijn aangemerkt als kwalificerend habitat in Natura-2000 gebieden en de overige Natuurbeschermingswetgebieden;
- De zoekruimte voor uitbreiding van de habitattypen;
- Natuurparels;
- A-locaties bos;
- Grote eenheden natuur;
- Natuur buiten Natura-2000 die op grond van de Natura-2000-criteria als kwalificerend zou gelden. Het gaat hierbij met name om goed ontwikkelde heide, heischraal grasland, stuifzand, eiken-beukenbos met hulst en oud eikenbos;
- Zeldzame en kwetsbare natuur met een lange ontwikkelingstijd;
- Natte landnatuur;
- Oude bosbodems⁹.

In bepaalde gevallen kan in de minst kwetsbare natuur binnen het GNN volgens de provincie per saldo wel een versterking van de kernkwaliteiten worden bewerkstelligd. De betreffende gebieden binnen de GNN die mogelijkheden bieden, zijn door de provincie Gelderland als 'verkenningengebieden voorwaarden naturbegraven' aangewezen. Zie hiervoor de gebieden zoals aangegeven op de onderstaande kaartafbeelding uit de geconsolideerde omgevingsverordening d.d. 31 maart 2021 (na vaststelling van de 7^e actualisatie op 31 maart 2021). De gronden vallen voor een gedeelte samen met de nog naar natuur om te vormen gebieden zoals opgenomen in het Natuurbeheerplan 2021. Inmiddels heeft het ontwerp-actualisatieplan 8 van de omgevingsverordening d.d. 15 april 2021 ter inzage gelegen. Voor het onderdeel natuur en naturbegraven zijn hierin voor Montferland geen wijzigingen doorgevoerd.

⁹ Naturbegraven op oude bosbodems is wel mogelijk wanneer uit veldonderzoek blijkt dat de oude bosbodem verstoord is. Verstoorde bosbodems zijn minder geschikt voor natuurontwikkeling dan bosbodems met een ongestoorde bodemopbouw. De oude bosbodems liggen op plekken waar op 150 jaar oud kaartmateriaal al bossen waren ingetekend. Eventuele grondbewerkingen in de periode daarna zijn niet altijd vastgelegd. Door boringen met een grondboor kan de opbouw van het bodemprofiel worden bekeken, waarmee kan worden vastgesteld of er nog sprake is van een ongestoorde bodemopbouw.

Provinciale verkenningsgebieden voorwaarden natuurbegraven in GNN (geconsolideerde omgevingsverordening 31 maart 2021)

Wanneer op grond van het provinciaal beleid een gebied in het GNN als 'verkeningsgebied voorwaarden natuurbegraven' is aangewezen, moet in geval van een initiatief voor een natuurbegraafplaats een versterking van de kernkwaliteiten worden gerealiseerd. Een vergroting van de oppervlakte natuur en versterking van de ecologische samenhang zijn belangrijke randvoorwaarden. De versterking wordt vastgelegd in een natuurversterkingsplan. Binnen de verkeningsgebieden voor natuurbegraven GNN gelden voorwaarden. Zie hiervoor ook bijlage 2 bij deze notitie.

Een belangrijke voorwaarde is dat de kernkwaliteiten van het GNN worden versterkt door per 250 graven/ha binnen het GNN één ha nieuwe natuur te realiseren of door het omvormen van 5 ha bestaande natuur naar een provinciaal doeltype zoals beschreven in het beheerplan Natura2000. Omdat de gemeente Montferland niet beschikt over GNN welke tevens is aangeduid als Natura-2000 gebied, is medewerking aan een natuurbegraafplaats in het GNN uitsluitend mogelijk in geval van omvorming van binnen het GNN gelegen agrarische gronden naar natuur.

Sinds de vaststelling van het 7e actualisatieplan van de Omgevingsverordening (vastgesteld 31 maart 2021) gelden voor wat betreft natuurbegraven in het GNN de volgende (aangescherpte) provinciale voorwaarden:

Artikel 2.46 (afwijkrumte bij natuurbegraafplaats)

- In afwijking artikel 2.39, eerste lid, laat een bestemmingsplan een natuurbegraafplaats in het Gelders natuurnetwerk alleen toe voor een locatie in het Verkeningsgebied voorwaarden natuurbegraven Gelders natuurnetwerk en als is voldaan aan de volgende voorwaarden:
 - het aantal graven bedraagt ten hoogste 500 graven per hectare;
 - er worden alleen menselijke stoffelijke resten en urnen begraven;
 - er wordt alleen in vergelijkbare materialen begraven;
 - er vindt alleen grondverzet plaats als dit nodig is voor het delven van een graf of het begraven van een urn;
 - bij het dichten van een graf wordt de bodem in de oorspronkelijke volgorde teruggeplaatst;
 - de grafurust wordt eeuwigdurend gerespecteerd;
 - er vinden geen bijzettingen plaats;
 - er vindt geen as-verstrooiing plaats;
 - er worden geen grafmonumenten geplaatst;
 - er worden op de begraafplaats geen nieuwe gebouwen of bouwwerken opgericht; en
 - er worden op de begraafplaats geen verhardingen of half verhardingen aangebracht.
- Onverminderd het eerste lid bevat het bestemmingsplan regels zodat de kernkwaliteiten worden versterkt door naar rato per 250 graven per hectare:
 - één hectare nieuwe natuur te realiseren; of
 - vijf hectare bestaande natuur om te vormen naar een provinciaal doeltype zoals beschreven in het beheerplan Natura2000; en
 - in het bestemmingsplan als voorwaardelijke verplichting een beheerplan is opgenomen dat inzicht geeft hoe met de ter plaatse voorkomende bijzondere soorten wordt omgegaan.
- De initiatiefnemer legt de wijze van versterking van de kernkwaliteiten, de wijze waarop aandacht aan voorkomende soorten wordt besteed en het dichten van graven vast in een natuurversterkingsplan dat onderdeel uitmaakt van het bestemmingsplan.

Artikel 2.47 (afwijkrumte bij natuurbegraafplaats bijzondere voorwaarden)

In afwijking artikel 2.39, eerste lid, laat een bestemmingsplan een natuurbegraafplaats alleen toe voor een locatie in het Verkeningsgebied bijzondere voorwaarden natuurbegraven en als:

- is voldaan aan artikel 2.46; en
- in de toelichting bij het bestemmingsplan wordt aangetoond dat op die locatie de bosbodem eerder is geroerd en niet meer ongestoord is.

4.6 Basisprincipes voor natuurbegraven in de gemeente Montferland

In paragraaf 4.5 is het provinciale beleid beschreven voor het Gelders Natuurnetwerk (GNN) en de Groene Ontwikkelingszone (GO) in het algemeen en voor het natuurbegraven in het GNN in het bijzonder. Aangegeven is onder welke voorwaarden medewerking aan een natuurbegraafplaats in het GNN door de provincie denkbaar wordt geacht. Dit beleid en de doorwerking daarvan in de omgevingsverordening vormt een belangrijk vertrekpunt voor de gemeente. Voor zover daarin door middel van komende actualisaties van de omgevingsverordening aanpassingen plaatsvinden, dan zal dat ook als aangepast vertrekpunt voor de gemeente gelden. In paragraaf 4.3 is opgenomen hoe de gemeente Montferland natuurbegraven/een natuurbegraafplaats definieert en omschrijft. De gemeente is van oordeel dat natuurbegraven goed past bij het groene karakter van de gemeente Montferland en wil dan ook graag haar medewerking verlenen aan een initiatief. Mede gelet op het aanbod van natuurbegraafplaatsen in de omgeving, de beschikbaarheid van de eigen gemeentelijke begraafplaatsen, en bij wijze van experiment wil de gemeente voorsnog haar medewerking verlenen aan de totstandkoming van één natuurbegraafplaats. Hiermee kan ook in voldoende mate worden voorzien in de lokale behoefte. De gemeente hanteert een aantal basisprincipes of uitgangspunten die worden gebruikt om een initiatief voor een natuurbegraafplaats op een goede manier te kunnen beoordelen en om initiatiefnemers handvatten mee te geven voor de verder uitwerking.

1. Natuurbegraven moet substantieel bijdragen aan ontwikkeling van nieuwe natuur (daar waar dat doel of beleidsmatig gewenst is), alsmede aan de instandhouding en het beheer daarvan. Natuurbegraven in die 'verkenningengebieden voorwaarden natuurbegraven' (GNN) waar agrarische gronden kunnen worden omgevormd naar natuur, én natuurbegraven op naar natuur om te vormen agrarische gronden in de Groene Ontwikkelingszone (GO) heeft dan ook de voorkeur. De natuurbegraafplaats moet zien op ten minste 7,5 ha nieuwe (bij voorkeur aaneengesloten) natuur (inclusief begraafplaatsen). De bestemming van de gronden (meestal agrarisch) moet afhankelijk van de invulling worden gewijzigd naar 'bos' of 'natuur'.

Toelichting: Er dient met natuurbegraven een substantiële bijdrage te worden geleverd aan de natuurdoelstellingen in de gemeente. Op agrarische gronden die in het provinciaal beleid zijn aangeduid als 'verkenningengebieden voorwaarden natuurbegraven', alsmede agrarische gronden binnen de Groene Ontwikkelingszone (GO) bestaan naar het oordeel van de gemeente goede mogelijkheden voor de realisatie van (bij voorkeur aaneengesloten) nieuwe natuur in overeenstemming met de (provinciale) natuurontwikkelingsdoelen.

Onder nieuwe natuur wordt verstaan natuur die nog moet worden gerealiseerd, bijvoorbeeld door omvorming van agrarische percelen naar natuur. Natuurbegraven heeft binnen bovengenoemde gebieden dan ook de voorkeur bij de gemeente. Onder voorwaarde dat met natuurbegraven op een goede manier tegemoet wordt gekomen aan de ontwikkelingsdoelen van de GO, wordt door de provincie medewerking aan een natuurbegraafplaats ook binnen dit gebied aanvaardbaar geacht. In geval van een ligging binnen de ecologische verbindingzone (EVZ) dient met natuurbegraven een inrichting plaats te vinden die in overeenstemming is met het voor de betreffende EVZ geldende inrichtingsmodel. De van nature aanwezige waterhuishouding in het gebied bepaalt of natuurbegraven mogelijk is.

Voor zover het natuurbegraven plaatsvindt binnen een 'verkenningengebied voorwaarden natuurbegraven', dan stelt de provincie daarbij als voorwaarde dat per 250 graven/ha één ha nieuwe natuur binnen het GNN wordt aangelegd dan wel -in geval van de ligging binnen een Natura-2000 gebied¹⁰- 5 ha bestaande natuur binnen het GNN wordt omgevormd naar een provinciaal doeltype zoals beschreven in het [beheerplan Natura2000](#). De inrichting en het beheer van de nieuwe natuur moeten aansluiten bij de kernkwaliteiten en ontwikkelingsdoelen.

De gemeente Montferland acht van belang dat met een natuurbegraafplaats wordt voorzien in de totstandkoming en het beheer van ten minste 7,5 ha (bij voorkeur) aaneengesloten nieuwe natuur inclusief de natuurgraven, een en ander overeenkomstig de ontwikkelingsdoelen die gelden voor dat gebied. Er geldt geen maximum oppervlakte aan de natuurbegraafplaats onder voorwaarde dat de nieuwe natuur ter plaatse beleidsmatig doel of gewenst is. De bestemming van de gronden moet afhankelijk van de invulling worden gewijzigd naar 'bos' of 'natuur'.

¹⁰ Natura-2000 gebieden komen in de gemeente Montferland niet voor en daardoor is deze omvorming geen optie in de gemeente Montferland.

Voor zover sprake is van natuurbegraven binnen een gebied dat deels is aangeduid als GO of als 'verkenningengebied voorwaarden natuurbegraven' en dat gebied al is voorzien van een bestemming 'bos' of 'natuur', dan dient los van de versterking van de natuurwaarde binnen dat gedeelte aansluitend 7,5 ha nieuwe natuur te worden gerealiseerd (inclusief natuurgraven) overeenkomstig de ontwikkelingsdoelen die gelden voor dat gebied.

2. In geval van een initiatief voor de aanleg van een natuurbegraafplaats moet vooraf natuurwaardenonderzoek worden verricht, zowel daar waar het betreft een gedeeltelijke ligging in bestaande natuur als een natuurbegraafplaats op gronden die worden omgevormd naar natuur. In beide gevallen moet voorts sprake zijn van een op het onderzoek en op de natuurontwikkelingsdoelen gebaseerd natuurversterkingsplan- en beheerplan. Het natuurversterkingsplan/beheerplan geeft inzicht in de beoogde inrichting van het natuurgebied en geeft aan met welk beheer dit wordt bewerkstelligd c.q. op welke wijze (gefaseerd) daarnaartoe wordt gewerkt. Door middel van een ecologisch werkprotocol wordt aangegeven hoe verstoring van bestaande natuurwaarden bij de werkzaamheden ter vergroting van de natuurwaarde en het inpassen van de graven, wordt voorkomen. Ook wordt aangegeven hoe aantasting van waarden wordt voorkomen bij de inpassing van graven in de toekomst wanneer het gebied de beoogde inrichting heeft verkregen.

Toelichting: In geval van een initiatief voor de (gedeeltelijke) realisatie van een natuurbegraafplaats binnen 'verkenningengebied voorwaarden natuurbegraven' op gronden welke reeds zijn voorzien van een natuurlijke inrichting en van de bestemming 'bos' of 'natuur' dient vooraf gedegen onderzoek te worden verricht naar de bestaande natuurwaarden (bodemchemie, gevoeligheid van de vegetatielaag voor berijding en betreding) en het effect van de inpassing van graven op deze bestaande natuurwaarden. Er dient goed inzicht te worden geboden in de effecten van eventuele uit te voeren kap- en rooiwerkzaamheden op de bestaande natuurwaarde. Het gravenplan wordt daarop afgestemd. In een natuurversterkingsplan wordt aangegeven hoe de bestaande natuur binnen het betreffende deelgebied kan worden versterkt en wat het beoogde eindbeeld is. Met het beheerplan wordt aangegeven hoe hier (gefaseerd) naartoe wordt gewerkt en hoe de toekomstige graven worden ingepast en met welke spreiding in tijd en ruimte dit gebeurt. In een ecologisch werkprotocol wordt concreet aangegeven hoe verstoring van bestaande natuurwaarden bij de verbeterwerkzaamheden en bij het inpassen van de graven wordt voorkomen. Ook wordt aangegeven hoe aantasting van opgewaardeerde natuurwaarden wordt voorkomen bij de inpassing van graven in de toekomst. Ook in geval van omvorming van landbouwgrond naar natuur moet onderzoek worden verricht naar de bestaande natuurwaarde. Er dient sprake te zijn van een op de natuurontwikkelingsdoelen gebaseerd natuurinrichtings-/versterkingsplan met gravenplan. Met een beheerplan wordt aangegeven hoe het beheer gaat plaatsvinden t.b.v. de omvorming naar natuur en hoe de te realiseren natuur in stand zal worden gehouden. Met een ecologisch werkprotocol wordt aangegeven hoe aantasting van bestaande natuurwaarden bij de omvorming en de inpassing van de graven wordt voorkomen. Ook wordt beschreven hoe aantasting van toekomstige natuurwaarden bij de toekomstige inpassing van graven wordt voorkomen.

3. Deskundigheid en kwaliteit bij het delven en dichten van de graven, de realisatie en het beheer van de nieuwe natuur zijn van wezenlijk belang. De natuur moet met het oog op het bewerkstelligen van deze kwaliteit worden aangelegd en beheerd door een daarvoor deskundige en gecertificeerde instantie.

Toelichting: Deskundigheid en kwaliteit bij de realisatie en het beheer van de natuur, alsmede het delven en dichten van de graven wordt van wezenlijk belang geacht. Dat geldt vooral in het geval natuurbegraven plaatsvindt op gronden met een al bestaande bestemming 'bos' of 'natuur' in een 'verkenningengebied voorwaarden natuurbegraven'. In dat geval moet sprake zijn van gedegen natuurwaardenonderzoek, een natuurversterkingsplan/inrichtingsplan met beheerplan en gravenplan, maar vooral ook een ecologisch werkprotocol. Bij het dichten van het graf wordt de bodem in de oorspronkelijke volgorde teruggeplaatst. De natuur moet met het oog op het bewerkstelligen van de gewenste kwaliteit worden gerealiseerd en beheerd door een daarvoor gecertificeerde en deskundige partij.

4. Nieuwe bebouwing en halfverharding kan op een natuurbegraafplaats onder voorwaarden worden toegestaan.

Toelichting: De provincie stelt dat op een natuurbegraafplaats in het GNN geen nieuwe gebouwen of bouwwerken mogen worden opgericht. Eveneens zijn daar geen verhardingen of halfverhardingen toegestaan. Er mogen ook geen grafmonumenten worden geplaatst.

De gemeente acht oprichting van bouwwerken en voorzieningen op en ten behoeve van een natuurbegraafplaats en mits niet binnen het GNN, onder voorwaarden wel denkbaar. Voorwaarde daarbij is dat de bouwwerken worden opgetrokken uit natuurlijke materialen die zich voegen in het nieuwe natuurgebied. Er zijn uitsluitend bouwwerken toegestaan ten dienste van de natuurbegraafplaats. De noodzaak van de plaatsing daarvan moet worden aangetoond.

Een nieuw gebouw op een natuurbegraafplaats wordt enkel denkbaar geacht voor zover:

- a. de noodzaak van het gebouw voor het kunnen functioneren van de begraafplaats is aangetoond;
- b. de bouw op grond van provinciaal beleid niet wordt uitgesloten;
- c. het gebouw niet groter is dan 100 m², niet hoger dan 6 meter en zich qua uitstraling voegt in het gebied.

Grafmonumenten worden door de gemeente niet toegestaan nu juist het kenmerk van natuurbegraven is dat het graf opgaat in de natuur. Verharde paden en terreinverhardingen worden ook door de gemeente in dit kader niet toegestaan. Half verharde paden en terreinen (zoals parkeervoorzieningen of uitbreiding daarvan) zijn uitsluitend toegestaan voor zover dat geen effect heeft op (de beleving van) de natuur- en landschapswaarde van het betreffende gebied. Nieuwe halfverharde of onverharde parkeervoorzieningen zijn uitsluitend toegestaan voor zover de noodzaak daarvan in relatie tot de (omvang van de) natuurbegraafplaats is aangetoond. Nu sprake is van een provinciaal belang, zal ook de provincie zich over realisatie van bouwwerken en eventuele voorzieningen in de GO moeten uitspreken.

5. Natuurbegraven mag het gebruik van agrarische gronden in de omgeving niet nadelig beïnvloeden.

Toelichting: Er moet waar nodig en gewenst voldoende buffer worden aangehouden tussen de natuurgraven op de natuurbegraafplaats en gronden die agrarisch in gebruik zijn. De natuurbegraafplaats mag (bijvoorbeeld via de grondwaterstromen) geen nadelig effect hebben op het agrarisch gebruik van de in de omgeving gelegen agrarische gronden. Dat dient in geval van een concreet initiatief te worden onderzocht.

6. Voor natuurbegraven komen bij voorkeur gronden in aanmerking die zich naast de mogelijkheid voor natuurontwikkeling kenmerken door een lage ruimtelijke dynamiek (dan wel het ontbreken daarvan). Het bestaande recreatieve medegebruik van het gebied mag door het medegebruik als natuurbegraafplaats niet onevenredig worden belemmerd. Een natuurbegraafplaats mag geen afbreuk doen aan de specifieke landschappelijke (recreatieve belevings)waarde van een bepaald gebied, waarin de natuurbegraafplaats wordt opgericht.

Toelichting: Van gebieden die in beeld zijn voor natuurbegraven moet met zekerheid kunnen worden gesteld dat die gronden ook over 100 jaar nog beschermd blijven van bebouwing en toekomstige ruimteclaims (ruimtelijke dynamiek). Het beoogde gebied voor een natuurbegraafplaats moet bij voorkeur enige rust uitademen. Locaties in de directe omgeving van drukke wegen worden voor natuurbegraven dan ook niet het meest geschikt geacht. Het bestaande recreatieve (mede)gebruik mag door het gebruik als natuurbegraafplaats niet onevenredig worden belemmerd. In geval van een initiatief voor de oprichting van een natuurbegraafplaats moet hier door initiatiefnemer onderzoek naar worden verricht en moet worden bekeken op welke wijze deze medegebruiksvormen in het gebied samen kunnen gaan. In voorkomende gevallen vindt een dialoog plaats tussen initiatiefnemer van de natuurbegraafplaats en recreatieve belangenbehartigers in het gebied. De inrichting van de natuurbegraafplaats mag geen afbreuk doen aan de landschappelijke (recreatieve belevings-) waarde die een gebied kenmerkt.

7. Er wordt uitsluitend medewerking verleend aan een initiatief voor een natuurbegraafplaats, wanneer daaraan invulling wordt gegeven door een deskundige organisatie. Een juiste exploitatie en organisatie van de natuurbegraafplaats dient tot in lengte van dagen te zijn gewaarborgd en de eeuwige grafrust dient te zijn verzekerd. De natuurbegraafplaats voldoet aan de gedragscode van de Brana en is voorzien van het Brana-keurmerk.

Toelichting: Natuurbegraven moet met de nodige zorgvuldigheid worden georganiseerd. Consumenten, maar ook de gemeente moeten kunnen vertrouwen op een betrouwbare dienstverlening van de natuurbegraafplaats en het nakomen van de verplichting van eeuwige grafrust in goed beheerde natuur. De gemeente wenst daarom uitsluitend medewerking te verlenen aan een initiatief voor een natuurbegraafplaats, wanneer deze op deskundige wijze is georganiseerd. De initiatiefnemer moet zich laten begeleiden door en/of is aangesloten bij een deskundig samenwerkingsverband op het gebied van natuurbegraven, of is zelf een deskundige organisatie. Initiatiefnemer toont aan dat deze op zodanige wijze is georganiseerd dat een juiste exploitatie van de natuurbegraafplaats tot in lengte van dagen is gewaarborgd en de eeuwige grafrust is verzekerd. De natuurbegraafplaats en het beheer daarvan moet daarom voldoen aan de criteria (gedragscode) die de brancheorganisatie (Brana) daaraan stelt. De natuurbegraafplaats is voorzien van het Brana-keurmerk. Aan verzoeken waaruit een dergelijke organisatie niet blijkt, wordt geen medewerking verleend.

8. Bij een natuurbegraafplaats wordt door de gemeente in beginsel een grafdichtheid gehanteerd van maximaal 250 graven/ha wanneer natuurbegraven plaatsvindt in bestaande en als zodanig bestemde bos of natuur, en een grafdichtheid van maximaal 300 graven/ha op gronden welke door middel van natuurbegraven worden omgevormd naar natuur. Hiervan kan onder voorwaarden worden afgeweken wanneer in geval van bestaande natuur de totale oppervlakte aan graven op een hectare niet meer bedraagt dan 1.000 m² en in geval van nieuwe natuur de totale oppervlakte aan graven in het betreffende gebied niet meer bedraagt dan 10% van de totale oppervlakte van het nieuwe natuurterrein, waarin het natuurbegraven plaatsvindt. Daarbij wordt uitgegaan van oppervlakte per graf van 3 m². Wanneer de hogere grafdichtheid wordt toegepast, dan moet worden aangetoond dat die grafdichtheid vanuit de diverse bij natuurbegraven betrokken belangen aanvaardbaar is.

Toelichting: Over het aantal graven/ha zijn de inzichten in de loop van de tijd als gevolg van uitgevoerde onderzoeken gewijzigd. Alterra ging aanvankelijk uit van een toelaatbare dichtheid van graven wanneer daarmee minder dan 5% van het oppervlak van het terrein zou worden verstoord. Natuurbegraven Nederland spreekt daarbij van 10%. Volgens Natuurbegraven Nederland heeft een natuurgraf een omvang van 2,5 x 3 m. Op die manier kunnen mensen zelf kiezen in welke richting ze begraven willen worden. Het feitelijke graf dat gegraven wordt is circa 1,10 x 2,50 meter (2,75 m²).

Uit het rapport van Alterra 'Terug naar de natuur' (2009)

Verkenning uitgaand van ideële overwegingen

Vanuit de ideële overweging kan ook worden aangesloten bij natuurlijke patronen en processen. Dan kan in de zin van het Duitse "Naturnah" voor natuurbegraven in bos als referentie worden uitgegaan van het aantal bomen dat er staat, in het bijzonder het aantal structuurbepalende bomen zoals in het bosbeheer aangeduid als toekomstbomen. Dat zijn er gemiddeld 100/ha. Eenvoudig gezegd komt dit dan neer op één graf per elke grote uitgegroeide boom = gemiddeld 1 graf/100 m² = 100 graven/ ha.

De provincie hanteert in het Gelders Natuurnetwerk (GNN) een maximale grafdichtheid van 500 graven/ha. De gemiddelde afstand tussen de graven bedraagt daarbij 6 meter. Met uitzondering van de gebieden binnen het GNN die zijn uitgezonderd van natuurbegraven, zijn de verstoringseffecten door natuurbegraven in het overige deel van het GNN volgens onderzoeken minimaal wanneer grafdelving en grafdichting gespreid in tijd en ruimte plaatsvindt (en de verstoring per graf ook zo klein mogelijk wordt gehouden). Ingewijden geven aan dat er één jaar na een begravenis ter plaatse van het natuurgraf niets meer van verstoring zichtbaar is en dat er nauwelijks sprake is van een effect op het bodemleven. Binnen een zekere periode is bovendien al het vergankelijke materiaal volledig verteerd.

Naast het voorkómen van concrete effecten op de natuurwaarden is het zowel uit oogpunt van extensieve recreatie als voor de kopers van een grafrecht van belang dat een natuurbegraafplaats (vooral in bestaande natuur) de beleving van het (natuurlijke) karakter van het gebied zo min mogelijk beïnvloedt. De gemeente acht het daarom van belang dat rondom de natuurgraven blijvend een zekere ruimte wordt geborgd -die ondanks dat er na verloop van tijd niets meer zichtbaar is- in principe niet wordt ingenomen door een nieuw natuurgraf. Juist ook de spreiding van de graven en de vrije ruimte rondom het natuurgraf onderscheid het natuurbegraven van de reguliere vormen van begraven.

De gemeente ziet ook bestaand bos of bestaande natuur binnen het GO of binnen een 'verkenninggebied voorwaarden natuurbegraven' als gebied, waar in geval van een medebestemming 'natuurbegraafplaats' ondergeschikt begravingen plaats kunnen vinden en waar ieder natuurgraf ook blijvend de ruimte heeft. In bestaande en als zodanig bestemde natuur (ook indien onderdeel van het verkenninggebied voorwaarden natuurbegraven) wordt in beginsel een grafdichtheid gehanteerd tot maximaal 250 graven/ha (voorkeursdichtheid). Bij een grafdichtheid van 250 graven/ha bedraagt de gemiddelde afstand tussen de graven zo'n 9 meter. Bij 250 graven/ha wordt ca. $250 \times 3 \text{ m}^2 = 750 \text{ m}^2/\text{ha}$ van het terrein verstoord door grafdelving. Dit is meer dan 5%, maar minder dan 10% verstoring/ha.

De verstoorde oppervlakte zal groter zijn wanneer de verstoring als gevolg van betreding en berijding daarbij wordt opgeteld, echter voordat alle 250 graven binnen deze ha zijn gerealiseerd, zal als gevolg van de spreiding in tijd en ruimte, een groot deel ook al weer van eerdere verstoringen hersteld zijn. De beheerder van de natuurbegraafplaats zal moeten aangeven op welke wijze deze spreiding van graven in ruimte en tijd zal plaatsvinden. Bij een geraamd aantal van 100¹¹ begrafenissen per jaar (1,9 per week) zal zowel qua beleving als voor wat betreft de ruimte rondom de graven blijvend sprake zijn van een natuurgebied, zeker wanneer daarbij de inzet is om het te verstoren oppervlak per graf, alsmede de daarbij behorende berijding en betreding zo klein mogelijk te houden.

Van de bovengenoemde voorkeursdichtheid in bestaande natuur kan onder bijzondere omstandigheden worden afgeweken. Daarbij is van belang dat:

- de noodzaak daarvoor wordt aangetoond;
- de (recreatieve) beleving van de natuur en van het gebied door de hogere dichtheid niet onevenredig wordt aangetast;
- belangen van andere gebruiksfuncties van het gebied en het doelmatig gebruik van aangrenzende gronden in eigendom/gebruik bij derden niet onevenredig worden belemmerd;
- de totale oppervlakte aan graven op een ha niet meer dan 1.000 m² bedraagt (voor een natuurgraf wordt uitgegaan van een oppervlakte van 3 m²) en bovendien door middel van een werkprotocol wordt aangetoond dat bestaande en beoogde natuurwaarden worden ontzien.

Ruimere mogelijkheden dan in bestaande natuur zijn er voor gronden die door middel van natuurbegraven worden omgevormd naar natuur. Ook de 'verkenninggebieden voorwaarden natuurbegraven' binnen het GNN bestaan in de gemeente Montferland in hoofdzaak uit agrarische gronden die naar natuur kunnen worden omgevormd. Daar wordt in beginsel een dichtheid gehanteerd tot maximaal 300 graven/ha. In het geval de natuurbegraafplaats voorziet in 7,5 ha nieuwe natuur, zijn in beginsel 2.250 graven mogelijk (7,5 x 300). Door spreiding van het aantal begrafenissen over de tijd en de ruimte (waar inzicht in dient te worden gegeven) zal mede gelet op het te verwachten aantal begrafenissen per jaar de verstoring minimaal zijn.

Anders dan in bestaande natuur kan van deze aanbevolen dichtheid worden afgeweken voor zover de totale oppervlakte van de graven niet meer bedraagt dan 10% van de oppervlakte van het nieuwe natuurgebied (inclusief natuurgraven). Ook hier wordt uitgegaan van een oppervlakte van 3 m² per natuurgraf. De per deelgebied voorgenomen dichtheid (die flexibel kan worden ingevuld) dient in een natuurversterkingsplan te worden toegelicht en onderbouwd.

¹¹ In de gemeente Montferland sterven zo'n 400 mensen per jaar. Uitgaande van 10% (hoog ingeschat) natuurbegraving, komt dit uit op 40 begravingen per jaar. Een natuurbegraafplaats heeft echter vaak een bovenlokale functie en zal ook belangstellenden aantrekken van buiten de gemeente.

In geval van afwijking van de voorkeursdichtheid moet de noodzaak daartoe worden aangetoond. Voorts mag/mogen;

- de landschappelijke (recreatieve belevings-) waarde van het gebied door de hogere dichtheid niet onevenredig worden aangetast;
- belangen van andere gebruiksfuncties van het gebied en het doelmatig gebruik van aangrenzende gronden in eigendom/gebruik bij derden niet onevenredig worden belemmerd;
- de totale oppervlakte van de graven niet meer bedragen dan 10% van de oppervlakte van het totale nieuwe natuurgebied (inclusief natuurgraven), waarbij ook wordt voldaan aan de provinciale voorwaarde voor natuurbegraven in het 'verkenninggebied voorwaarden natuurbegraven'. Ook hier wordt uitgegaan van een oppervlakte van 3 m² per natuurgraf. Door middel van een werkprotocol wordt aangetoond dat de bestaande en beoogde natuurwaarden worden ontzien.

9. Urnbegraven is onder voorwaarden toegestaan.

Toelichting: Asurnen¹² mogen worden meebegraven in geval er sprake is van een begraafing van een overledene in een (biologisch afbreekbare) lijkwade of grafkist (reguliere begraafing). In dat geval is immers al sprake van een graf, waarin een urn (of maximaal 2 urnen) direct kan worden meebegraven.

Het solitair begraven van urnen op een natuurbegraafplaats kan eveneens worden toegestaan, mits de urnen 100% biologisch afbreekbaar zijn (Bio-urn/Eco-urn/natuur-urn) en mits deze worden begraven op een zodanige diepte dat opname van meststoffen door vegetatie verwaarloosbaar is. Daarvan is sprake indien de asurn wordt begraven op tenminste 75 cm onder het maaiveld, maar bij voorkeur dieper dan 1 meter. Eveneens dient de begraafing van de asurn plaats te vinden op ten minste 30 cm boven de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG). Een urnengraf biedt ruimte voor maximaal 2 urnen. Een urnbegraving (maximaal 2 urnen in één urnengraf) wordt met het oog op de mogelijk gemaakte graf dichtheid (zie basisprincipe 8) gelijkgesteld aan een reguliere begraafing van een overledene. In plaats van één reguliere begraafing zou dus ook één urnbegraving kunnen plaatsvinden, waarbij maximaal 2 urnen tegelijkertijd in één graf (compact naast elkaar) worden begraven. Zowel de bijzetting van een urn in een bestaand urnengraf dan wel het ruimen van zo'n graf wordt gelet op de éénmalige toegestane bodemverstoring en de eeuwige graf rust niet mogelijk gemaakt. De exacte locatie (coördinaten) van het urnengraf wordt geregistreerd.

¹² Hieronder wordt mede verstaan een urn met de (poeder)resten van een overledene na het proces van resomeren zodra dat wettelijk mogelijk is gemaakt.

4.7 Potentieel voor natuurbegraven geschikte gebieden in Montferland

4.7.1 Hydrologische omstandigheden

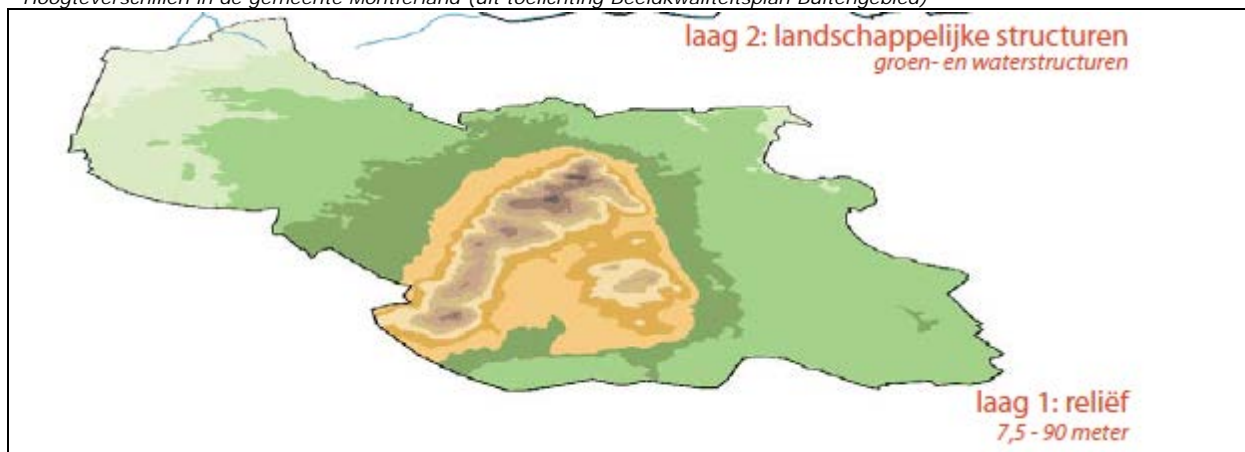
Om te kunnen beoordelen waar zich binnen de gemeente Montferland mogelijkheden voordoen voor natuurbegraven, is het in eerste instantie van belang om enig inzicht te hebben in de hydrologische omstandigheden. Aan het kavelpatroon is al te zien dat de grond in de gemeente Montferland, op de stuwwal en de dekzandrug (Didam) na, vrij nat tot zeer nat is.

De onderstaande afbeelding illustreert goed het hoogteverloop in de gemeente Montferland. De hoogte loopt uit één van 91,6 meter (donkerbruin, hoogste top van Montferlandsche Berg) tot aan 7,5 meter in het komkleigebied (lichtgroen tot wit) ten westen en noorden van Didam. De Montferlandsche Berg vormt het centrale en hoogste punt van de gemeente Montferland. Aan de westzijde van de berg is een meer geleidelijk verval in hoogte te zien. De brede donkergroene zone op de onderstaande afbeelding illustreert dit.

In de zone tussen de kern Didam en de kernen Beek en Loerbeek kwelt er onder druk van de Montferlandsche Berg grondwater omhoog. Vanwege deze natte omstandigheden is dit een vrij open landschap met bebouwing in oost-west georiënteerde linten.

Aan de oostzijde is het verval in hoogte op een korte afstand veel groter. De lichtgroene zone beslaat bijna wel het hele gebied ten oosten van de berg. Doordat het water hier in het verleden minder snel afgevoerd werd, heeft dit geleid tot een microreliëf van lagere delen (kommen) en hogere delen (rivierduinen, opgestoven zand).

Hoogteverschillen in de gemeente Montferland (uit toelichting Beeldkwaliteitsplan Buitengebied)

De waterstructuur ten oosten van de Montferlandsche Berg laat zien dat dit een nat gebied is. De kern Azewijn is ontstaan op een oude rivierduin en gelegen in het broekgebied (de IJsselvallei). De waterlopen in het noordoostelijke deel van de gemeente (Waalsche Water) stromen naar het noordoosten af in de loop van de Oude IJssel (via de Vethuizensche wetering).

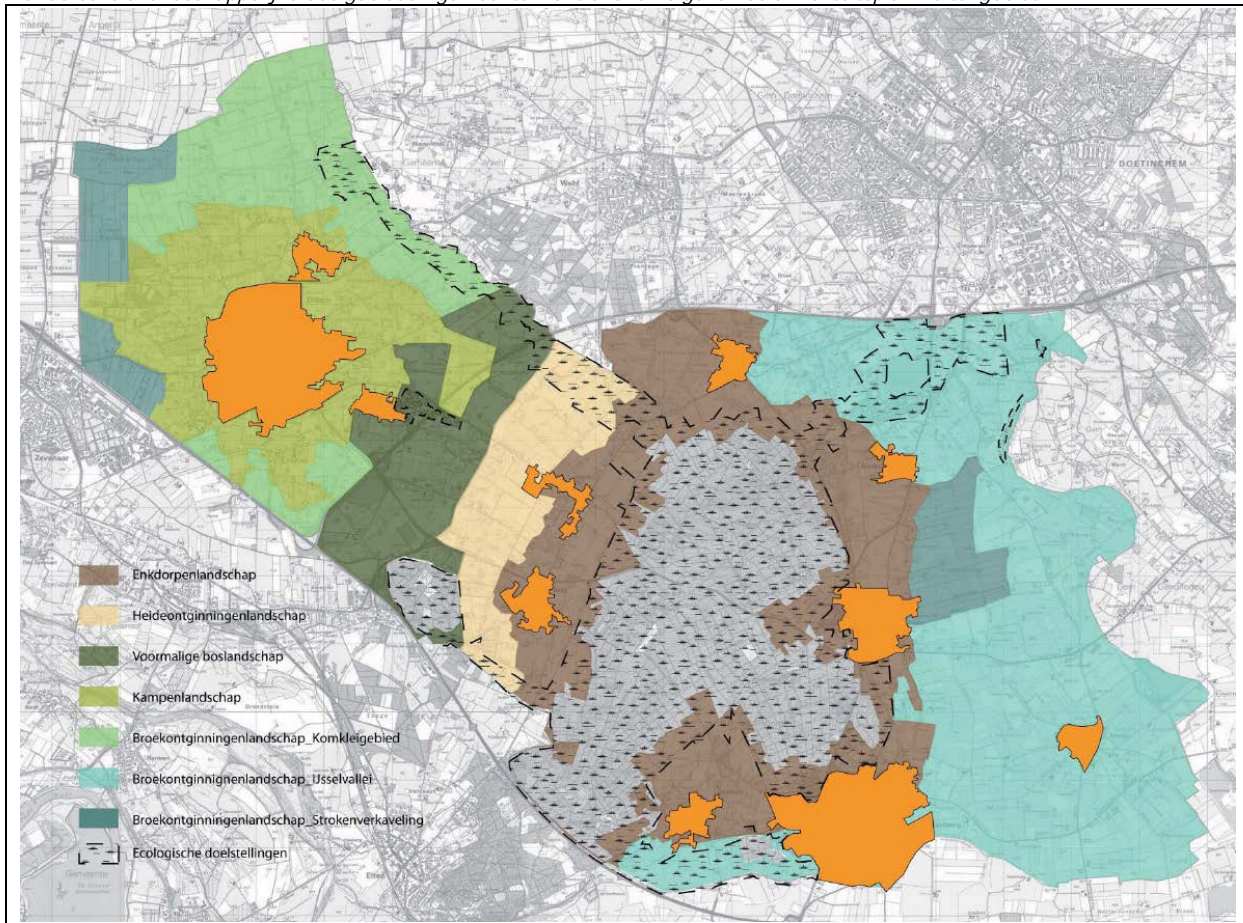
Rond 's Heerenberg zijn enkele waterlopen gelegen die richting het zuiden naar het Grenskanaal stromen. Deze watert af via de Oude Rijn op de Rijn. Kenmerkende strokenontginningen zijn: het Vinkwijksche Broek, de Kildersche Slagen, de Groote en Kleine Reeven en het Azewijnsche Broek.

Noordwestelijk van Didam¹³ ligt een nat gebied: 'het Greffelkampse Broek'. Het is een open komkleigebied (strokenverkaveling). De watergangen in dit gedeelte wateren via het gemaal Bevermeer af naar de IJssel. Door de natte omstandigheden (hoog grondwaterpeil) is hier amper bebouwing te vinden. De omringende broekontginningen hebben een minder uitgesproken strokenverkaveling, door minder natte omstandigheden.

Het onderscheid in landschappelijke deelgebieden zoals beschreven in het beeldkwaliteitsplan Buitengebied geeft een goed beeld van het grondgebruik en de daaraan ten grondslag liggende van oorsprong nattere of drogere omstandigheden.

¹³ Didam vindt zijn oorsprong op een dekzandrug

Onderscheid landschappelijke deelgebieden gemeente Montferland volgens Beeldkwaliteitsplan Buitengebied

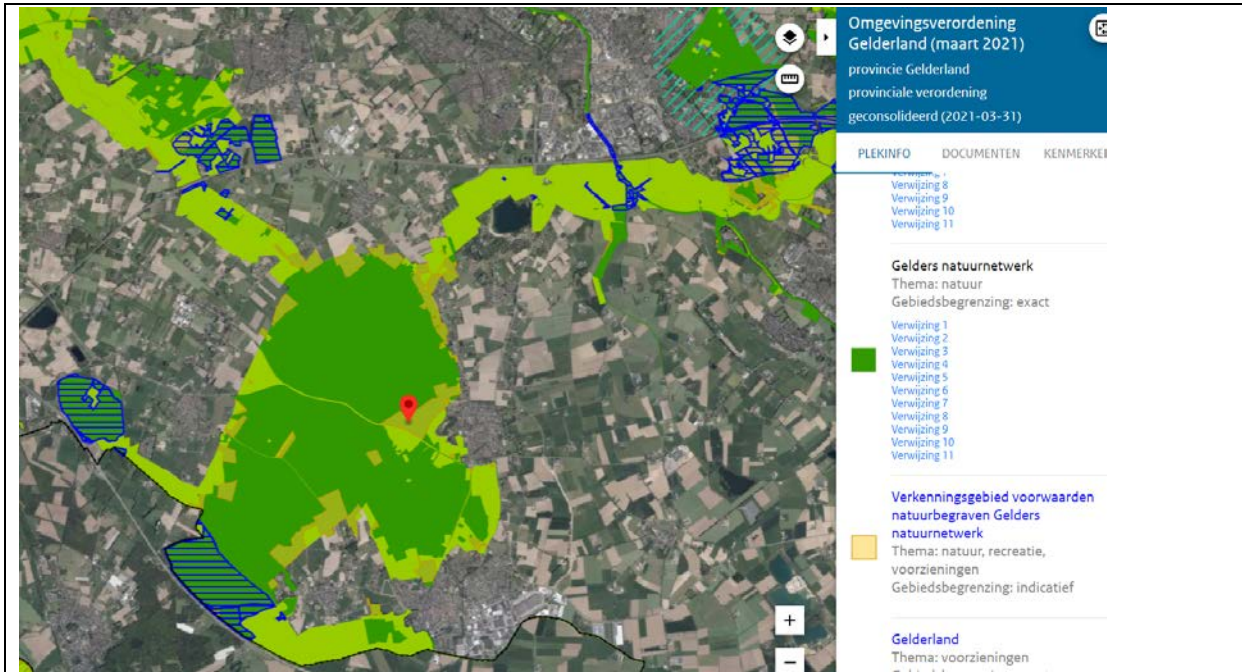
4.7.2 Voor natuurbegraven in aanmerking komende gebieden in Montferland

Een van de belangrijkste basisprincipes zoals beschreven in paragraaf 4.6 is dat met natuurbegraven substantieel wordt bijgedragen aan ontwikkeling van nieuwe natuur daar waar dat doel, of beleidsmatig gewenst is. Daarbij is ook opgemerkt dat een voorkeur bestaat bij agrarische gronden die in het provinciaal beleid zijn aangeduid als Groene Ontwikkelingszone of agrarische gronden in het 'verkenningengebied voorwaarden natuurbegraven' die met natuurbegraven kunnen worden omgevormd naar nieuwe natuur. Natuurbegraven wordt voorts niet uitgesloten op gronden die in voorkomend geval al zijn voorzien van de bestemming 'bos' of 'natuur' en die zijn gelegen binnen gebied dat is aangeduid als 'verkenningengebied voorwaarden natuurbegraven'.

In bijlage 3 bij deze notitie zijn de in de gemeente Montferland voorkomende natuurgebieden beschreven. Een beoordeling aan de hand van de basisprincipes wijst uit dat de volgende gebieden zich al dan niet (gedeeltelijk) lenen voor natuurbegraven:

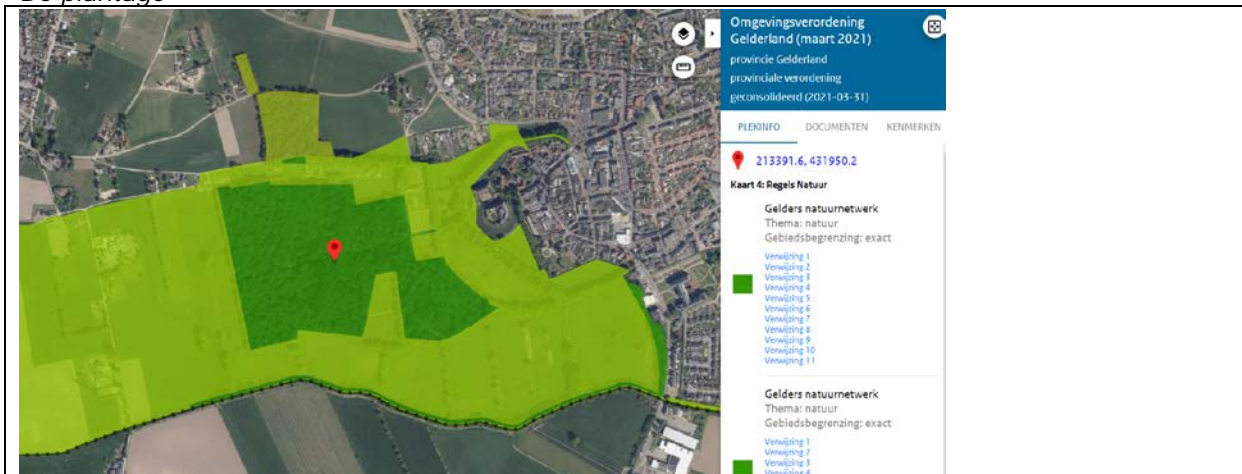
Montferland: Hoewel het kernbosgebied grotendeels is aangeduid als GNN zonder de nadere aanduiding 'verkenningengebied voorwaarden natuurbegraven', zijn de hoger gelegen agrarisch in gebruik zijnde flanken van de stuwwal Montferland in overwegende mate aangeduid als GO, of als GNN met de nadere aanduiding 'verkenningengebied voorwaarden natuurbegraven'. Op gronden die zijn voorzien van deze aanduiding bestaan over het algemeen goede mogelijkheden om met natuurbegraven een goede bijdrage te leveren aan de natuurdoelen. Een natuurbegraafplaats voegt zich goed in de visie voor het Montferland, welke is gericht op natuurversterking en behoud en versterking van de landschappelijke waarden. De gronden kunnen met de realisatie van een natuurbegraafplaats zodanig worden ingericht dat het agrarisch gebruik van daaraan grenzende agrarische gronden niet negatief wordt beïnvloed. De gronden binnen het gebied zijn over het algemeen vrij van ruimtelijke dynamiek en zullen gelet op de hoog gewaardeerde beleving van het landschap ook naar de toekomst onbebouwd blijven.

Montferland

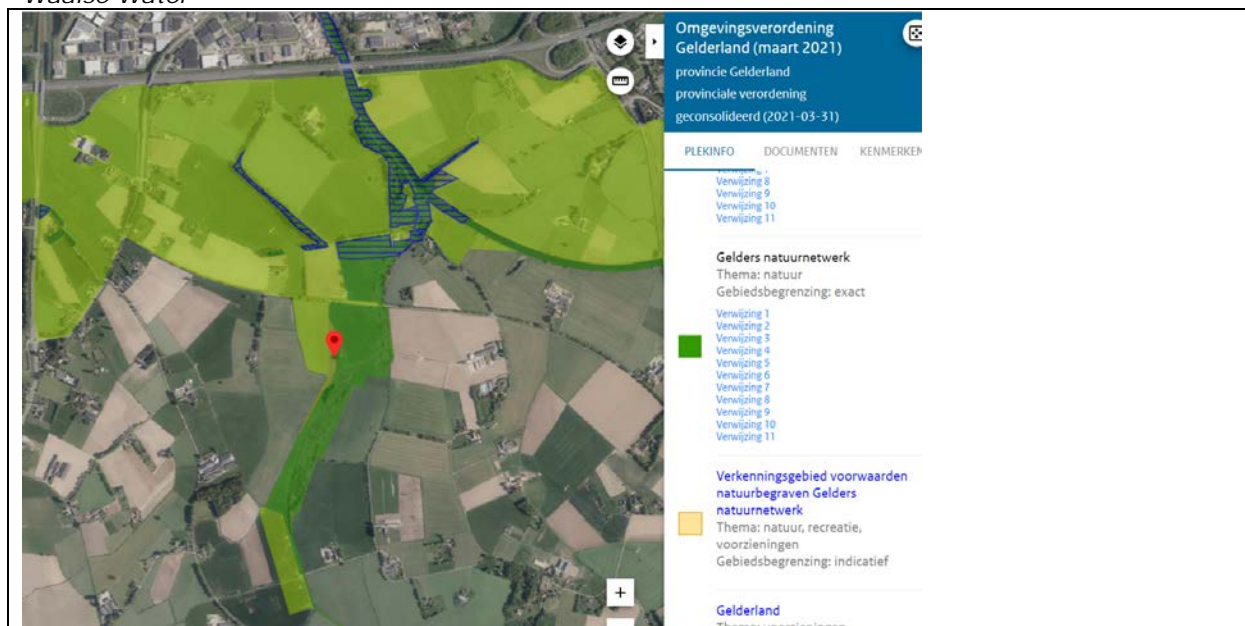
De Plantage: 'De Plantage' is aangeduid als GNN en is in het bestemmingsplan 'Buitengebied' geheel voorzien van de bestemming 'bos' en als zodanig ingericht. De aangrenzende gronden bevinden zich binnen de ecologische verbindingzone (GO-EVZ) als onderdeel van de GO. Het tot GNN gedeelde kerngebied 'de Plantage' is met de 7^e actualisatie van de provinciale omgevingsverordening (vastgesteld op 31 maart 2021) volledig ontdaan van de aanduiding 'verkenninggebied voorwaarden natuurbegraven' welke aanduiding met de vaststelling van de actualisatie van december 2016 (vastgesteld op 1 maart 2017) eerder aan de gronden was toegekend. Natuurbegraven wordt daarmee in het kerngebied 'de Plantage' door de provincie niet meer mogelijk gemaakt. Aansluitend op 'de Plantage' (historische buitenplaats) binnen de GO, behoort natuurbegraven in beginsel wel tot de mogelijkheden. Ter plaatse is een substantiële bijdrage in de natuur mogelijk (oppervlaktevergroting). Met natuurbegraven zou ter plaatse deels invulling kunnen worden gegeven aan de ecologische verbindingzone (model Winde langs Grenskanaal). Er is hier geen sprake van ruimtelijke dynamiek. De omgevingsfactoren zijn gunstig en met de aanleg van nieuwe natuur zal hier geen afbreuk worden gedaan aan het landschappelijk beeld. De nattere omstandigheden vormen mogelijk wel een bedreiging voor natuurbegraven. Ophoging van gronden of het treffen van hydrologische maatregelen om gronden voor het begraven geschikt te maken, zijn in het kader van natuurbegraven niet toegestaan. De Plantage zelf is ook aangeduid als natte landnatuur.

De plantage

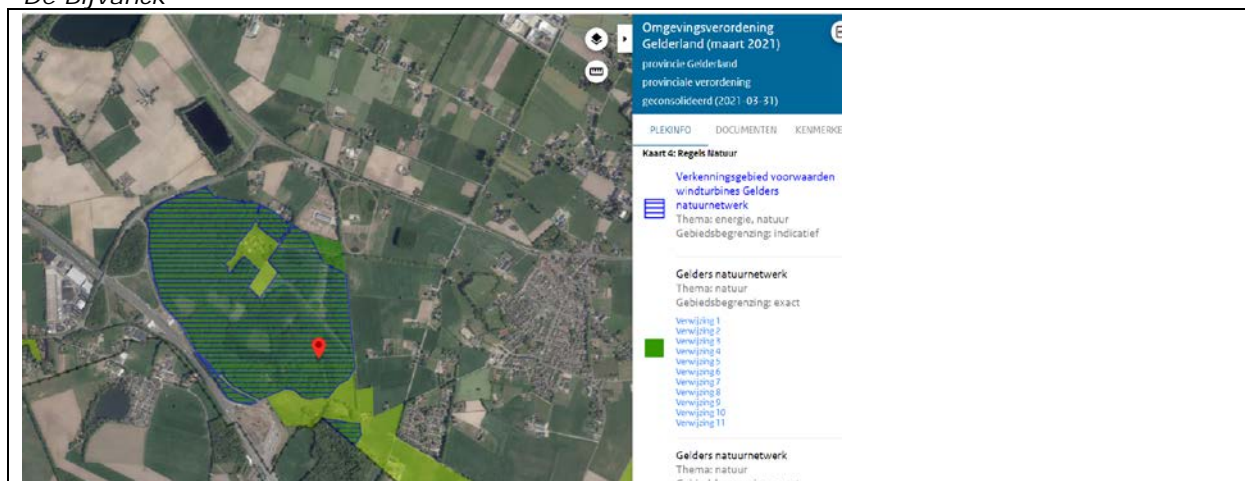
Waalse Water: Gelet op de ligging lijkt dit gebied niet bijzonder kansrijk voor natuurbegraven. Er is sprake van nattere gronden (Broekontginningsgebied). Binnen het tot GNN aangeduide deel zijn de mogelijkheden voor natuurbegraven zeer beperkt nu het GNN-gebied met de 7e actualisatie van de omgevingsverordening (vastgesteld op 31 maart 2021) nagenoeg volledig is ontdaan van het eerder op 1 maart 2017 hier nog opgenomen 'verkenninggebied voorwaarden natuurbegraven'. Op dit moment is nog slechts een klein gedeelte van het GNN als 'verkenninggebied voorwaarden natuurbegraven' aangeduid. Aan de zuidzijde bestaan theoretisch nog mogelijkheden om door middel van natuurbegraven gedeeltelijk invulling te geven aan de GO en de daar geldende ontwikkelingsdoelen. Gronden kunnen hier nog naar natuur worden omgevormd. In geval van de realisatie van een natuurbegraafplaats dient het nieuwe natuurgebied inclusief natuurgraven een omvang te hebben van minimaal 7,5 ha. Onduidelijk is in hoeverre natuurbegraven hier een effect kan hebben op het agrarisch gebruik van aangrenzende agrarische gronden. Dat zou in een voorkomend geval moeten worden onderzocht. Van een aantasting van de landschappelijke belevingswaarde behoeft geen sprake te zijn.

Waalse Water

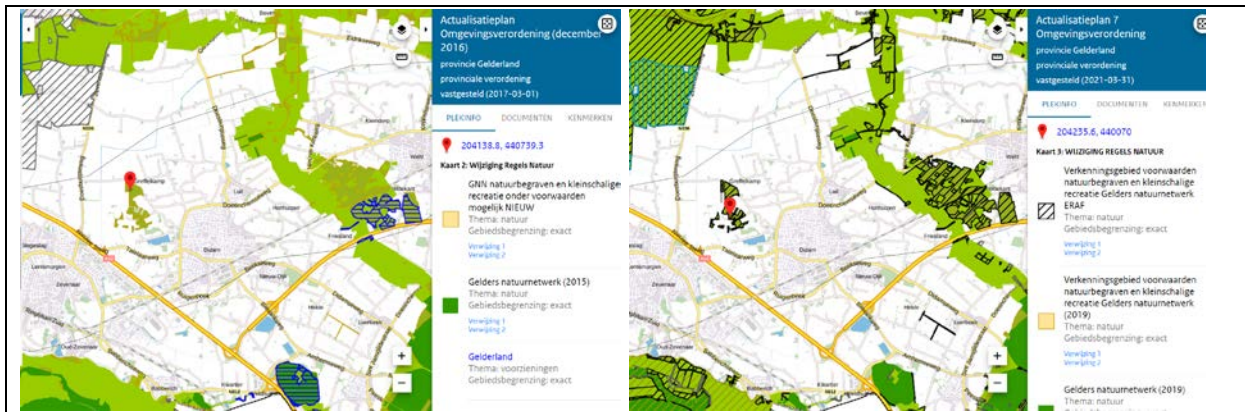

De Bijvanck: Op grond van het provinciaal beleid is de Bijvanck een kerngebied dat onderdeel uitmaakt van het GNN en dat gelet op de status (natuurparel en A-locatie bos) niet is aangewezen als 'verkenninggebied voorwaarden natuurbegraven'. Voor natuurbegraven bestaan hier derhalve geen mogelijkheden. Ook het aansluitende gebied met de aanduiding GO wordt gelet op de basisprincipes niet erg kansrijk geacht voor natuurbegraven. Zo is er gelet op de ligging nabij de rijksweg sprake van een hoog achtergrond geluidsniveau en hiernaast vervullen de gronden binnen het deel dat is aangeduid als ecologische verbindingzone nog een belangrijke agrarische functie.

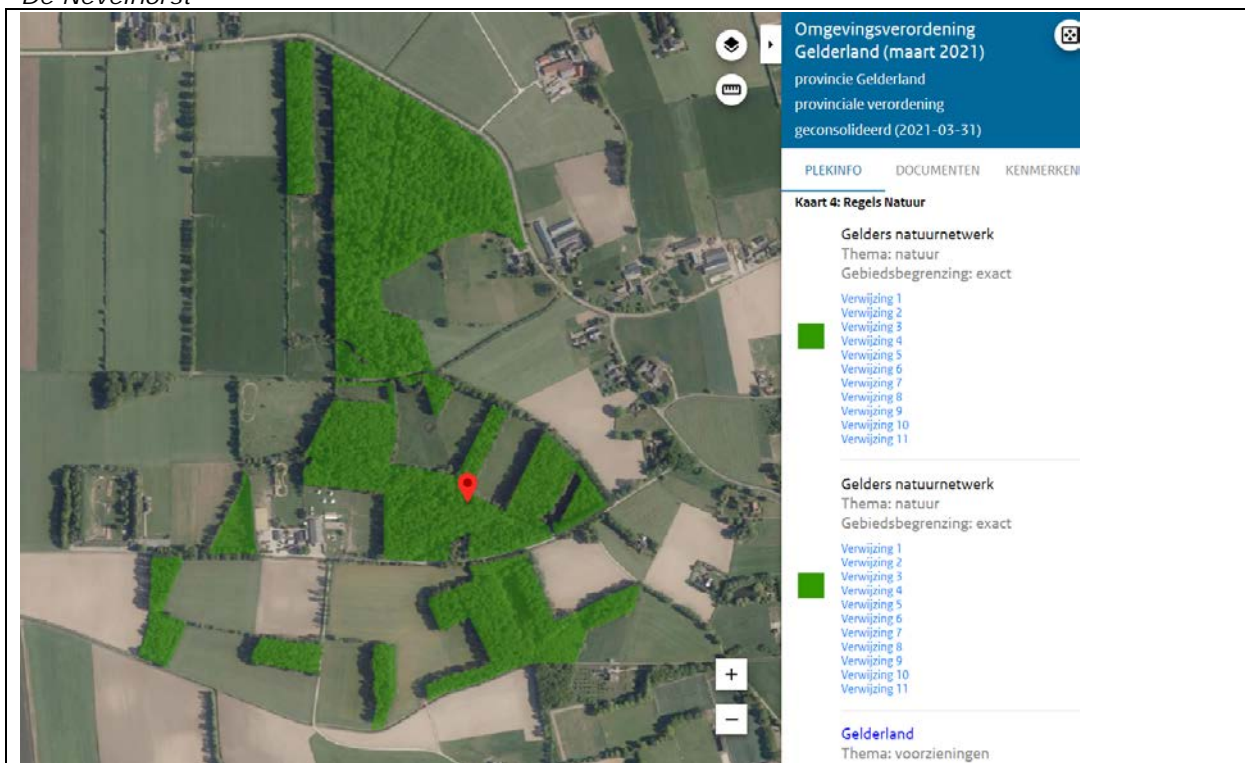
De Bijvanck

De Nevelhorst: Dit gebied biedt hoofdzakelijk mogelijkheden voor natuurbegraven daar waar een substantiële bijdrage kan worden geleverd aan de realisatie van nieuwe natuur. Het betreft hier de aangrenzende of inliggende akkerlanden (open agrarische plekken), omgeven door het bestaande en als zodanig bestemde en ingerichte bosgebied dat is aangeduid als GNN. Landschappelijk gezien stuit natuurbegraven hier niet op belemmeringen. Hoewel de gronden voorzien van de aanduiding GNN met de actualisatie van de omgevingsverordening (december 2016) zoals vastgesteld op 1 maart 2017 nog waren aanwezig als 'verkenninggebied voorwaarden natuurbegraven', zijn deze gronden met de 7^e actualisatie van de omgevingsverordening (vastgesteld op 31 maart 2021) wederom van deze aanduiding ontdaan. Zie de onderstaande afbeeldingen.

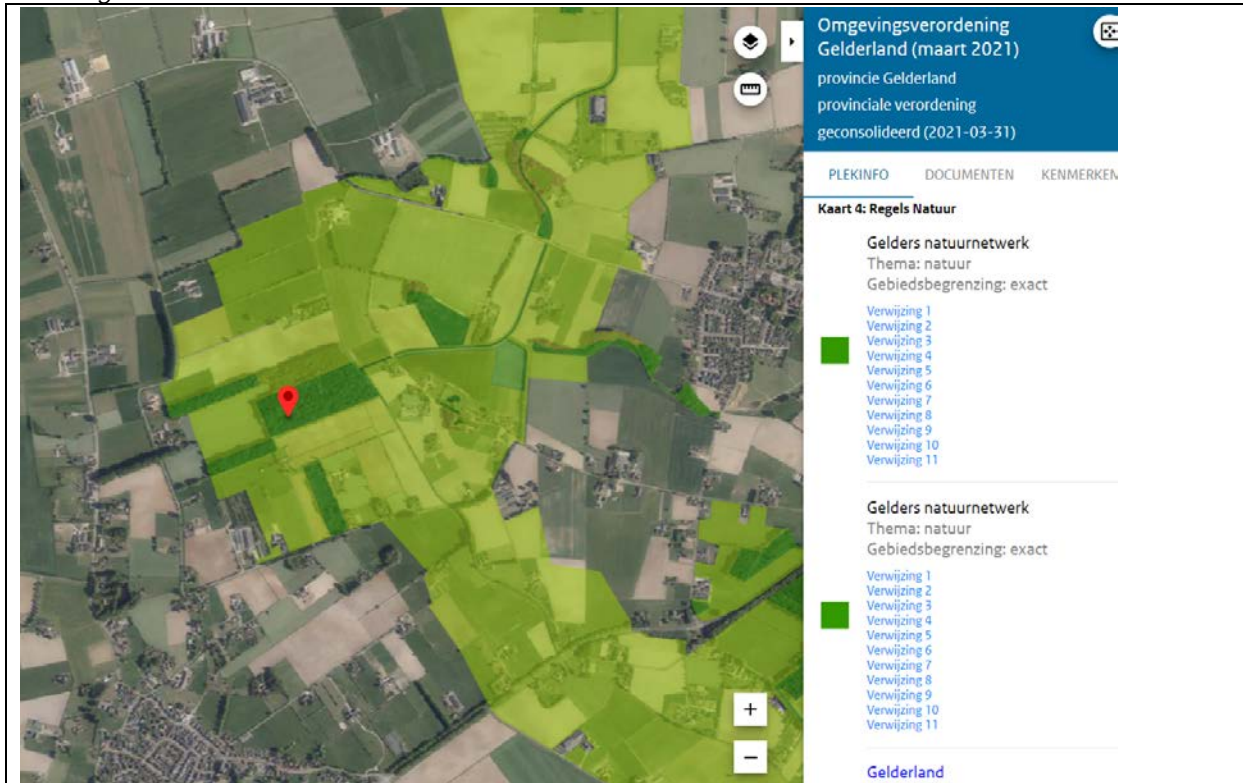

De Nevelhorst

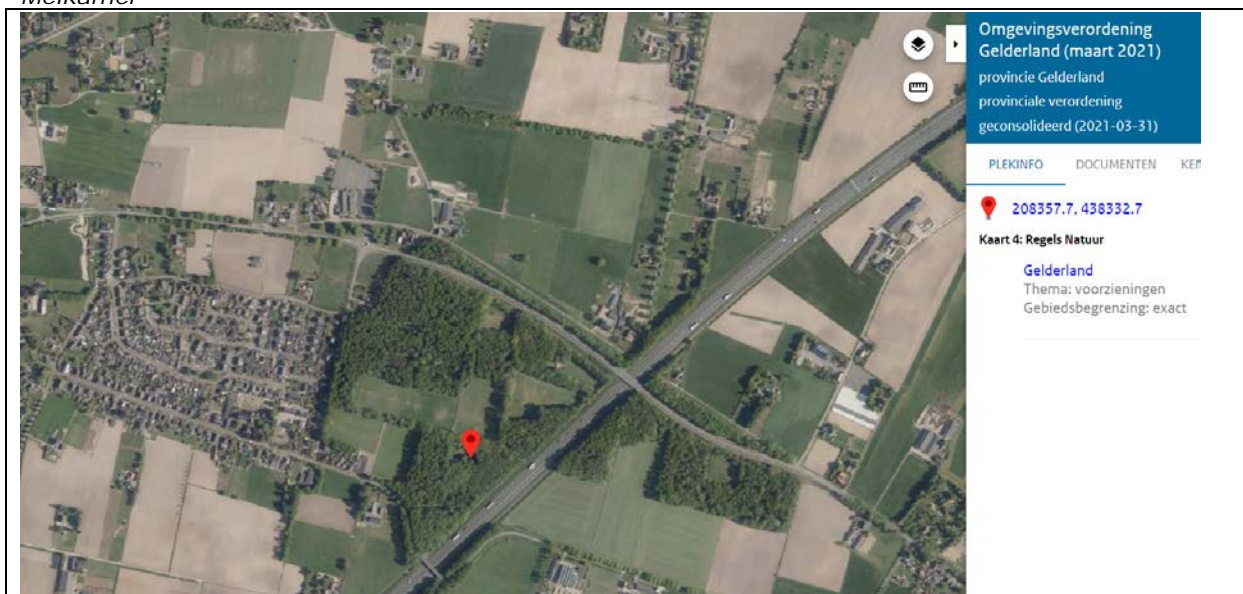
Bosslag (Parel en A-locatie bos): Tussen de bospercelen welke zijn aangeduid als GNN (geen verkenningsgebied natuurbegraven) bestaan in principe mogelijkheden om de natuur te versterken op de landbouwgronden welke zijn aangeduid als GO en zijn voorzien van een bestemming 'agrarisch'. In hoeverre de grond daar (gelet op de grondwaterspiegel) echt geschikt is, zal onderzoek moeten uitwijzen wanneer een situatie zich voordoet.

Bosslag

Meikamer: Dit gebied wordt niet geschikt geacht voor natuurbegraven. Het mogelijk maken van natuurbegraven in dit gebied verhoudt zich niet met de basisprincipes. Het Meikamerbos bevindt zich namelijk niet binnen gebied met doelstellingen voor natuurontwikkeling. De gronden zijn hiernaast al overwegend bestemd tot bos. Het gebied wordt bovendien gekenmerkt door een hoge grondwaterstand en wordt doorsneden door de rijksweg A18.

Meikamer

4.8 Behoeftte aan natuurbegraafplaatsen

4.8.1 Onderzoek door de branchevereniging Brana

Brana, opgericht in 2013 is de branchevereniging voor echte natuurbegraafplaatsen in Nederland. Brana bewaakt de kwaliteit, continuïteit en profilering van deze specifieke maatschappelijke voorziening en komt op voor de belangen van de leden. De branchevereniging merkt op dat er in de afgelopen jaren een sterke toename is geweest in natuurbegraven. Ook het aantal natuurbegraafplaatsen neemt toe. Daarbij dient wel te worden opgemerkt dat de meeste mensen ervoor kiezen om na hun dood te worden gecremeerd. In Nederland kiest zo'n 40% van de Nederlanders voor een begrafenis en 60% voor een crematie¹⁴.

Infographic door Brana¹⁵

¹⁴ <https://www.uitvaartverzekeringvergelijkenloont.nl/begraven-of-cremeren/#Begrafenis-of-crematie>

¹⁵ <https://www.brana.nu/wat-is-natuurbegraven/feiten-en-cijfers-over-natuurbegraven-in-nederland/>

Cremeren, begraven en natuurbegraven

Sinds 2011 worden er op Nederlandse natuurbegraafplaatsen mensen begraven. In 2016 waren dat er 617. Ter vergelijking: in dat jaar werden bijna 55.000 mensen op een reguliere begraafplaats begraven.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Cremerie	77465	79182	83379	86018	85493	93160	93923
Begraven	58593	56549	57402	55080	53381	53528	54457
Natuurbegraven*	0	10	32	147	349	446	617
Totaal	136058	135741	140813	141245	139223	147134	148997
% natuurbegraven	0,00%	0,01%	0,02%	0,10%	0,25%	0,30%	0,41%

* Cijfers o.b.v. 12/14 natuurbegraafplaatsen

Het aantal natuurbegraafplaatsen groeit gestaag in Nederland.

Aantal natuurbegraafplaatsen in Nederland

Op dit moment zijn er 14 natuurbegraafplaatsen in Nederland. Er is een aantal initiatieven voor de start van een natuurbegraafplaats. Het aantal natuurbegraafplaatsen maakt 0,3% uit van het totaal aantal begraafplaatsen in Nederland.

Begraafplaatsen	Aantal	
Gemeentelijk	1492	33,89%
Oorlogsbegraafplaats	31	0,70%
Protestants	938	21,31%
Katholiek	1279	29,05%
Joods	237	5,38%
Islamitisch	2	0,05%
Particulier	251	5,70%
Geruimd	158	3,59%
Natuurbegraafplaatsen	14	0,32%
Totaal	4402	
<i>Bron: Stichting Dodenakkers</i>		

De markt verdubbelt nog altijd over een periode van twee jaar dus er kan nagenoeg met zekerheid worden aangegeven dat er medio 2021 landelijk toch zeker 3000 natuurbegravenissen op jaarbasis zullen plaatsvinden, of als de stijgende lijn zich voortzet, wellicht wel meer¹⁷.

In de omgeving van Montferland zijn momenteel al een aantal natuurbegraafplaatsen aanwezig: 'Slangenburg' in Doetinchem en 'Heidepol' in Arnhem. 'Slangenburg' is in eigendom van de gemeente Doetinchem. 'Heidepol' wordt beheerd door 'Natuurbegraven Nederland'¹⁸. Uitbreidingen die onlangs van deze natuurbegraafplaatsen hebben plaatsgevonden of in ontwikkeling zijn, wijzen op de toenemende maatschappelijke behoefte aan dit soort begraafplaatsen in de natuur.

¹⁶ <https://www.brana.nu/wat-is-natuurbegraven/feiten-en-cijfers-over-natuurbegraven-in-nederland/>

¹⁷ <http://www.grafstenen.net/uncategorized/wat-zijn-de-feiten-en-fictie-over-natuurbegravenissen/>

¹⁸ www.natuurbegravenederland.nl

4.8.2 Behoeftte aan natuurbegraven in de gemeente Montferland

De exacte behoefte aan natuurbegraven in de gemeente Montferland is niet bekend. Dat er in de regio een duidelijke behoefte aan natuurbegraven is, blijkt wel uit de inschrijvingen/reserveringen voor de in de nabijheid gelegen natuurbegraafplaatsen 'Koningsakker' en 'Heidepol' bij Arnhem. In de gemeente Montferland ziet Natuurmonumenten/Natuurbegraven Nederland mogelijkheden voor natuurbegraven in gebieden (verbindingszones) die aansluiten op het Bergherbos. De behoefte kan ook worden gecreëerd door de kosten van een natuurbegravenis en het eeuwig durende grafrecht.

4.9 Organisatie natuurbegraven

4.9.1 Inleiding

Het begraven van overledenen is een taak welke de nodige duidelijkheid en zorgvuldigheid vereist voor de nabestaanden. Consumenten moeten kunnen vertrouwen op een betrouwbare dienstverlening en het nakomen van de verplichting van eeuwige grafrust in goed beheerde natuur. De gemeente Montferland wenst daarom uitsluitend medewerking te verlenen aan een natuurbegraafplaats, wanneer deze op deskundige wijze wordt geëxploiteerd, en deze de gedragscode van de Brana onderschrijft en daarbij aansluit. Het gaat daarbij zowel om het natuur-inclusief delven en dichten van graven, deskundige realisatie van nieuwe natuur of de natuurversterking alsmede om instandhouding en beheer daarvan, maar ook om een deskundige en betrouwbare organisatie rond het begraven.

Het is dan ook van belang dat bij een initiatief voor de oprichting van een natuurbegraafplaats de juiste partijen betrokken worden. In bijlage 4 'Actoren bij Natuurbegraven en natuurbegraafplaatsen in de omgeving' is aangegeven welke organisaties een belangrijke rol vervullen in het op een juiste manier vormgeven en beheren van een natuurbegraafplaats en het laten plaatsvinden van begrafenissen.

4.9.2 Brana

Er is een branchevereniging natuurbegraafplaatsen Brana die de kwaliteit, continuïteit en profilering van deze heel specifieke maatschappelijke voorziening waarborgt. Consumenten moeten kunnen vertrouwen op een betrouwbare dienstverlening en het nakomen van de verplichting van eeuwige grafrust in goed beheerde natuur. Brana heeft in dat kader een gedragscode opgesteld. In paragraaf 4.6 is al aangegeven dat de gemeente Montferland uitsluitend medewerking wil verlenen aan een natuurbegraafplaats, wanneer deze wordt geëxploiteerd door of in samenwerking met deskundige organisaties of instanties, en deze de gedragscode van de Brana in acht neemt.

Brana gedragscode

Een natuurbegraafplaats die de Brana gedragscode onderschrijft, garandeert daarmee:

- de integriteit, continuïteit en kwaliteit van het door haar gevoerde beleid en de door haar geboden diensten met betrekking tot natuurbeheer en natuurbegraven;
- een correcte naleving van de gedragsregels zoals in deze gedragscode zijn vastgelegd;
- dat zij vrijwillig meewerkt aan een periodieke toetsing van de naleving van de gedragsregels door het onafhankelijke keuringsinstituut Instituut Nederlandse Kwaliteit en dat zij de conclusies daarvan accepteert. Zolang het Instituut vaststelt dat de gedragsregels correct worden nageleefd, kan de betreffende natuurbegraafplaats lid zijn van Brana en is zij gerechtigd tot het voeren van het Brana keurmerk. Bij Brana is onder andere aangesloten Natuurbegraafplaats 'Heidepol', welke wordt beheerd door Natuurbegraven Nederland.

Gedragsregels

1. Een Brana lid beheert een voor publiek toegankelijke natuurbegraafplaats in een gebied met de planologische hoofdbestemming natuur en de toegevoegde functie of bestemming begraven of natuurbegraafplaats;
2. Een Brana lid garandeert dat het natuurbeheer plaatsvindt door een gecertificeerd natuurbeheerder;
3. Een Brana lid voldoet aan alle wettelijke bepalingen en voorschriften verband houdende met de exploitatie van een natuurbegraafplaats;
4. Een Brana lid draagt zorg voor een correct en respectvol verloop van begrafenissen en van een respectvolle bejegening van het publiek;
5. Een Brana lid garandeert dat medewerkers voldoende zijn toegerust om hun werkzaamheden servicegericht, verantwoord en correct te verrichten;

6. Een Brana lid maakt publiekelijk duidelijk:
- a) dat er grafrust voor onbepaalde tijd heerst i.c. dat graven niet worden geruimd en hoe de grafrust voor onbepaalde tijd wordt geborgd;
 - b) dat grafmarkeringen alleen van organische en andere natuurlijke inheemse materialen zijn, die van nature op de betreffende natuurbegraafplaats voorkomen, en hoe de toestemming tot het plaatsen van een grafmarkering plaatsvindt;
 - c) dat er geen bovengrondse as-verstrooiing mag plaatsvinden;
 - d) dat zij op basis van een natuurbeheersplan het natuurbeleid en –beheer uitvoert, dat het beleid is gericht op het in stand houden en verbeteren van de kwaliteit van natuur, bos en bodem en van de biodiversiteit en hoe zij periodiek rapporteert over de effecten en resultaten van dat beleid;
 - e) welke milieueisen er zijn gesteld aan verzorging van overledenen en gebruik van middelen en materialen, zoals kleding en kisten;
 - f) hoe zij voorkomt dat er oneigenlijke barrières worden opgeworpen die een verantwoorde natuurontwikkeling belemmeren en welke maatregelen er worden genomen ter voorkoming van schadelijke effecten door activiteiten en gebruik van materialen en middelen die milieuverstoring – verontreiniging en – belasting tot gevolg kunnen hebben;
 - g) wie de eigenaar en de beheerder of gebruiker is;
 - h) hoe de registratie van de verleende grafrechten en de graven is geborgd;
 - i) hoe de grafrust voor onbepaalde tijd is geborgd;
 - j) hoe de bijzondere verbinding van de mens met de natuur en cultuur op de natuurbegraafplaats gestalte krijgt;
 - k) wat de rechten en plichten zijn van de eigenaar/beheerder en van de rechthebbende van het grafrecht en hoe deze kenbaar worden gemaakt;
 - l) hoe de locatie van verleende grafrechten verantwoord en begrijpelijk kenbaar wordt gemaakt aan belanghebbenden;
 - m) hoe de duurzame en maatschappelijk verantwoorde exploitatie en beheer van het gebied als natuurgebied en natuurbegraafplaats tot in lengte van dagen is geborgd;
 - n) wat de kosten, gedragsregels en leveringsvoorwaarden zijn voor het gebruik van het grafrecht.
7. Elk Brana lid publiceert deze gedragscode zodanig dat het publiek er te allen tijde kennis van kan nemen. Deze gedragscode bevat de minimumeisen waaraan een Brana lid moet voldoen.

Een juiste exploitatie van een natuurbegraafplaats kan worden verzekerd wanneer het beheer in handen wordt gegeven van een deskundige partij.

4.9.3 Natuurbegraven Nederland¹⁹

Natuurbegraven Nederland werkt samen met Natuurmonumenten daar waar sprake is van begraafplaatsen op gronden die in eigendom zijn bij Natuurmonumenten. Het uitgangspunt bij het mogelijk maken van natuurbegraven is het behouden, versterken en waar mogelijk herstellen van natuur en landschap. Natuurbegraven Nederland heeft vier natuurbegraafplaatsen in Nederland, waaronder 'Heidepol' (Arnhem). De organisatie heeft voor zichzelf bepaald dat niet meer dan 10% van de oppervlakte van de gronden van de natuurbegraafplaats wordt gebruikt voor natuurgraven. Dit omdat een natuurbegraafplaats in eerste instantie een natuurgebied is. Daarnaast wordt rekening gehouden met de afstand tot de wortels van een boom of bijzondere planten en/of dieren. Dit wordt door Natuurbegraven Nederland vastgelegd in een ecologisch werkprotocol.

4.9.4 Natuurbegraafplaatsen van Waarde

Er zijn ook eerder opgerichte natuurbegraafplaatsen welke samenwerking hebben gezocht en kennis hebben gedeeld. Dat heeft geleid tot de oprichting van 'Natuurbegraafplaatsen van Waarde²⁰'. Natuurbegraafplaatsen van Waarde is een BV die zelfstandig en onafhankelijk opereert van de individuele participanten. De volgende 3 aandachtsgebieden worden onderscheiden:

- Advies: begeleiden of uitvoeren van haalbaarheidsonderzoeken voor nieuw te realiseren natuurbegraafplaatsen;
- Ontwikkeling en exploitatie: voorbereiden en ontwikkelen van natuurbegraafplaatsen inclusief het verzorgen van planprocedures, draagvlakverwerving, financiering en opzetten van de bedrijfsvoering gericht op de feitelijke exploitatie van natuurbegraafplaatsen;
- Dienstverlening: ondersteunen of verzorgen van conceptontwikkeling en -bewaking, IT, marketing, HRM, en administratie.

¹⁹ www.natuurbegravennederland.nl

²⁰ www.natuurbegraafplaatsenvanwaarde.nl

In deze organisatie worden kennis en activiteiten gebundeld ten gunste van een efficiëntere bedrijfsvoering van iedere natuurbegraafplaats afzonderlijk. De expertise wordt ook aangeboden aan nieuwe natuurbegraafplaatsen in Nederland. Natuurbegraafplaatsen van Waarde is aangesloten bij branchevereniging Brana. De aanpak is erop gericht om samen met landgoedeigenaren en natuurorganisaties natuurbegraafplaatsen te realiseren en te exploiteren.

Belangrijke kenmerken van deelnemende natuurbegraafplaatsen zijn:

- Natuurbegraven is dienstbaar aan natuurontwikkeling, -beheer en -behoud;
- Er is veel aandacht voor kwaliteit en continuïteit van de natuur en de natuurbegraafplaats;
- De natuurbegraafplaats biedt de mens ruimte voor afscheid nemen, verwerken en gedenken waarbij respect voor de natuur voorop staat;
- Deelnemers functioneren zelfstandig maar benutten het synergetisch effect van samenwerking;
- Deelnemers zijn echte natuurbegraafplaatsen die voldoen aan de criteria die Brana voor natuurbegraafplaatsen heeft vastgesteld.

De verantwoordelijkheid voor het lange termijnbeheer van een natuurbegraafplaats van Waarde is ondergebracht in een aparte stichting. Deze stichting beheert een fonds dat gevormd wordt door bijdragen uit de verkoop van grafrechten. Vanuit dit fonds kan het natuurgebied blijvend worden onderhouden nadat alle beschikbare natuurgraven zijn uitgegeven. Op dit moment zijn er al zeven Natuurbegraafplaatsen van Waarde in Nederland, waaronder 'Koningsakker' in Arnhem.

4.9.5 Rijkstoezicht (Inspectierichtlijn Lijkbezorging)

De adviezen ten aanzien van zonering en situering van een bijzondere begraafplaats zoals opgenomen in bijlage 2 bij de inspectierichtlijn gelden in beginsel ook bij een natuurbegraafplaats. Natuurbegraven is niet mogelijk daar waar dit op grond van wettelijke bepalingen is uitgesloten (bijvoorbeeld grondwaterbeschermingsgebieden) en de gebieden die niet kunnen voldoen aan de eisen op basis van het besluit op de lijkbezorging (grondwaterstand). In voorkomend geval wordt aangegeven hoe er rekening wordt gehouden met de adviezen c.q. wordt een afwijking daarvan gemotiveerd.

4.10 De voorbereiding van een initiatief en de omgevingsdialogoog

De gemeente kan in eerste aanleg op basis van een pre-principeverzoek beoordelen of een locatie in beginsel voor natuurbegraven in aanmerking komt en aandachtspunten voor de verdere uitwerking meegeven aan initiatiefnemer.

De initiatiefnemer betreft bij het opstellen van een verzoek voor de inrichting van een natuurbegraafplaats het beleid van de gemeente en geeft aan op welke wijze deze invulling geeft aan de door de gemeente geformuleerde basisprincipes:

1. Initiatiefnemer toont aan dat in het gebied, waar hij/zij een natuurbegraafplaats wenst in te richten conform basisprincipe 1 een substantiële bijdrage aan nieuwe natuur kan worden geleverd. Een natuurbegraafplaats ziet in de gemeente Montferland op ten minste 7,5 ha nieuwe natuur;
2. Initiatiefnemer geeft aan natuurwaardenonderzoek te zullen verrichten. Op basis daarvan alsmede de natuurontwikkelingsdoelen voor het gebied wordt door hem/haar in een later stadium een natuurversterkingsplan/inrichtingsplan met beheerplan en gravenplan opgesteld;
3. Initiatiefnemer toont aan op welke wijze hij/zij de samenwerking zoekt met een gecertificeerde natuurorganisatie in het kader van de inrichting en het beheer van de natuur, alsmede voor wat betreft het voorkomen van verstoring van bestaande waarden bij inrichting/upgrading en inpassing van de graven;
4. Initiatiefnemer geeft aan te zullen onderzoeken welke invloed de natuurbegraafplaats op de beoogde locatie heeft op het gebruik van agrarische gronden in de omgeving;
5. Initiatiefnemer doet onderzoek naar het recreatief medegebruik in het gebied en geeft aan op welke wijze hij/zij voorkomt dat het recreatief medegebruik van het gebied door de inrichting als natuurbegraafplaats onevenredig wordt belemmerd. Tevens geeft hij/zij aan de natuurbegraafplaats zodanig in te zullen richten dat er geen afbreuk wordt gedaan aan de beleving van de natuur en de landschappelijke (recreatie belevings-) waarde van het gebied;
6. Initiatiefnemer geeft aan een deskundige organisatie op te zullen tuigen, zodat een juiste en deskundige exploitatie van de begraafplaats en het daarbij behorende eeuwige grafrecht tot in lengte van dagen is gewaarborgd;
7. Initiatiefnemer geeft aan op welke wijze hij omgaat met de maximale grafdichtheid. Indien hij/zij daarvan wenst af te wijken, wordt dat onderbouwd aan de hand van het gestelde in basisprincipe 8.

Van belang is dat initiatiefnemer over een nog niet volledig uitgewerkt initiatief tijdig in gesprek gaat met de omgeving c.q. een afvaardiging van belanghebbenden in het gebied (dialogoog). In dat kader wordt een dialoogplan opgesteld waarin wordt aangegeven wie bij de dialoog worden betrokken en op welke wijze deze bij de dialoog worden betrokken. Gedacht kan worden aan alle partijen die belangen hebben in een bepaald gebied.

Participatie is het informeren, meedenken, meewerken en/of meebeslissen van/door belanghebbenden bij de invulling en/of uitvoering van (bouw)activiteiten, projecten en beleid.

De dialoog is een middel voor belanghebbenden en omwonenden om constructief mee te denken over de uitwerking van het plan. De gemeente neemt na de dialoog op basis van een eventueel daarop bijgesteld verzoek een beslissing over het al dan niet verlenen van medewerking aan het plan. De gemeente kan afhankelijk van of de situatie dat wenselijk maakt (ambtelijk) bij de dialoog vertegenwoordigd zijn.

Bijlage 1 Adviezen voor begraafplaatsen Inspectierichtlijn Lijkbezorging²¹

Situering en zonerings

Het is gewenst dat begraafplaatsen in bestemmingsplannen van een dienovereenkomstige bestemming worden voorzien, opdat zij overeenkomstig de wensen van de nabestaanden generaties lang in stand gehouden kunnen worden. Diverse bestemmingen kunnen onderling op gespannen voet staan en het is een taak van de ruimtelijke ordening om ervoor te zorgen dat begraafplaatsen en naastgelegen bestemmingen elkaar zo weinig mogelijk nadelig beïnvloeden. Dit vergt een adequaat gemeentelijk planingsbeleid.

De situering van begraafplaatsen nabij woningen blijkt vragen op te roepen. De in het Blb genoemde minimale afstand van één meter van een graf tot de erfscheiding van de begraafplaats houdt niet in dat op de grens van het perceel allerlei activiteiten kunnen plaatsvinden. Het is bijvoorbeeld ongewenst dat een begrafenis(toespraak) door geluidhinder wordt verstoord. Gestreefd zou moeten worden naar een geluidbelasting van niet meer dan 40 dB(A). In elk geval zou moeten worden voorkomen dat door een geluidbelasting groter dan 45 dB(A) de verstaanbaarheid wordt bemoeilijkt. Ook dient er een mogelijkheid te zijn voor visuele afscheiding om de privacy op en buiten een begraafplaats te waarborgen. Deze is dikwijls niet in meters uit te drukken en hangt sterk af van de plaatselijke situatie.

Begraven is een normaal onderdeel van ons maatschappelijk leven en om deze reden hoeven begraafplaatsen dan ook niet weggedrukt te worden uit onze samenleving. Om andere redenen, zoals het voorkomen van vandalisme, kan dit zelfs ongewenst zijn. Overigens uit oogpunt van piëteit is ook niet ieder aanwezig "verloren" terreintje geschikt. Het is belangrijk om de begraafplaats goed in te bedden in de omgeving waarbij het karakter dient te zijn gewaarborgd. Een meer ruraal gebied kan vaak met meer ruimte en groen ingevuld worden dan in een stedelijke omgeving.

De Inspectie Milieuhygiëne adviseert om de diverse bestemmingen zorgvuldig af te wegen en in een bestemmingsplan (Wet ruimtelijke ordening) vast te leggen. Ingeval van aanleg van nieuwe dan wel uitbreiding van bestaande begraafplaatsen is het gewenst, voordat tot een ruimtelijke reservering wordt besloten, onderzoek te doen om te bepalen of de gekozen locatie technisch geschikt (te maken) is voor het gestelde doel. Tevens adviseert de Inspectie Milieuhygiëne een geohydrologische scheiding aan te brengen dan wel de ruimte daarvoor te reserveren en voorzieningen te treffen die het zicht op de begraafplaatsen voorkomen. Op grond van deze criteria adviseert de Inspectie Milieuhygiëne dan ook om de afstand tussen woningen en begraafplaatsen in het algemeen bij nieuwe situaties ten minste 20 à 30 meter te laten zijn. Ook bij uitbreiden van bestaande begraafplaatsen is hiernaar te streven. Op grond van art. 1.2 Wm kunnen door provinciale staten in de Provinciale Milieuverordening nadere regels worden gesteld in het belang van de bescherming van de kwaliteit van het grondwater in grondwaterbeschermingsgebieden. Op grond van deze verordeningen is het verboden om in dergelijke gebieden "begraafplaatsen als bedoeld in de Wet op de lijkbezorging op te richten, te gebruiken of te hebben". Hieronder is ook uitbreiden begrepen. De wenselijkheid van een scheiding van bestemmingen als bedoeld spreekt voor zich.

Begraven in eigen grond

Onder eigen grond wordt hier verstaan een particulier terrein waarvan het de bedoeling is dit te bestemmen voor het begraven van 1 of een zeer beperkt aantal overledenen. Bij wet is aan de gemeenten de verplichting opgelegd te zorgen voor adequate mogelijkheden om te begraven. In de praktijk is hier ook invulling aan gegeven, zodat de noodzaak voor begraven in eigen grond ontbreekt.

Het verzoek tot begraven in eigen grond is in feite een aanvraag om een bijzondere begraafplaats aan te mogen te leggen. De Wet op de Lijkbezorging heeft in 1991 de voorheen bestaande mogelijkheid van het zogenoemde familiegraf op eigen grond afgeschaft. De reden die daartoe wordt aangedragen is dat nieuwe vestiging van zodanige rechten in de huidige omstandigheden niet gewenst lijkt (MvT 11256 nr. 3 p.10).

²¹ Uit hoofdstuk 6 'Adviezen voor begraafplaatsen' uit bijlage 2 Inspectierichtlijn Lijkbezorging, 3e herziene druk

Hier wordt bedoeld op de schaarse ruimte in ons land en de uit dergelijke vestiging voortvloeiende belemmeringen voor de planologische ontwikkelingen. Ook elders geeft de wetsgeschiedenis blijk van terughoudendheid.

Tijdens de behandeling van de Wet in de Tweede Kamer wordt, bij monde van Minister Rietkerk van Binnenlandse zaken, daar het volgende over opgemerkt: "Ik verwacht dat een gemeenteraad er niet spoedig toe zal overgaan een eigen terrein van een particulier als (bijzondere) begraafplaats aan te wijzen, omdat hij daar zijn familie wil begraven. Het zal bij omwonenden toch wel vaak op bezwaren stuiten dat iemand begravingen in zijn achtertuin verricht. Zelf acht ik het bepaald ongewenst dat ieder op zijn eigen terrein tot begraving zou kunnen overgaan (Minister Rietkerk van Binnenlandse Zaken, Hand. II, 1982-1983, p. 1038)." Wanneer er toch een trend gaat ontstaan waarbij er vaker dan incidenteel in eigen grond wordt begraven is er sprake van een ongeordend ruimtegebruik waarbij Nederland 'versnipperd' door her en der 'langdurige gevoelige' bestemmingen toe te laten. Dit legt beperkingen op aan en rond de begraafplaats voor ten minste de duur van de grafrusttermijn, namelijk 10 jaar, maar ook daarna. Het zal duidelijk zijn dat de Inspectie Milieuhygiëne in dit opzicht wil waken voor precedentwerking. Naar haar mening moet er bij de aanvrager dan ook een meer dan simpel verlangen zijn om dit toe te staan. De gemeente behoudt, ook bij deze bijzondere begraafplaatsen, haar verantwoordelijkheid waar het gaat om toezicht op en handhaving van een ongestoorde grafrust. In het algemeen zal de gemeente ook hier een afweging maken tussen de wens van de aanvrager en het maatschappelijk belang. De volgende overwegingen kunnen hierbij een rol spelen:

- de wens van de initiatiefnemer en de motivatie hierbij
- de binding met de grond nu en in de toekomst
- het aantal te begraven personen
- het bewaken van een ongestoorde grafrust
- de eventuele bezwaren van derden (ook psychosociale aspecten)
- het ruimtebeslag op en rond de begraafplaats en de tijdsperiode daarvan
- het voldoen aan algemene eisen voor begraafplaatsen
- de inpassing in het ruimtelijke ordeningsbeleid (opnemen, aanpassen)
- de precedentwerking van een dergelijk besluit
- de eventuele kosten voor de gemeenschap (bijvoorbeeld aanpassen RO-plan)

Op deze wijze kan de gemeente degenen die met een dergelijk verzoek komen, gemotiveerd antwoorden. Het is tenslotte de gemeenteraad die, alle meningen gehoord hebbend en nadat alle belangen zorgvuldig zijn afgewogen, beslist.

De Inspectie Milieuhygiëne acht het in eigen grond begraven van overledenen ongewenst. In situaties waarin onvoldoende historische binding met de grond aanwezig is en voor de toekomst gegarandeerd kan worden, adviseert de Inspectie Milieuhygiëne de gemeenteraad dan ook zeer terughoudend te zijn bij het verlenen van een vergunning voor het aanleggen van een bijzondere begraafplaats op eigen grond. In elke gemeente in Nederland is immers een voldoende gedifferentieerd aanbod aan begraafmogelijkheden. Het creëren van een bijzondere begraafplaats moet plaatsvinden in afweging van het algemeen belang en het belang van de initiatiefnemer. Het is hierbij wenselijk dat de gemeente ten aanzien hiervan gemeentelijk beleid ontwikkelt gebaseerd op de gebruikelijke eisen te stellen aan begraafplaatsen en een en ander tevens in te kaderen in haar ruimtelijke ordeningsbeleid.

Inrichting

Het Blb bevat enkele artikelen die op de inrichting betrekking hebben (artikelen 5, 6 en 7). Mede omdat de praktijk heeft geleerd dat in het verleden als gevolg van een verkeerde inrichting zeer ongewenste situaties op begraafplaatsen zijn ontstaan, wordt dit thema in het navolgende uitgewerkt. De meeste van de bovengenoemde artikelen van het Blb hebben tot doel op de begraafplaatsen een zodanige situatie te creëren dat een goede, dus relatief snelle, lijkvertering wordt bevorderd. Het is gewenst om begravingen zo te doen plaatsvinden dat lijken binnen 10 jaar kunnen verteren en dat adipocire-vorming wordt voorkomen. Omdat, zoals ook uit proeven is gebleken, de gaswisseling (zuurstof) rond het lijk een cruciale rol speelt bij het verteringsproces, moet in feite worden gestreefd naar een zodanige begraaftechniek dat een optimale gaswisseling is gewaarborgd. Optimale gaswisseling is in de praktijk van twee essentiële factoren afhankelijk, namelijk de wijze waarop het lijk wordt begraven en de bodemgesteldheid in relatie tot de waterhuishouding van en op de begraafplaats. Wat betreft de wijze van begraven schrijft het Blb voor dat een lijk begraven dient te worden in een kist of een ander omhulsel. Lijkomhulsels worden gebruikt om begraven op een aanvaardbare en tevens hygiënische wijze mogelijk te maken.

De voor de hand liggende conclusie is dat een kist (met toebehoren) of een lijkhoes het verteringsproces niet in negatieve zin mag beïnvloeden. Een omhulsel dat geheel is vervaardigd uit vergankelijk materiaal en bovendien voldoende luchtdoorlatend is, voldoet dus het beste aan deze voorwaarden.

De bodemgesteldheid in relatie tot de waterhuishouding van en op begraafplaatsen is in Nederland van nature vaak niet optimaal. De bodem moet namelijk bij voorkeur bestaan uit tamelijk grofzandig materiaal, omdat het poriënvolume daarvan in de regel voldoende is om de vereiste gaswisseling op peil te houden. In gebieden met een andere bodemsamenstelling zal men hiermee dus rekening dienen te houden. Bovendien is de grondwaterstand in grote delen van Nederland zo hoog, dat het onmogelijk is om zonder terreinophoging of kunstmatige peilverlaging boven het grondwaterpeil te begraven. Dit geldt zeker als er in meer dan één laag boven elkaar wordt begraven. Veel begraafplaatsen zijn omgeven door een ringsloot. Deze heeft niet alleen een afscherpende functie, maar kan ook deel uitmaken van het waterafvoersysteem. Bovendien maakt een ringsloot het mogelijk het waterpeil te beheersen (meestal verlagen). In vele gevallen (bij niet te hoge grondwaterstand) kan een ringsloot een middel zijn om de hydrologische isolatie van begraafplaatsen te bewerkstelligen, hetgeen ook door middel van drainage mogelijk is. Er bestaan in het algemeen geen bezwaren om het af te voeren water op (ander) oppervlaktewater te lozen of naar een waterzuiveringsinstallatie af te voeren. Wel is hierover nader overleg nodig met de desbetreffende waterkwaliteitsbeheerder. Eventuele maatregelen zullen mede afhangen van de minerale belasting van de bodem ter plaatse. Deze is direct gerelateerd aan de begraafdichtheid; dit is het aantal begravingen dat, gemiddeld over de totale gebruikstijd van de begraafplaats, per hectare per jaar plaatsvindt.

Volgens het Blb art. 5, leden 1 t/m 4 bedraagt de afstand tussen de graven onderling tenminste dertig centimeter. Ten hoogste drie lijken mogen boven elkaar worden begraven, mits boven elke kist of elk ander omhulsel een laag grond van tenminste dertig centimeter dikte wordt aangebracht, die bij een volgende begraving niet mag worden geroerd. Boven de (bovenste) kist of het (bovenste) omhulsel bevindt zich een laag grond van tenminste vijftien centimeter.

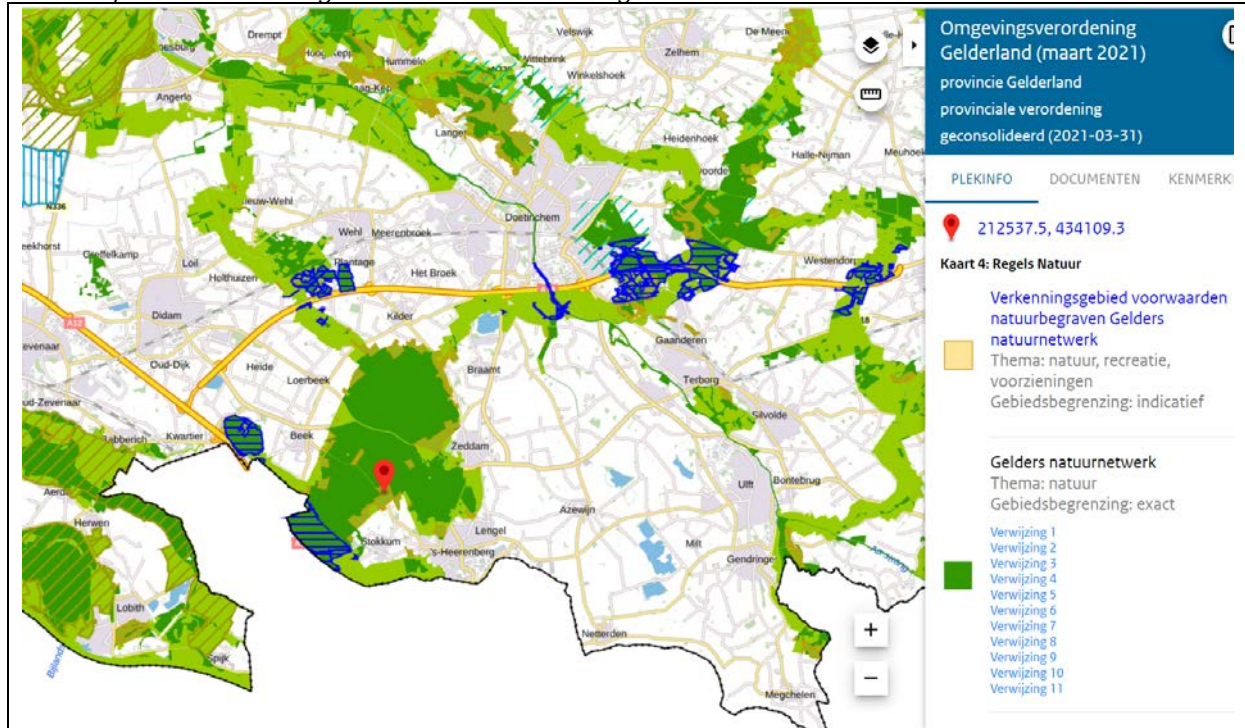
De graven bevinden zich tenminste dertig centimeter boven het niveau van de gemiddeld hoogste grondwaterstand. Zoals reeds in § 4.2 ter sprake kwam is het, zelfs onder overigens acceptabele condities, mogelijk dat bij begraving in meer lagen de onderste lijken slecht of niet verteren omdat de beschikbare zuurstof wordt verbruikt bij de vertering van de bovenste lijken. In de praktijk komt het namelijk voor dat bij ruiming van (delen van) een begraafplaats blijkt dat de bovenste lijken wel volledig zijn verteerd maar de onderste niet volledig of in het geheel niet. Hoewel een te hoge grondwaterstand hiervan vaak oorzaak is, kan dit verschijnsel ook veroorzaakt worden doordat men te dicht boven elkaar begraaft. Het is dus een eerste vereiste dat men zich in de toekomst strikt houdt aan de bepalingen van Blb art. 5. Daarenboven is het raadzaam om bomen en heesters rondom de graven aan te planten, waarmee een betere ontbinding als gevolg van zuurstof- en vochttoetreding kan worden bewerkstelligd.

Ook begraving in grafkelders kan een groot aantal van de genoemde problemen voorkomen, zeker wanneer het grondwaterpeil de belangrijkste negatieve factor is. Om opdrijving te voorkomen is een afdoende verankering van deze kelders noodzakelijk. Op voorwaarde dat deze kelders volledig waterdicht zijn en blijven zou men in dit geval zelfs onafhankelijk van het grondwaterpeil kunnen "begraven", hetgeen wettelijk (Blb art. 5, lid 6) ook mogelijk wordt gemaakt. Het spreekt voor zich dat adequate ventilatie ten behoeve van een goede zuurstofvoorziening daarbij niet kan worden gemist (Blb art. 7). Concluderend kan worden gesteld dat het onder Nederlandse omstandigheden niet altijd eenvoudig is om begraafplaatsen in te richten die aan de in het Blb geformuleerde eisen voldoen. Mede hierom zijn deze eisen nader uitgewerkt tot technische aanbevelingen (zie bijlage 2). Aan deze handelingen kunnen door middel van een algemene maatregel van bestuur op grond van artikel 8, lid 1 van de Wet bodembescherming regels worden gesteld.

Bijlage 2 Provinciaal beleid Gelders Natuurnetwerk en Groene Ontwikkelingszone

De provincie Gelderland wil een compact en hoogwaardig stelsel van onderling verbonden natuurgebieden bereiken. Hiermee beschermt de provincie de verscheidenheid (biodiversiteit) en kwaliteit van de Gelderse natuur. De provincie beschermt de bestaande natuur in het Gelders Natuur Netwerk (GNN) en versterkt de samenhang door natuurgebieden in het GNN uit te breiden en verbindingzones aan te leggen in de Groene Ontwikkelingszone (GO), waaronder landgrensoverschrijdende klimaatcorridors.

Natuur provinciaal belang: Het GNN en GO in de gemeente Montferland

Het GNN bestaat enerzijds uit alle gebieden met een natuurbestemming binnen de voormalige Provinciaal Ecologische Hoofdstructuur (PEHS) en anderzijds uit zoekgebied voor nieuwe natuur.

Onder het GNN wordt op grond van de provinciale omgevingsverordening verstaan:

Gelders natuurnetwerk

gebied met een samenhangend netwerk van binnen de provincie Gelderland bestaande en te ontwikkelen natuur van internationaal, nationaal en provinciaal belang dat strekt tot de veiligstelling van ecosystemen met de daarbij behorende soorten;

In de GO worden natuur- en landschapselementen aangelegd ter verbetering van de migratiemogelijkheden voor planten en dieren volgens de ontwikkelingsmodellen in de bijlage 'Kernkwaliteiten GNN en GO' bij de omgevingsverordening. Zowel door compensatie als verevening worden er nieuwe natuurelementen gerealiseerd. Na realisatie worden deze toegevoegd aan het GNN. Onder de GO wordt verstaan:

Groene ontwikkelingszone

gebied met een andere bestemming dan natuur dat ruimtelijk is vervlochten met het Gelders natuurnetwerk;

Voor beide gebieden gelden specifieke kernkwaliteiten:

kernkwaliteiten Gelders natuurnetwerk

aanwezige en potentiële waarden gebaseerd op de beoogde natuurkwaliteit voor het gebied in het Gelders natuurnetwerk zoals beschreven in de atlas [Kernkwaliteiten Gelders natuurnetwerk en Groene ontwikkelingszone](#) of in [bijlage 5 Kernkwaliteiten Gelders natuurnetwerk en Groene ontwikkelingszone](#);

kernkwaliteiten Groene ontwikkelingszone

bestaande en te ontwikkelen kwaliteiten voor het gebied in de Groene ontwikkelingszone zoals beschreven in de atlas [Kernkwaliteiten Gelders natuurnetwerk en Groene ontwikkelingszone](#) of in [bijlage 5 Kernkwaliteiten Gelders natuurnetwerk en Groene ontwikkelingszone](#);

Binnen het GNN zijn (op enkele uitzonderingen na) geen nieuwe ontwikkelingen toegestaan en is geen nieuwe bebouwing mogelijk. Onderstaande is afkomstig uit de geconsolideerde omgevingsverordening d.d. 31 maart 2021.

Afdeling 2.6 Natuur en Landschap

§ 2.6.1 Instructieregels bestemmingsplan bescherming Gelders natuurnetwerk

Artikel 2.39 (bescherming kwaliteit Gelders natuurnetwerk)

1. Voor zover een bestemmingsplan betrekking heeft op het Gelders natuurnetwerk wordt een nieuwe activiteit of ontwikkeling alleen toegelaten als die geen nadelige gevolgen kan hebben voor de kernkwaliteiten, oppervlakte of samenhang als bedoeld in bijlage [Kernkwaliteiten Gelders natuurnetwerk en Groene ontwikkelingszone](#).
2. Er is geen sprake van nadelige gevolgen voor de oppervlakte als die in overeenstemming met paragraaf 2.6.2 worden gecompenseerd:
 - a. buiten het Gelders natuurnetwerk; of
 - b. in het Gelders natuurnetwerk op gronden die op de ambitiekaart bij het Natuurbeheerplan zijn aangeduid met code N00.01.

Artikel 2.40 (afweergaande bij groot openbaar belang)

In aanvulling op artikel 2.39, eerste lid, kan een bestemmingsplan een nieuwe activiteit of ontwikkeling toelaten als:

- a. sprake is van een groot openbaar belang;
- b. er geen reële alternatieven zijn; en
- c. de nadelige gevolgen voor de kernkwaliteiten, oppervlakte of samenhang zoveel mogelijk worden beperkt en de overblijvende effecten gelijkwaardig worden gecompenseerd in overeenstemming met paragraaf 2.6.2.

Artikel 2.41 (afwijkruimte bij militaire terreinen)

In afwijking van artikel 2.39, eerste lid, laat een bestemmingsplan nieuwe bebouwing of terreinverharding op omheinde militaire terreinen als bedoeld in [Bijlage 1 bij de Regeling algemene regels ruimtelijke ordening](#) alleen toe als de nadelige gevolgen voor de kernkwaliteiten, oppervlakte of samenhang van het Gelders natuurnetwerk zoveel mogelijk worden beperkt en de overblijvende effecten gelijkwaardig worden gecompenseerd in overeenstemming met paragraaf 2.6.2.

Artikel 2.42 (afwijkruimte bij windturbines)

1. In afwijking van artikel 2.39, eerste lid, kan een bestemmingsplan het bouwen van een windturbine toelaten:
 1. voor een locatie binnen het Verkenninggebied voorwaarden windturbines Gelders natuurnetwerk; en
 2. als de compensatie voor windturbines en omliggende verharding bestaat uit maatregelen waarbij:
 1. de nadelige gevolgen voor de kernkwaliteiten, oppervlakte of samenhang van het Gelders natuurnetwerk zoveel mogelijk worden beperkt en de overblijvende effecten gelijkwaardig worden gecompenseerd in overeenstemming met bijlage [Gelijkwaardige natuurbeheertypen](#); en
 2. de oppervlakte aan natuur die verloren gaat voor 200 procent wordt gecompenseerd.
2. De initiatiefnemer legt de wijze van compensatie van de kernkwaliteiten en de wijze waarop aandacht aan voorkomende soorten wordt besteed vast in een natuurversterkingsplan dat onderdeel uitmaakt van het bestemmingsplan.

Artikel 2.43 (afwijkruimte bij uitbreiding bestaande activiteit)

1. In afwijking van artikel 2.39, eerste lid, kan een bestemmingsplan een uitbreiding van een bestaande activiteit in het Gelders natuurnetwerk alleen toelaten als:
 - a. er voor die uitbreiding geen alternatieve locatie beschikbaar is;
 - b. de kernkwaliteiten van het gebied in hun onderlinge samenhang bezien per saldo worden versterkt; en
 - c. deze versterking planologisch is verankerd in hetzelfde of een gelijktijdig vast te stellen bestemmingsplan.
2. In afwijking van het eerste lid kan een bestemmingsplan een uitbreiding van een in bijlage [Groelocaties groei-krimpeleld Veluwe](#) bedoeld bedrijf alleen mogelijk maken als:
 - a. de uitbreiding plaatsvindt op een in bijlage [Groelocaties groei-krimpeleld Veluwe](#) aangegeven uitbreidingslocatie;
 - b. het toegekend aantal hectares in bijlage [Groelocaties groei-krimpeleld Veluwe](#) niet wordt overschreden;
 - c. de uitbreiding op uiterlijk 1 januari 2027 is opgenomen in een onherroepelijk bestemmingsplan; en
 - d. de initiatiefnemer per hectare aan natuur die verloren gaat door de uitbreiding een vergoeding van € 33.000 aan de provincie heeft betaald.

Artikel 2.44 (bescherming zeldzame natuurbeheertypen)

Een bestemmingsplan laat geen ontwikkeling of activiteit toe die nadelige gevolgen kan hebben voor de natuurbeheertypen bron, gemaaid rietland, hoogveen, trilveen of zwak gebufferd ven.

Artikel 2.45 (onderzoek kernkwaliteiten Gelders natuurnetwerk)

1. Bij een nieuwe activiteit of ontwikkeling in het Gelders natuurnetwerk doet de initiatiefnemer onderzoek naar de te verwachten effecten van die activiteit of ontwikkeling op de kernkwaliteiten, oppervlakte en samenhang van het Gelders natuurnetwerk.
2. Bij het onderzoek worden in ieder geval betrokken de in het gebied aanwezige:
 - a. actuele en potentiële natuurwaarden;
 - b. bij of krachtens de Wet natuurbescherming aangewezen beschermde soorten en soorten van nationale Rode Lijsten; en
 - c. ecologische samenhang.
3. Voor zover de nieuwe activiteit of ontwikkeling daar effect op kan hebben, worden bij het onderzoek betrokken de in het gebied aanwezige:
 - a. kwaliteit van lucht, water en bodem;
 - b. mate van stilte, rust en duisternis; en
 - c. landschappelijke, cultuurhistorische, geomorfologische en bodemkundige waarden, alsmede het reliëf.

Artikel 2.46 (afwijkruimte bij natuurbegraafplaats)

1. In afwijking artikel 2.39, eerste lid, laat een bestemmingsplan een natuurbegraafplaats in het Gelders natuurnetwerk alleen toe voor een locatie in het Verkenninggebied voorwaarden natuurbegraven Gelders natuurnetwerk en als is voldaan aan de volgende voorwaarden:
 - a. het aantal graven bedraagt ten hoogste 500 graven per hectare;
 - b. er worden alleen menselijke stoffelijke resten en urnen begraven;
 - c. er wordt alleen in vergankelijke materialen begraven;
 - d. er vindt alleen grondverzet plaats als dit nodig is voor het delven van een graf of het begraven van een urn;
 - e. bij het dichten van een graf wordt de bodem in de oorspronkelijke volgorde teruggeplaatst;
 - f. de grafurust wordt eeuwigdurend gerespecteerd;
 - g. er vinden geen bijzettingen plaats;
 - h. er vindt geen as-verstrooiing plaats;
 - i. er worden geen grafmonumenten geplaatst;
 - j. er worden op de begraafplaats geen nieuwe gebouwen of bouwwerken opgericht; en
 - k. er worden op de begraafplaats geen verhardingen of half verhardingen aangebracht.
2. Onverminderd het eerste lid bevat het bestemmingsplan regels zodat de kernkwaliteiten worden versterkt door naar rato per 250 graven per hectare:
 - a. één hectare nieuwe natuur te realiseren; of
 - b. vijf hectare bestaande natuur om te vormen naar een provinciaal doeltypen zoals beschreven in het [beheerplan Natura2000](#); en
 - c. in het bestemmingsplan als voorwaardelijke verplichting een beheerplan is opgenomen dat inzicht geeft hoe met de ter plaatse voorkomende bijzondere soorten wordt omgegaan.
3. De initiatiefnemer legt de wijze van versterking van de kernkwaliteiten, de wijze waarop aandacht aan voorkomende soorten wordt besteed en het dichten van graven vast in een natuurversterkingsplan dat onderdeel uitmaakt van het bestemmingsplan.

Artikel 2.47 (afwijkruimte bij natuurbegraafplaats bijzondere voorwaarden)

In afwijking artikel 2.39, eerste lid, laat een bestemmingsplan een natuurbegraafplaats alleen toe voor een locatie in het Verkenninggebied bijzondere voorwaarden natuurbegraven en als:

- a. is voldaan aan artikel 2.46; en
- b. in de toelichting bij het bestemmingsplan wordt aangetoond dat op die locatie de bosbodem eerder is geroerd en niet meer ongestoord is.

Binnen het GO zijn nieuwe ontwikkelingen mogelijk mits de kernkwaliteiten per saldo substantieel worden versterkt. Onderstaande is afkomstig uit de geconsolideerde omgevingsverordening d.d. 31 maart 2021.

§ 2.6.5 Instructieregels bestemmingsplan Groene ontwikkelingszone

Artikel 2.52 (nieuwe ontwikkelingen in bestemmingsplan Groene ontwikkelingszone)

1. Een bestemmingsplan voor gronden gelegen binnen de Groene ontwikkelingszone maakt geen nieuwe grootschalige ontwikkeling mogelijk die leidt tot een significante aantasting van de kernkwaliteiten Groene ontwikkelingszone van het betreffende gebied, tenzij:
 - a. er geen reële alternatieven zijn;
 - b. sprake is van redenen van groot openbaar belang;
 - c. de negatieve effecten op de kernkwaliteiten, de oppervlakte en de samenhang zoveel mogelijk worden beperkt;
 - d. de overblijvende negatieve effecten op de kernkwaliteiten, de oppervlakte en de samenhang gelijkwaardig worden gecompenseerd overeenkomstig paragraaf 2.6.2
2. Een bestemmingsplan voor gronden gelegen binnen de Groene ontwikkelingszone kan een nieuwe kleinschalige ontwikkeling mogelijk maken, als:
 - a. in de toelichting bij het bestemmingsplan wordt aangetoond dat de kernkwaliteiten van het betreffende gebied, in hun onderlinge samenhang bezien, per saldo substantieel worden versterkt;
 - b. deze versterking planologisch is verankerd in hetzelfde of een gelijktijdig vast te stellen bestemmingsplan.

Artikel 2.53 (uitbreiding bestaande bedrijven of functies in Groene ontwikkelingszone)

1. Een bestemmingsplan voor gronden gelegen binnen de Groene ontwikkelingszone kan uitbreiding van bestaande functies met meer dan 30 procent mogelijk maken, als:
 - a. in de toelichting bij het bestemmingsplan wordt aangetoond dat de kernkwaliteiten Groene ontwikkelingszone van het betreffende gebied, in hun onderlinge samenhang bezien, per saldo substantieel worden versterkt;
 - b. deze versterking is verankerd in hetzelfde of een gelijktijdig vast te stellen bestemmingsplan.
2. In afwijking van het eerste lid kan een bestemmingsplan de uitbreiding van bestaande grondgebonden landbouwbedrijven en van extensieve openluchtrecreatie met meer dan 30 procent mogelijk maken, als:
 - a. in de toelichting bij het bestemmingsplan wordt aangetoond dat de uitbreiding zodanig wordt ingepast in het betreffende landschapstype dat de kernkwaliteiten, in hun onderlinge samenhang bezien, per saldo niet significant worden aangetast;
 - b. deze inpassing planologisch is verankerd in hetzelfde of in een gelijktijdig vast te stellen bestemmingsplan.
3. Het tweede lid is van overeenkomstige toepassing op de uitbreiding van landgoederen in de zin van de Natuurschoonwet, voor zover het daarbij opstellen betreft als bedoeld in het Rangschikingsbesluit Natuurschoonwet 1928.
4. Een bestemmingsplan voor gronden gelegen binnen de Groene ontwikkelingszone kan uitbreiding van bestaande functies met ten hoogste 30 procent mogelijk maken, als:
 - a. in de toelichting bij het bestemmingsplan wordt aangetoond dat de uitbreiding zodanig wordt ingepast in het betreffende landschapstype dat de kernkwaliteiten, in hun onderlinge samenhang bezien, per saldo niet significant worden aangetast;
 - b. deze inpassing planologisch is verankerd in hetzelfde of een gelijktijdig vast te stellen bestemmingsplan.

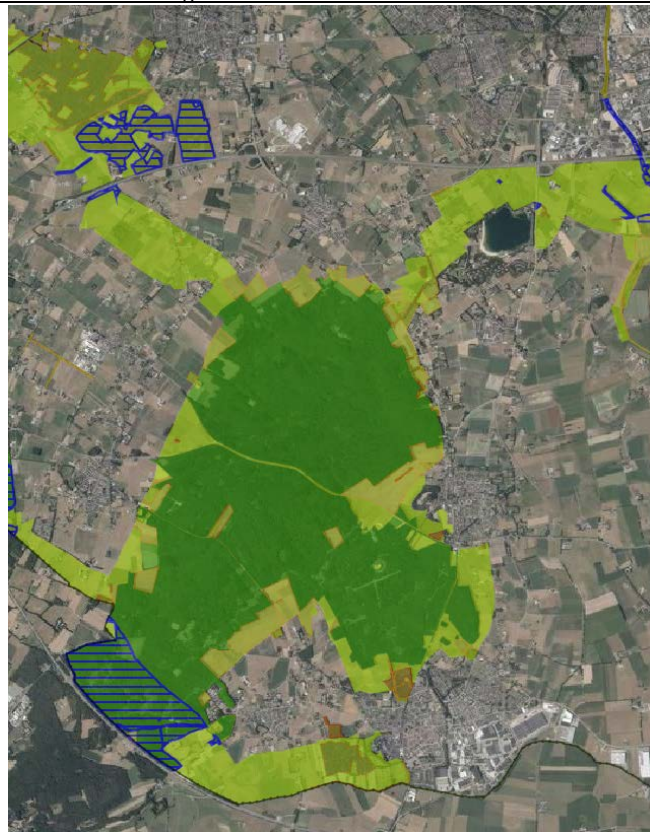
Bijlage 3 Typering potentiële gebieden voor substantiële natuurontwikkeling in de gemeente Montferland

Montferland (Bergerbos)

Het Bergerbos (A-locatie bos) betreft het grootste aaneengesloten bos in de gemeente Montferland. Het bestaat grotendeels uit gecultiveerd droog wintereiken-beukenbos en spontaan opgeslagen droog berken-zomereikenbos. Naast bos komen er kleinere oppervlakten droge heide, enkele bronnen, open zandgebieden en leemkuilen voor. De heiden zijn belangrijk voor de zeldzame zandhagedis en enkele vlindersoorten. Alleen op de Hooge Heide bevindt zich nog een groter open gebied heide en stuifzand. Op een aantal plaatsen, zoals bij het Klein en Groot Peeske (parel), De Spreng en Rittbroek ontspringen bronnen, waar zeldzaam elzenbronbos is ontstaan. Kwelmoerasplanten komen eveneens voor aan de voet van het Bergerbos (zacht-watersoorten). Boszoomplanten zijn geconcentreerd aan de randen van het Bergerbos, bij het Loo, Broekzijde en 'Bluemerhoeve'. De flanken met o.a. roggeakkers herbergen bijzondere akkeronkruidflora. Statige lanen met monumentale bomen, zoals de Grote Kruisallee liggen er ook rondom de 'Motte', een historische plek met een wijds uitzicht over de Achterhoek en het Rivierengebied. In het bos zijn diersoorten aanwezig die aan grotere bossen zijn gebonden (o.a. dassen en reeën). Daarnaast bevinden er zich sterk bedreigde reptielenpopulaties van zandhagedis, hazelworm en gladde slang. De verspreiding van deze reptielen beperkt zich voornamelijk tot de Bijvanck, Galgenberg bij Zeddum en Hooge Heide.

Het kern bosgebied is overwegend in eigendom bij de 'Vereniging voor behoud van Natuurmonumenten in Nederland' en de 'Stichting tot instandhouding der goederen en rechten van huis Bergh'. Het Bergerbos is een belangrijk kerngebied van het GNN. Vanaf de Montferlandse berg zijn meerdere ecologische verbindingzones voorzien. De EVZ Veluwe-Montferland en EVZ Montferland-Bijvanck verbinden dit gebied naar het westen met de Rijn en de Rijnstrangen, naar het noorden met de Veluwe langs het Stillewald, en Slangenburg, en naar het zuiden met Duitsland (model das). Deze verbinding is tevens klimaatcorridor Veluwe-Eiffel (stuwwalcorridor). De Wildt/Grenskanaal verbindt de Rijnstrangen met de Hetter (Duits N2000-gebied) en voedt de Rijnstrangen met schoon water. De betreffende verbindingzones zijn onderdeel van de GO met als bedoeling dat deze worden ingericht ten behoeve van natuurdoelen. De akkerlanden aan de randen van het bos zijn veelal versnipperd in eigendom bij particulieren.

Montferland/Bergerbos

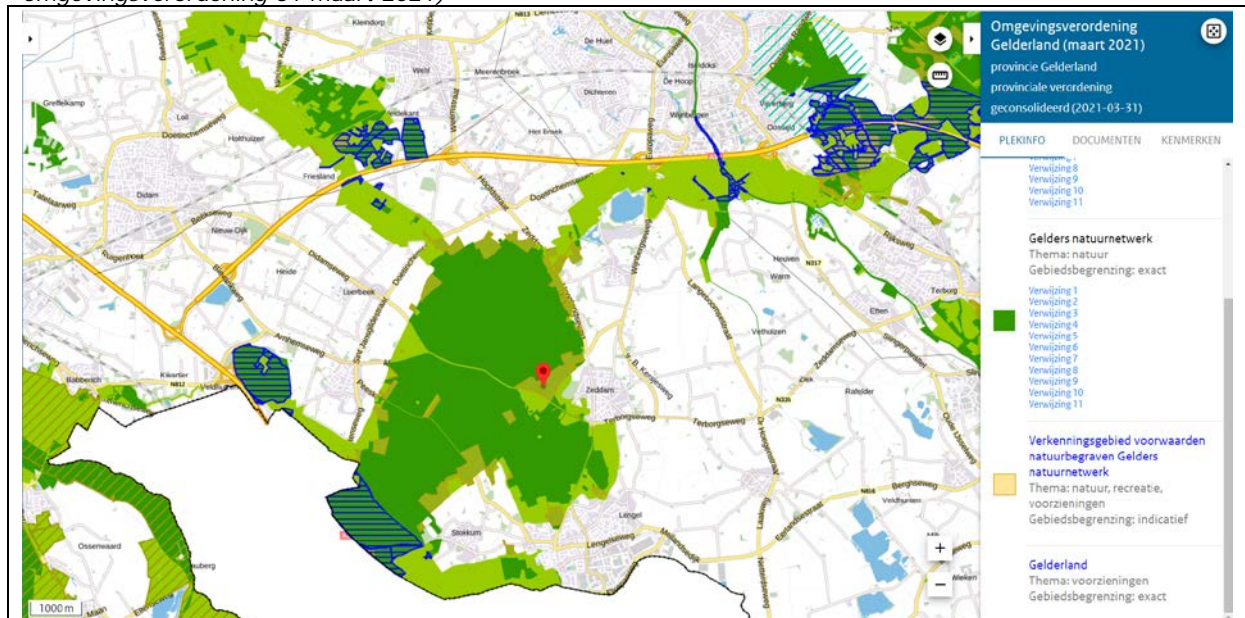
Kernkwaliteiten en ontwikkelingsdoelen Montferland

ALGEMEEN	Nr.	39
	Gebiedsnaam	Montferland
KERNKWALITEITEN	natuur en landschap	<ul style="list-style-type: none"> • Bebeste stuwwal met krans van essen en dorpen • Parel/A-locaties bos: Bergher Bos: uitgestrekt oud bos op stuwwalbodem; een deel (Dassenboomse Hout) met veel wintereik; ook bijzondere mossen, die alleen in uitgestrekte bossen kunnen voorkomen; rijke fauna van vogels zoogdieren (boommarter, das); heiderestanten belangrijk voor reptielen • Parel 't Peeske: het Peeske is een uniek bronbos aan de westkant van de stuwwal • De evz Veluwe - Montferland en evz Montferland - Bijvanck verbinden dit gebied naar het westen met de Rijn en de Rijnstrangen, naar het noorden met de Veluwe en naar het zuiden met Duitsland: model das; deze verbinding is tevens klimaatcorridor Veluwe - Eiffel (stuwwalcorridor) • De Wildt/Grenskanaal verbindt de Rijnstrangen met de Hetter (Duits N2000-gebied) en voedt de Rijnstrangen met schoon water • leefgebied das • leefgebied steenuil • cultuurhistorische waarden van de landgoederen, motte, torenmolen, oude ontginningen en kavelpatronen, hakhout, houtwallen, singels, en boerderijen • abiotiek: aardkundige waarden, kwel, bodem, grondwaterreservoir
	aardkundige waarden	• +: Montferland
	waardevol open gebied of verkaveling	• +
	parel	• +
	natte landnatuur	• ja, de Plantage
ONTWIKKELINGSDOELEN	natuur en landschap GNN (omvorming, natuurontwikkeling)	<ul style="list-style-type: none"> • ontwikkeling oude bossen met bijbehorende flora en fauna • ontwikkeling van heideveldjes, heischrale graslanden met bijbehorende flora en vegetatie en verbindingen daartussen • ontwikkeling bosranden en overgangen naar cultuurgronden, heide en schrale graslanden • ontwikkeling van de flora en fauna van graanakkers • ontwikkeling bronnen, sprengen en beken • ontwikkeling ecologische verbinding Veluwe - Montferland met hagen, bosjes en graslanden • ontwikkeling ecologische verbinding Montferland - Bijvanck met hagen, bosjes en graslanden • ontwikkeling ecologische verbinding De Wildt/Grenskanaal
		<ul style="list-style-type: none"> • met natuurvriendelijke oevers, moerasjes, hagen, bosjes, boomgaardjes en graslanden • ontwikkeling uitwisseling met de omgeving en vermindering barrièrewerking A12, A18, N335, N815 en N316 • ontwikkeling biotopen voor vogels van bossen, moerassen en cultuurgronden • ontwikkeling biotopen voor vissen, reptielen en amfibieën • ontwikkeling zichtlijnen van en naar de stuwwal • ontwikkeling cultuurhistorische patronen (bijv. parken, kasteel, motte, andere landgoedelementen, grafheuvels, ontginningen, houtwallen) en beheersvormen
	natuur en landschap Groene Ontwikkelingszone	<ul style="list-style-type: none"> • ontwikkeling bosranden en overgangen naar cultuurgronden, heide en schrale graslanden • ontwikkeling ecologische verbinding Veluwe - Montferland met hagen, bosjes en graslanden • ontwikkeling ecologische verbinding Montferland - Bijvanck met hagen, bosjes en graslanden • ontwikkeling ecologische verbinding Grenskanaal met natuurvriendelijke oevers, moerasjes, hagen, bosjes, boomgaardjes en graslanden • ontwikkeling uitwisseling met de omgeving en vermindering barrièrewerking A12, A18, N335, N815 en N316 • ontwikkeling biotopen voor vogels van bossen, moerassen en cultuurgronden • ontwikkeling biotopen voor vissen, reptielen en amfibieën • ontwikkeling zichtlijnen van en naar de stuwwal • ontwikkeling cultuurhistorische patronen (bijv. parken, kasteel, motte, andere landgoedelementen, grafheuvels, ontginningen, houtwallen) en beheersvormen
	ecologische verbindingen met evz-model	<ul style="list-style-type: none"> • Montferland Noord (Reichswald Duitsland - Montferland - IJssel-Veluwe): das • Montferland - Bijvanck (Montferland - Rijnstrangen): das • G+AG43renskanaal (Montferland - Gelderse Poort): das, winde

Aan de verbindingszone richting het Stillewald wordt momenteel gedeeltelijk invulling gegeven met de Klimaatcorridor bij Loerbeek. Het betreft hier een vrij nat gebied en versnipperd in eigendom. De gronden zijn agrarisch in gebruik.

Als onderdeel van het GNN zijn hoofdzakelijk de randen van het bos door de provincie aangeduid als verkenninggebieden voor natuurbegraven. Zie hiervoor de licht bruine gebieden (verkenninggebieden voorwaarden natuurbegraven).

Verkenninggebieden voorwaarden natuurbegraven rond het Montferland (geconsolideerde omgevingsverordening 31 maart 2021)

Juist binnen die gebieden die nu doorgaans nog zijn voorzien van een bestemming 'agrarisch (met waarden)' is een substantiële bijdrage in de natuur mogelijk.

De karakteristieke landschappelijk waardevolle open essen worden daarbij in voorkomend geval zodanig ingevuld dat het beeld daarvan na invulling van de begraafplaats niet wezenlijk wijzigt ten opzichte van de open es. Daarbij moet rekening worden gehouden met de kernkwaliteiten waardevolle landschappen²².

De Plantage

De Plantage ten westen van 's-Heerenberg (achterzijde Kasteel Huis Bergh) vormt een belangrijk natuurgebied, met name vanwege de daar voorkomende bosplanten en bosvogels. In combinatie met Huis Bergh en omgeving is de Plantage tevens aangewezen als Historische buitenplaats in het kader van de Monumentenwet. De gronden zijn in eigendom bij de Stichting tot instandhouding der goederen en rechten van huis Bergh. Ook de omliggende gronden zijn voor een belangrijk deel in eigendom van de Stichting tot instandhouding der goederen en rechten van huis Bergh.

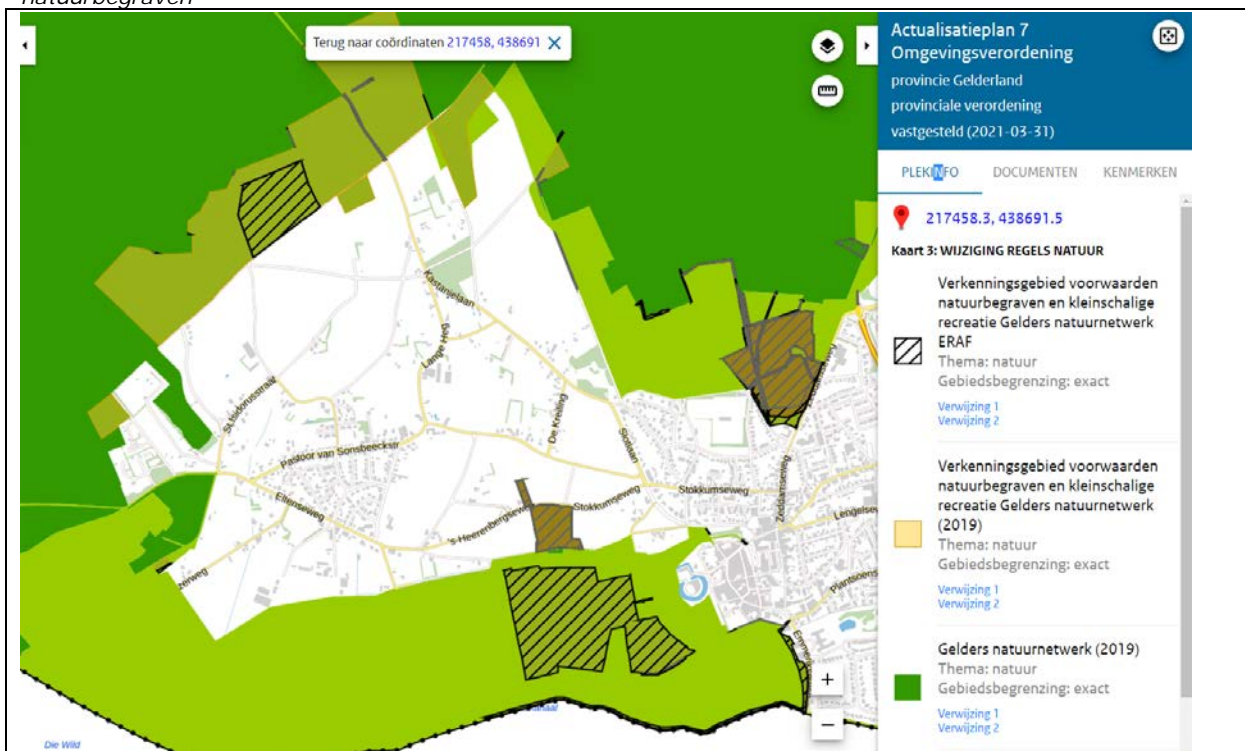
²² Bijlage 5 bij de regels Bestemmingsplan Buitengebied (geconsolideerd)

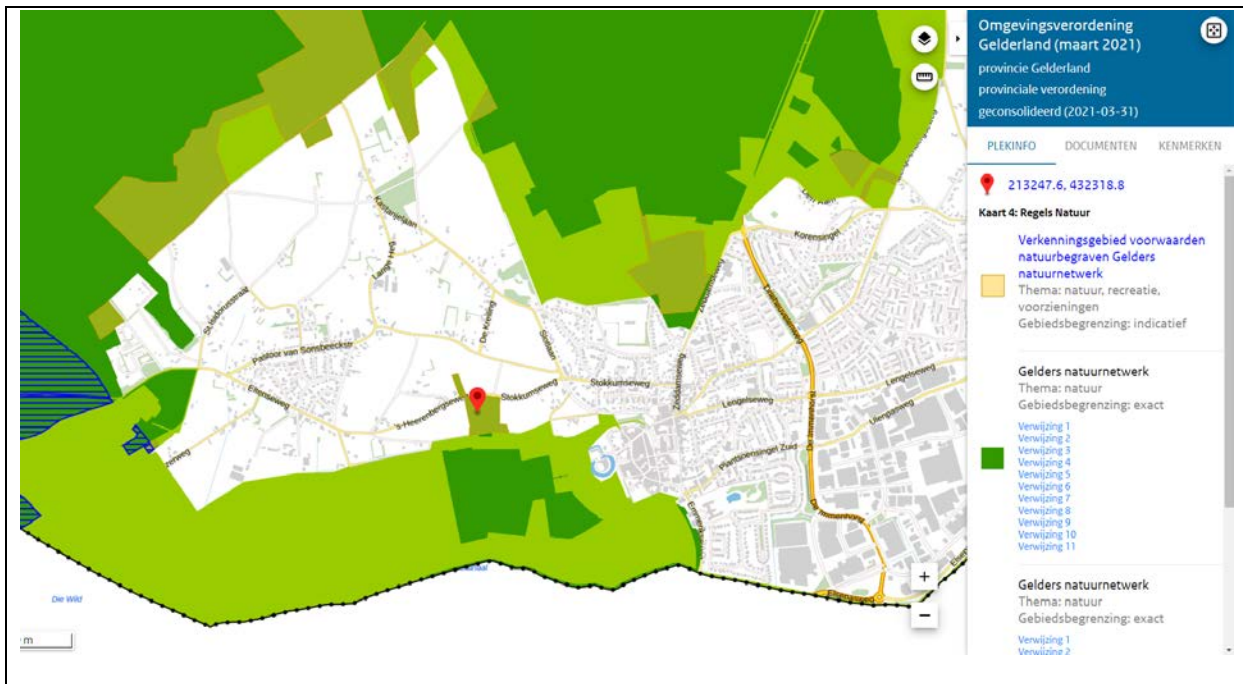
De Plantage

De Plantage is opgenomen als kerngebied in het GNN en geheel voorzien van de bestemming 'bos'. Voorts is het gebied gelegen binnen de ecologische verbingszone (GO-EVZ) als onderdeel van de GO. Het kerngebied is met de 7^e actualisatie van de provinciale omgevingsverordening zoals vastgesteld op 31 maart 2021 ontdaan van de aanduiding 'verkenninggebied voorwaarden natuurbegraven'. Natuurbegraven wordt daarmee in het kerngebied door de provincie niet meer mogelijk gemaakt.

Plantage met de 7^e actualisatie van de omgevingsverordening geschrapt als 'verkenninggebied voorwaarden natuurbegraven'

Waalse Water.

Het Waalse Water is een redelijk goed bewaarde watervoerende oude geul van de Oude IJssel of de vroegere vlechtende Rijn. Het bevindt zich gedeeltelijk op grondgebied van de gemeente Montferland en deels op het grondgebied van de gemeente Oude IJsselstreek. Het Waalse Water stroomt bij kasteel Kemnade in de Oude IJssel. Het betreft een oud cultuurlandschap met een hoge natuurwaarde in een voor het grootste deel intensief gebruikt landbouwgebied met her en der restanten van oude landschapselementen als heggen en knotbomen. Het gebied bevindt zich in het broekontginningenlandschap IJsselvallei. Het betreft een natter gebied. Het gebied maakt onderdeel uit van het groene raamwerk.

Het GNN gebied rond het Waalse Water is met de 7^e actualisatie van de omgevingsverordening (vastgesteld op 31 maart 2021) nagenoeg volledig ontdaan van de mogelijkheden voor natuurbegraven

Nog slechts een klein gedeelte is als verkenningsgebied voorwaarden natuurbegraven aangeduid. Natuurbegraven wordt daar door de provincie onder voorwaarden mogelijk geacht. De betreffende gronden zijn ter plaatse echter reeds bestemd tot natuur.

Sleutelproject in het kader van het landschapsontwikkelingsplan Doetinchem Montferland Oude IJsselstreek: 'Operatie Knoopkruid'

Aan de zuidkant van Doetinchem ligt een unieke kans om de kwaliteiten van het gebied te behouden en versterken, en de bewoners van Doetinchem, Gaanderen en Terborg een aantrekkelijk uitloopgebied te bieden. Op deze knoop ontmoeten de Achterhoek en de Liemers elkaar, op de kruising van Oude IJssel, Slingebeek, Wehlse Beek en Waalse Water. In dit gebied kan de bedrijvigheid aan de zuidrand van Doetinchem, de ontwikkeling van ecologische verbindingzones, de recreatieve poorten en het herstel van historische plekken aan elkaar worden gekoppeld. Afstemming van al deze functies kan een impuls geven aan de plattelandseconomie van de stadsrand. Cultuurhistorische plekken als kasteel Kemnade, klooster Bethlehem en de Bielheimer molen kunnen recreanten trekken die eveneens de boerderijwinkels en de horecagelegenheden aandoen.

De Bijvanck

De Bijvanck is een oud landgoed met waardevol bos, cultuurlandschap en monumentale bomen. Het betreft een (verdrogend) bosgebied op de overgang van zand naar klei. De gronden zijn in hoofdzaak in eigendom bij Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland. Het gebied is waardevol vanwege zijn oude bostypen met bijzondere planten zoals bosanemoon, de akkers en akkerranden en de graslanden waar diverse rode lijstsoorten voorkomen, maar ook voor de rijke fauna. Delen van het bos hebben te lijden onder verdroging. Het gebied is van belang voor bosplanten (boswederik, bosereprijs), bosvogels (kleine bonte specht, appelvink, nachtegaal), reptielen (hazelworm) en zoogdieren (das, steenmarter, boommarter).

De Bijvanck

De Bijvanck vormt een kerngebied (GNN) in de gewenste verbinding (GO) tussen Montferland en Rijnstrangen en is bestemd tot 'bos'. Het kerngebied is in het provinciaal beleid niet opgenomen als verkenningsgebied voorwaarden natuurbegraven (Natuurparel). Natuurbegraven is op grond van het provinciaal beleid binnen dit kerngebied dan ook niet toegestaan. De Bijvanck is aangewezen als verkenningsgebied voorwaarden windturbines GNN.

De Nevelhorst

De Nevelhorst, ten westen van Didam, bestaat uit bos omringd door een kleinschalig landschap van sloten, meidoornheggen en elzensingels. Het gebied bevindt zich op de overgang van de zand naar de kleigronden en is daarmee vrij nat. De bospercelen zijn in eigendom bij Staatsbosbeheer.

De Nevelhorst

Het gebied 'De Nevelhorst' ligt op een overgang van dekzand naar komklei. In het gebied liggen twee bosgebieden, namelijk 'de Nevelhorst' en 'de Ligtenberg'. Beide gebieden zijn in beheer bij Staatsbosbeheer. Het gebied is een bewaard gebleven enclave bos in een verder tot agrarisch omgevormd gebied. Dankzij de aanwezige gradiënt van klei naar dekzand is nog steeds een groot aantal oud-bossoorten aanwezig.

Deze oud-bossoorten komen uitsluitend langs greppels en bospaden voor, omdat alleen daar nog (basenrijke) minerale bodem zonder humusprofiel aanwezig is. Soorten die in dit kader genoemd kunnen worden zijn onder andere Bosanemoon, Grote muur, Bosgierstgras en Bleke Zegge. Het bos maakt onderdeel uit van het GNN.

Het gebied wordt gekenmerkt door een kleinschalig agrarisch landschap, waar verschillende natuur- en recreatieve functies een plaats hebben gekregen. Het vormt een belangrijk uitloopgebied voor de bewoners van Didam. De kleinschalige verkaveling, het mozaïek van verschillende functies en de landschappelijke lijnelementen (bermen, houtwallen, akkerranden, zandwegen) geven het gebied een karakteristieke uitstraling.

Hoewel de gronden voorzien van de aanduiding GNN met de actualisatie van de omgevingsverordening zoals vastgesteld op 1 maart 2017 nog waren aanwezig als 'verkenninggebied voorwaarden natuurbegraven', zijn deze gronden met de 7^e actualisatie van de omgevingsverordening zoals vastgesteld op 31 maart 2021 wederom van de aanduiding 'verkenninggebied voorwaarden natuurbegraven' ontdaan. Zie de onderstaande afbeeldingen. Natuurbegraven in het bosgebied van 'de Nevelhorst' wordt daarmee niet meer mogelijk gemaakt. Het bosgebied van de Nevelhorst maakt geen onderdeel uit van een ecologische verbindingzone. Er zijn dan ook geen gronden aangeduid als GO.

Nevelhorst met de 7^e actualisatie van de omgevingsverordening geschrapt als 'verkenninggebied voorwaarden natuurbegraven'

Bosslag

Een ander waardevol natuurgebied(je) is de Bosslag ten noorden van Loil. Het is een versnipperd en verdrogend eeuwenoud bos (eiken-haagbeukenbos met onder andere gevlekte aronskelk) op oude rivierklei met overgangen naar zanderige gedeelten. Het bosgebied is in particulier bezit (Schattenkerke). Het eiken-haagbeukenbos is het meest waardevol.

De Bosslag

De Bosslag (Natuurparel/A-locatie bos) betreft een kerngebied in het GNN en bevindt zich voorts binnen de ecologische verbingszone als onderdeel van de GO welke Montferland verbindt met de Veluwe.

Hoewel zich binnen de Bosslag het enige graf in de gemeente bevindt dat buiten de 'reguliere' begraafplaatsen gelegen is (het historische graf uit 1897 van 'Oud Kapitein Ter See' Jacob Schattenkerk (1773-1841) aan de Bosslagstraat in Didam), zijn er op basis van actualisatieplan 7 van de omgevingsverordening ter plaatse binnen de gemeentegrenzen geen gebieden binnen het GNN (meer) aangewezen als verkenningsgebied voorwaarden natuurbegraven.

De Bosslag is onderdeel van het GNN en GO

Meikamer

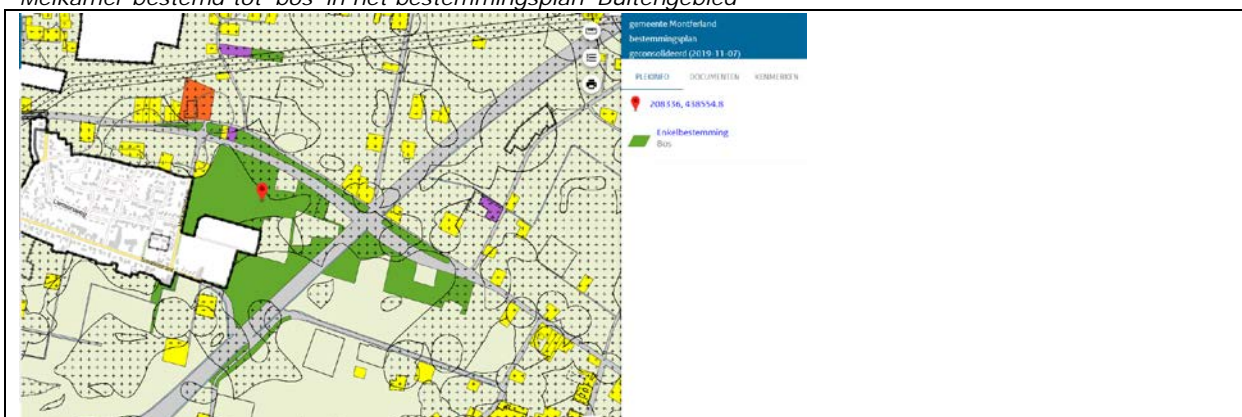
Het Meikamerbos is een oud eikenhakhoutbos op rabatten dat lijdt onder verdroging. Bomen zijn geplant op aarden ruggen, zodat het water in de tussenliggende sleuven weg kan zakken en er bewortelbare ruimte ontstaat op de ruggen/rabatten. De bospercelen zijn hier van verschillende eigenaren. De rabatten in het bos duiden op een natte situatie ten tijde van de aanleg van het bos. De historische grondwatertrap is III. Dit betekent dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand tot binnen 40 cm beneden maaiveld kon stijgen en de gemiddeld laagste grondwaterstand tussen 80 en 120 cm beneden maaiveld kon zakken. De huidige grondwatertrap wordt aangeduid met IV, dit houdt in dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand binnen 40 cm beneden maaiveld kan stijgen en de gemiddeld laagste grondwaterstand dieper dan 120 cm beneden maaiveld kan zakken. Het Meikamerbos wordt doorsneden door de rijksweg A18.

De Meikamer

De Meikamer is geen onderdeel van het provinciaal groene raamwerk. Desalniettemin is het Meikamerbos in het bestemmingsplan 'Buitengebied' wel bestemd tot 'bos'. Gronden met deze bestemming zijn bestemd voor de instandhouding van 'bos' dan wel daaraan eigen natuur- en landschapswaarden. Het gebied wordt doorsneden door de rijksweg A18.

Meikamer bestemd tot 'bos' in het bestemmingsplan 'Buitengebied'

Bijlage 4 Actoren bij Natuurbegraven en natuurbegraafplaatsen in de omgeving

Brana

Brana is de branchevereniging voor echte natuurbegraafplaatsen. Brana bewaakt de kwaliteit, continuïteit en profilering van deze heel specifieke maatschappelijke voorziening en komt op voor de belangen van de leden. Consumenten moeten kunnen vertrouwen op een betrouwbare dienstverlening en het nakomen van de verplichting van eeuwige grafrust in goed beheerde natuur. Elke natuurbegraafplaats die voldoet aan de 7 Brana criteria kan lid worden. Brana streeft naar constructieve contacten met alle belangrijke stakeholders voor natuurbegraven in Nederland. De Brana gedragscode is opgesteld om duidelijk te maken waaraan echte natuurbegraafplaatsen blijvend herkend kunnen worden. Elke natuurbegraafplaats die deze gedragscode onderschrijft, maakt daarmee duidelijk dat zij de kwaliteit en continuïteit van de bedrijfsvoering borgt door duurzaam en maatschappelijk verantwoord te ondernemen.

Brana gedragscode

Een natuurbegraafplaats die de Brana gedragscode onderschrijft, garandeert daarmee:

- de integriteit, de continuïteit en kwaliteit van het door haar gevoerde beleid en de door haar geboden diensten met betrekking tot natuurbeheer en natuurbegraven;
- een correcte naleving van de gedragsregels zoals in deze gedragscode vastgelegd;
- dat zij vrijwillig meewerkt aan een periodieke toetsing van de naleving van de gedragsregels door het onafhankelijke keuringsinstituut Instituut Nederlandse Kwaliteit en dat zij de conclusies daarvan accepteert. Zolang het Instituut vaststelt dat de gedragsregels correct worden nageleefd, kan de betreffende natuurbegraafplaats lid zijn van Brana en is zij gerechtigd tot het voeren van het Brana keurmerk. Bij Brana is onder andere aangesloten Natuurbegraafplaats 'Heidepol', welke wordt beheerd door Natuurbegraven Nederland.

Gedragsregels

1. Een Brana lid beheert een voor publiek toegankelijke natuurbegraafplaats in een gebied met de planologische hoofdbestemming natuur en de toegevoegde functie of bestemming begraven of natuurbegraafplaats;
2. Een Brana lid garandeert dat het natuurbeheer plaatsvindt door een gecertificeerd natuurbeheerder;
3. Een Brana lid voldoet aan alle wettelijke bepalingen en voorschriften verband houdende met de exploitatie van een natuurbegraafplaats;
4. Een Brana lid draagt zorg voor een correct en respectvol verloop van begrafenissen en van een respectvolle bejegening van het publiek;
5. Een Brana lid garandeert dat medewerkers voldoende zijn toegerust om hun werkzaamheden servicegericht, verantwoord en correct te verrichten;
6. Een Brana lid maakt publiekelijk duidelijk:
 - a) Dat er grafrust voor onbepaalde tijd heerst i.c. dat graven niet worden geruimd en hoe de grafrust voor onbepaalde tijd wordt geborgd;
 - b) Dat grafmarkeringen alleen van organische en andere natuurlijke inheemse materialen zijn, die van nature op de betreffende natuurbegraafplaats voorkomen, en hoe de toestemming tot het plaatsen van een grafmarkering plaatsvindt;
 - c) Dat er geen bovengrondse as-verstrooiing mag plaatsvinden;
 - d) Dat zij op basis van een natuurbeheersplan het natuurbeleid en –beheer uitvoert, dat het beleid is gericht op in stand houden en verbeteren van de kwaliteit van natuur, bos en bodem en van de biodiversiteit en hoe zij periodiek rapporteert over de effecten en resultaten van dat beleid;
 - e) Welke milieueisen er zijn gesteld aan verzorging van overledenen en gebruik van middelen en materialen, zoals kleding en kisten;
 - f) Hoe zij voorkomt dat er oneigenlijke barrières worden opgeworpen die een verantwoorde natuurontwikkeling belemmeren en welke maatregelen er worden genomen ter voorkoming van schadelijke effecten door activiteiten en gebruik van materialen en middelen die milieuverstoring –verontreiniging en – belasting tot gevolg kunnen hebben;
 - g) Wie de eigenaar en de beheerder of gebruiker is;
 - h) Hoe de registratie van de verleende grafrechten en de graven is geborgd;
 - i) Hoe de grafrust voor onbepaalde tijd is geborgd;
 - j) Hoe de bijzondere verbinding van de mens met de natuur en cultuur op de natuurbegraafplaats gestalte krijgt;
 - k) Wat de rechten en plichten zijn van de eigenaar/beheerder en van de rechthebbende van het grafrecht en hoe deze kenbaar worden gemaakt;
 - l) Hoe de locatie van verleende grafrechten verantwoord en begrijpelijk kenbaar wordt gemaakt aan belanghebbenden;
 - m) Hoe de duurzame en maatschappelijk verantwoorde exploitatie en beheer van het gebied als natuurgebied en natuurbegraafplaats tot in lengte van dagen is geborgd;
 - n) Wat de kosten, gedragsregels en leveringsvoorwaarden zijn voor het gebruik van het grafrecht.
7. Elk Brana lid publiceert deze gedragscode zodanig dat het publiek er te allen tijde kennis van kan nemen. Deze gedragscode bevat de minimum eisen waaraan een Brana lid moet voldoen.

Natuurmonumenten/Natuurbegraven Nederland

Mensen met liefde voor de natuur kunnen in een natuurgebied van Natuurmonumenten worden begraven. Hiermee voorziet Natuurmonumenten in een groeiende behoefte van mensen die zich verbonden voelen met de natuur. Natuurmonumenten werkt daarbij samen met Natuurbegraven Nederland. Natuurmonumenten kiest voor samenwerking met Natuurbegraven Nederland omdat zij het belang van de natuur voorop stellen en zich inzetten om de natuurkwaliteit van een gebied te verbeteren. Natuurmonumenten beschermt en onderhoudt de natuur tot in de eeuwigheid. Door natuurbegraven kan meer natuur worden gerealiseerd, kan de natuurkwaliteit worden verbeterd en kan zorg worden gedragen voor het onderhoud van de gebieden. Het uitgangspunt bij het mogelijk maken van natuurbegraven is het behouden, versterken en waar mogelijk herstellen van natuur en landschap. Dit is ook de manier van waarop Natuurbegraven Nederland werkt - en gaat daarin zelfs verder dan de flora- en faunawet. Natuurbegraven Nederland werkt samen met Natuurmonumenten, Stichting Nieuwe Natuur en Brana daar waar het gaat om Natuurbegraven. Natuurbegraven Nederland heeft vier natuurbegravingplaatsen: Heidepol (Arnhem), Maasthorst (Schaijk), Schoorsveld (Heeze) en Landgoed Mookerheide (Molenhoek). Daarnaast zijn er verschillende gebieden in ontwikkeling, waaronder Landgoed Christinalust (Twekkelo), de Bonnenpolder (bij Rotterdam), landgoed Huis ter Heide (Tilburg)

Het natuurgraf is onderdeel van de natuur en vormt geen extra belasting voor het milieu. Om te zorgen dat niets afleidt van de natuurbeleving is alleen een liggende houten boomschijf als grafmarkering toegestaan die op den duur weer vergaat. Nadat de laatste uitvaart heeft plaatsgevonden eindigt de functie van natuurbegravingplaats. Het gebied blijft dan een toegankelijk natuurgebied van Natuurmonumenten. Een natuurbegravingplaats wordt beheerd als natuurgebied. In de periode dat natuurbegraven mogelijk is, zorgt Natuurbegraven Nederland voor het beheer. Dat gebeurt op basis van een gezamenlijk opgesteld inrichtings- en beheerplan dat past bij de natuurvisie voor het gebied. Na deze periode neemt Natuurmonumenten het gebied weer in beheer, en beschermt de natuur tot in de eeuwigheid.

Natuurbegravingplaatsen van Waarde

Natuurbegravingplaatsen Hillig Meer en Weverslo hebben de afgelopen jaren positieve ervaringen opgedaan met onderlinge samenwerking en kennisuitwisseling. Dat heeft geleid tot de oprichting van 'Natuurbegravingplaatsen van Waarde', waarin wordt samengewerkt met Eelerwoude. In deze organisatie worden kennis en activiteiten gebundeld ten gunste van een efficiëntere bedrijfsvoering van iedere natuurbegravingplaats afzonderlijk. In Nederland is er nog maar weinig ervaring in het exploiteren van natuurbegravingplaatsen. De expertise wordt ook aangeboden aan nieuwe natuurbegravingplaatsen in Nederland. Natuurbegravingplaatsen van Waarde is aangesloten bij branchevereniging BRANA.

Er wordt naar gestreefd om een groep natuurbegravingplaatsen van Waarde te vormen waarin de individuele deelnemers de vruchten plukken van samenwerking en ondersteuning. De aanpak is erop gericht om samen met landgoedeigenaren en natuurorganisaties natuurbegravingplaatsen te realiseren en te exploiteren. Belangrijke kenmerken van deelnemende natuurbegravingplaatsen zijn:

- Natuurbegraven is dienstbaar aan natuurontwikkeling, -beheer en -behoud;
- Er is veel aandacht voor kwaliteit en continuïteit van de natuur en de natuurbegravingplaats;
- De natuurbegravingplaats biedt de mens ruimte voor afscheid nemen, verwerken en gedenken waarbij respect voor de natuur voorop staat;
- Deelnemers functioneren zelfstandig maar benutten het synergetisch effect van samenwerking;
- Deelnemers zijn echte natuurbegravingplaatsen die voldoen aan de criteria die Brana, de branchevereniging voor natuurbegravingplaatsen in Nederland, voor natuurbegravingplaatsen heeft vastgesteld.

Natuurbegravingplaatsen van Waarde is een BV die zelfstandig en onafhankelijk opereert van de individuele participanten. De volgende 3 aandachtsgebieden worden onderscheiden:

- Advies: begeleiden of uitvoeren van haalbaarheidsonderzoeken voor nieuw te realiseren natuurbegravingplaatsen;
- Ontwikkeling en exploitatie: voorbereiden en ontwikkelen van natuurbegravingplaatsen inclusief het verzorgen van planprocedures, draagvlakverwerving, financiering en opzetten van de bedrijfsvoering gericht op de feitelijke exploitatie van natuurbegravingplaatsen;
- Dienstverlening; ondersteunen of verzorgen van conceptontwikkeling en -bewaking, IT, marketing, HRM, en administratie.

De verantwoordelijkheid voor het lange termijnbeheer van een natuurbegraafplaats van Waarde is ondergebracht in een aparte stichting. Deze stichting beheert een fonds dat gevormd wordt door bijdragen uit de verkoop van grafrechten. Vanuit dit fonds kan het natuurgebied blijvend worden onderhouden nadat alle beschikbare natuurgraven zijn uitgegeven.

Op dit moment zijn er al zeven Natuurbegraafplaatsen van Waarde in Nederland geopend: Hillig Meer in Eext, Mepperdennen in Meppen (Drenthe), Weverslo in Heide (De Peel), Hoogengraven in Ommen, Geestmerloo in Koedijk, Koningsakker in Arnhem en Eygelshof in Eygelshoven (Zuid-Limburg).

Staatsbosbeheer

Staatsbosbeheer biedt de mogelijkheid om een boom te planten of om bankje te plaatsen om bijzondere personen of momenten te herdenken. Van Hollands hout uit bossen van Staatsbosbeheer worden uitvaartkisten en urnen gemaakt. Ook een afscheids- of herinneringsbijeenkomst voor een overleden dierbare of het verstrooien van as in een natuurgebied behoren tot de mogelijkheden. Staatsbosbeheer ziet aanleg en beheer van natuurbegraafplaatsen niet als kerntaak. Staatsbosbeheer ontwikkelt wel herdenkbossen en zoekt mee naar geschikte plekken voor gedenk/herinneringsbankjes. Staatsbosbeheer heeft een eigen meubellijn 'Natuur Comfort', gemaakt van Hollands hout uit bossen van Staatsbosbeheer.

Staatsbosbeheer levert hiernaast duurzaam hout uit Nederlandse bossen voor verschillende uitvaartkisten en urnen. Naast het gegeven dat het hout van beide producten het FSC-keurmerk draagt, wordt voor elke kist een boom geplant en hoort bij elke urn een mogelijkheid tot as-verstrooiing in een gebied van Staatsbosbeheer. Staatsbosbeheer faciliteert daarnaast uitvaarten in de natuur. 'Daglifste' heeft afspraken met Staatsbosbeheer over mogelijkheden en locaties.

Uitvaartondernemingen

Uitvaartondernemingen zoals Monuta regelen de uitvaart voor de nabestaanden van overledenen. Zij informeren over de mogelijkheden en leggen de wensen van de nabestaanden en overledenen vast en verzorgen de uitvaart.

Natuurbegraafplaatsen in de omgeving

Natuurbegraafplaats 'Slangenburg'

Natuurbegraafplaats 'Slangenburg' wordt beheerd en onderhouden door de medewerkers van Buha bv. Buha is in opdracht van de gemeente Doetinchem verantwoordelijk is voor een schone, veilige en duurzame openbare ruimte. Natuurbegraafplaats 'Slangenburg' is eigendom van de gemeente Doetinchem. Een uitvaartondernemer kan een aanvraagformulier Natuurbegraafplaats invullen. De beheerder van de begraafplaats neemt dan contact op om het formulier samen door te spreken. Als voormalige afdeling van de gemeente is Buha sinds jaar en dag verantwoordelijk voor het onderhoud en het beheer van de begraafplaatsen Loolaan, Slangenburg en Kommendijk. Buha ziet dat de interesse in de Doetinchemse natuurbegraafplaats sinds de start in 2013 sterk is toegenomen. Daarom is in samenspraak met de gemeente Doetinchem bekeken of het mogelijk is om de huidige natuurbegraafplaats uit te breiden ten zuiden van de huidige locatie en er een ceremoniepaviljoen te realiseren.

Natuurbegraafplaats 'Heidepol'

Natuurbegraafplaats 'Heidepol' is in beheer bij Natuurbegraven Nederland. Natuurbegraven Nederland zorgt voor het beheer van het natuurgebied en de natuurgraven. Uiteindelijk neemt Natuurmonumenten het beheer over. 85% van de oorspronkelijke 7.200 plaatsen op 'Heidepol' dat zo'n 7 jaar bestaat is gereserveerd. Op dit moment is er een voorgenomen uitbreiding met 2.900 plaatsen tussen de Otterloseweg, de Koningsweg en de Harderwijkerweg. Het grenst aan de Veluwe en zou zorgen voor verbinding en uitbreiding van bijzondere en zeldzame soorten flora en fauna. Het huidige weiland wordt omgevormd naar 'droog schraalland', passend bij de Veluwe. Er wordt een extra bosrand aangelegd van twee kilometer lang en er komen verschillende soorten bomen. Op het nieuwe perceel komt een informatiecentrum met een aantal parkeerplaatsen.

Natuurbegraafplaats 'Koningsakker' (bij abdij Koningsoord Arnhem/Oosterbeek)

De ruime belangstelling voor natuurbegraven blijkt ook uit de inschrijvingen voor een graf op de nieuwe natuurbegraafplaats 'Koningsakker' bij abdij Koningsoord. De natuurbegraafplaats heeft een oppervlakte van 17 hectare. De begraafplaats is gerealiseerd op grond waar eerder mais werd verbouwd. Het gebied wordt nu ontwikkeld tot een natuurgebied. De Trappistinnen van de abdij leven volgens dagblad de Gelderlander dicht bij de natuur. De begraafplaats wordt geëxploiteerd door een gezamenlijke stichting van het abdij en Natuurbegraafplaatsen van Waarde.

Geraadpleegde Literatuur

1. Terug naar de natuur, Mogelijke effecten en juridische aspecten t.a.v. natuurbegraven, asverstrooien en urnbijzetting in natuurgebieden, Alterra-rapport 1789, Alterra, Wageningen, 2009;
2. Natuurbegraafplaatsen in Nederland, landelijke inventarisatie 2013, Alterra-rapport 2470, Alterra Wageningen 2013;
3. Effecten van natuurbegraven op vegetatie, bodemchemie en grondwaterkwaliteit, B-ware, 2 november 2017;
4. Effecten van natuurbegraven op de vegetatie op Natuurbegraafplaats Heidepol, Wageningen Environmental Research, Wageningen, oktober 2017;
5. De Natuurbegraafplaats in Nederland, Toekomst of fictie, januari 2008;
6. Beeldkwaliteitsplan Buitengebied, vastgesteld 22 april 2010;
7. Van nieuwe naobers en brood op de plank, Landschapsontwikkelingsplan+ Doetinchem, Montferland en Oude IJsselstreek, 2008;
8. Structuurvisie Montferland d.d. 23 april 2009;
9. Inspectierichtlijn Lijkbezorging, Handreiking voor inrichting, technisch beheer en onderhoud van begraafplaatsen, crematoria en opbaargelegenheden, Publikatie 99-01;
10. Wet op de Lijkbezorging & Besluit op de Lijkbezorging;
11. Omgevingsvisie en omgevingsverordening Gelderland, alsmede de actualisatieplannen en Natuurbeheersplan 2021;
12. Gebiedsvisie De Nevelhorst, eindrapport, 21 februari 2012.

Websites:

www.natuurbegravennederland.nl

www.brana.nu

www.natuurbegraafplaatsenvanwaarde.nl

www.topotijdreis.nl

www.ruimtelijkeplannen.nl

www.wetten.nl (Wet op de lijkbezorging Geldend van 01-08-2018 t/m heden)

www.natuurbegraafplaatssslangenburg.nl

www.natuurmonumenten.nl

www.staatsbosbeheer.nl

<https://www.uitvaart.nl/nieuws/veel-inschrijvingen-voor-nieuwe-natuurbegraafplaats-bij-abdij/58133>

<https://www.gelderlander.nl/arnhem/arnhemse-natuurbegraafplaats-heidepol-breidt-fors-uit~ae2a565f/>

<http://www.grafstenen.net/uncategorized/wat-zijn-de-feiten-en-fictie-over-natuurbegrafenissen/>

<https://www.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=11002823ff9c42ad9195668fd25ffb0e%20>

<https://www.grondbezit.nl/natuurbegraven-strooivelden.html>